

ЯПОНІЯ ДАЛЁКАЯ І БЛІЗКАЯ

Косіна ГО:

“У мяне склалася ўражанне, што ў вас, беларусаў, адметны густ, які вельмі адрозніваецца ад густу рускіх — любоў да спакойнай, мастацкай каларыстыкі. Рускія і яшчэ кітайцы вельмі любяць яркія, раскошныя колеры. У вас і ў кераміцы, і ў іконах важную ролю іграюць натуральныя, прыродныя колеры. Гэта адначасова адпавядае і нашаму густу”.

3

БАСАНОЖ ПА СВЯТОЙ ЗЯМЛІ

Вячаслаў ЛАПЦІК:

“За мяжой я зноў пераканаўся ў тым, што часта наша беларуская шчырасць вылазіць нам бокам. Ну што тут зробіш, не ўмеем мы так хлусіць і ліслівіць, як могуць іншыя, хоць памры!”

5

САМЫ НІЖНІ ТАГІЛ

Апавяданне
Леаніда МАРАКОВА

8—9, 14—15

3 КНІГІ “ПАЭТАГРАФІЧНЫ РАМАН”

Леаніда ДРАНЬКО-МАЙСЮКА

12

ШЛЯХІ І ВЯРТАННІ

Навелы з nature
Навума ГАЛЬПЯРОВІЧА

13

БУДЗЬМА РАЗАМ!

Шаноўныя чытачы! На “ЛіМ” на другое паўгоддзе 2001 года падпісачца ніколі не пазна! Падпіску можна аформіць у любым паштовым аддзяленні. Кошт індыўідуальнай падпіскі на адзін месяц — 690 рублёў, на тры — 2070 рублёў. Кошт ведамаснай падпіскі на адзін месяц — 1800 рублёў, на тры — 5400 рублёў.

Індыўідуальны індэкс — 63856.

Ведамасны індэкс — 63857.

Ідуць касцы, звяняць іх косы...

Фота В. ДРАЧОВА

Адбылося пасяджэнне Цэнтрвыбаркама, на якім была зацверджана колькасць падпісаў, здадзеных у выбарчыя камісіі ў падтрымку верагодных кандыдатаў у прэзідэнты Рэспублікі Беларусь. 100-тысячны рубеж пераадолілі 4 кандыдаты: Аляксандр Лукашэнка (396375), Сямён Домаш (161471), Сяргей Гайдукевіч (136259) і Уладзімір Ганчарык (123380). Недабралі Сяргей Калаякін (96957), Міхаіл Марыніч (96295), Леанід Калугін (95699), Міхаіл Чыгір (87308), Леанід Сініцын (86034), Юрый Дашкоў (80940), Павел Казлоўскі (80683), Аляксандр Ярашук (76312), Зянон Пазняк (75818), Віктар Цярэшчанка (68307), Сяргей Скрабец (13618), Канстанцін Капановіч (786) і т. д. Аднак гэтыя лічбы ў кожнага з прэтэндэнтаў у кандыдаты па іх асабістых падліках нашмат вышэйшыя, таму яшчэ нядаўна гаварылася, што як мінімум 11 чалавек сабрала больш за 100 тысяч. Сабраць то сабралі, але ж не падалі... "Пяцёрка" нарэшце вызначылася з адзіным кандыдатам. Ім стаў Уладзімір Ганчарык. У бліжэйшыя 10 дзён выбарчыя камісіі будуць правяраць подпісы ў падтрымку прэтэндэнтаў на пасаду прэзідэнта. З 21 жніўня кандыдаты будуць мець права па два выступленні па тэлебачанні і радыё, якія не будуць перавышаць 30 хвілін. Выступленні можна будзе пачуць па працоўных днях з 18.30 да 19.30 па БТ і з 8.00 да 9.00 — па радыё. Адным словам, усіх нас чакаюць цікавыя дзяснікі...

ПАСЯДЖЭННЕ ТЫДНЯ

Дзяржаўны падатковы камітэт Беларусі на сваім чарговым пасяджэнні разгледзеў пытанні выканання даходнай часткі бюджэту за першае паўгоддзе 2001 года, а таксама аб стане запазычанасці суб'ектаў гаспадарання па падатках і іншых абавязковых плацяжках. Так за паўгоддзе ў кансалідаваны бюджэт нашай краіны паступіла 25 139 млрд рублёў, што складае 99 працэнтаў ад плана. Асноўнымі прычынамі невыканання плана з'яўляецца рост колькасці стратных прадпрыемстваў (на 1 студзеня 2001 года іх удзельная вага складала 10,7 працэнта, на 1 ліпеня — 14,3 працэнта), зніжэнне аб'ёмаў вытворчасці, павелічэнне гатовай прадукцыі на складах і інш. Аднак 99 працэнтаў гэта не 49 і нават не 89, а значыць у бюджэце грошы ёсць, і тут галоўнае як імі карыстацца, бо можна, калі пастарацца, план выканаць, як у савецкія часы, і на 200 працэнтаў...

НОВАЎВЯДЗЕННЕ ТЫДНЯ

Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь паведаміла "Інтэрфаксу", што сёлета прыём у медыцынскія вышэйшыя навучальныя ўстановы нашай краіны павялічаны на 20 працэнтаў. Гэта адбылося за кошт скарачэння колькасці месцаў для будучых педагогаў. Такі крок абумоўлены тым, што апошнім часам попыт на атрыманне спецыяльнасці медыцынскага профілю значна вырас — летась студэнты-першакурснікі чатырох медыцынскіх ВНУ, якія знаходзяцца ў Мінску, Гродне, Гомелі і Віцебску, складалі каля чатырох працэнтаў ад агульнай колькасці паступаючых у беларускія ВНУ. Аднак шкада, што павелічэнне прыёму ў медыцынскія навучальныя ўстановы будзе зроблена за кошт скарачэння колькасці месцаў для навучання будучых педагогаў, бо няўжо нашай краіне больш непатрэбны педагогі...

ПАЛЁГКА ТЫДНЯ

Амаль 20 працэнтаў юрыдычных асоб і індывідуальных прадпрыемстваў, якія не паспелі да 1 ліпеня зрабіць рэгістрацыю ў рэгістрацыю, уздыкнулі з палёгкай, даведваючыся пра заяву міністра прадпрыемстваў і інвестыцый Беларусі Анатоля Скорбежа, дзе гаворыцца, што дзяржаўная рэгістрацыя будзе прадоўжана яшчэ на год. Праўда, за папярэдні час, які быў адведзены на рэгістрацыю, можна было ўсім усё зрабіць даўно, што многія і зрабілі...

ЗАФІКСАВАННЕ ТЫДНЯ

У Рэспубліцы Беларусь зафіксавана абсалютнае змяншэнне колькасці насельніцтва. Пра гэта паведамілі "Інтэрфаксу" ў прадстаўніцтва ААН у Беларусі. Колькасць насельніцтва нашай краіны ў параўнанні з 1989 годам скарацілася на 107 тысяч чалавек, што выклікала перавышэннем колькасці памерлых над колькасцю народжаных. У гарадскіх населеных пунктах жыве каля 6 млн 900 тысяч чалавек, што складае 69 працэнтаў усяго насельніцтва, у сельскай мясцовасці — 3 млн 84 тыс. чалавек або 31 працэнт. Больш за ўсё колькасць насельніцтва зменшылася ў Гомельскай і Магілёўскай абласцях, на 7 і 5 працэнтаў адпаведна. Па колькасці насельніцтва Беларусь займае 5-ае месца сярод краін СНД пасля Расіі, Украіны, Узбекістана і Казахстана. Сярод еўрапейскіх дзяржаў — 15-ае месца. Не такія ўжо мы і малалікі, але...

ВАНДАЛІЗМ ТЫДНЯ

Больш сямі гадоў назад ва ўрочышчы Курапаты, дзе ў 30—40-ыя гады мінулага стагоддзя сталіністамі праводзіліся масавыя расстрэлы людзей, у памяць загінуўшых быў устаноўлены невялікі манумент. На пліце выбіты надпіс на дзюх мовах — англійскай і беларускай: "Ад народна Злучаных Штатаў Амерыкі беларускаму народу дзеля памяці". І вось у ноч на 22 ліпеня нейкія вандалы, іначай іх і нельга назваць, ад часткі помніка з англійскім тэкстам адбілі кавалак, а саму гранітную пліту адкінулі ад бетоннай падстаўкі прыкладна на два метры. Няўжо ў нас так некаторыя змагаюцца з Амерыкай?...

ПОСПЕХ ТЫДНЯ

Усё больш і больш наша краіна набывае сусветную вядомасць у плане выпуску цудоўных алкагольных напояў. Многія маркі беларускай гарэлкі на прэстыжных міжнародных конкурсах займелі медалі самай высокай пробы. Чарговым калекцыю ўзнагарод сабрала на 8 міжнародным конкурсе-дэгустацыі "Пецябургскі кірмаш він і гарэлак-2001" прадукцыя Мінскага завода ігрыстых він. Па выніках конкурсу беларускае "Савецкае шампанскае" марак "брут" і "паўсалодкае" атрымала залаты, "сухое" — сярэбраны, "паўсухое", а таксама "Траецкае ігрыстае" — бронзавыя медалі. Ігрыстыя вінны "Князь Вітаўт" і "Крыштальнае" былі адзначаны спецыяльнымі дыпламамі конкурсу "За высокую якасць". Хацелася, каб паперадзе поспехаў Мінскага завода ігрыстых він былі поспехі вытворцаў іншай беларускай прадукцыі, бо шампанскае шампанскім, і тым больш, што святы ў нас не кожны дзень...

ЛІДЭР ТЫДНЯ

Што такое акцызы — ведаюць нямногія, але, відаць, амаль усё, хто ходзіць у крамы, чулі пра іх. Дык вось гэтыя акцызы таксама час ад часу растуць. Па частцы павелічэння акцызаў лідэрам з'яўляецца група він натуральных вінаградных і пладоўных, шыпучых і газіраваных. У параўнанні з чэрвенем 2001 года акцызы па гэтай групе тавараў павялічыліся ў ліпені 2001 года на 12,9 працэнта, у жніўні на 29 працэнтаў, і яшчэ на 29 працэнтаў у верасні гэтага года. У абсалютным памеры стаўкі акцызаў на 1 літр названых він павялічыцца з 70 да 90 рублёў. Не так ужо і страшна, калі ў рублях... Ну а працэнты...

ШЛЮБ ТЫДНЯ

Рана ці позна многія жэняцца. У адных шлюб адбываецца па-сямейнаму ціха і застаецца падзеяй толькі для жаніха, нявесты і іх сваякоў. У другіх, а такіх няшмат, вяселле набывае нават сусветную вядомасць. Так расійская тэністка Ганна Курнікава выйшла замуж за хакеіста Сяргея Фёдарова. Пра гэта паведаміла англійская газета "Сан". Ну і нашы сродкі масавай інфармацыі не абмінулі ўвагай гэтую шчаслівую пару... Хацелася б верыць, што шлюб іх будзе моцным, бо калі меркаваць па статыстычным звестках, то сёння рана ці позна многія як жэняцца так і разводзяцца — і не толькі ў нашай краіне, якая не на апошнім месцы па разводах...

У Вялікай зале Дома літаратараў адбылася вечарына, прысвечаная 150-годдзю з дня нараджэння вядомага беларускага паэта Івана Люцыянавіча Неслухоўскага — Янкі Лучыны. Як падкрэслілі ў сваіх выступленнях старшыня Саюза беларускіх пісьменнікаў Вольга Іпатава, вядомы навуковец Уладзімір Мархель, старшыня Таварыства беларускай мовы Алег Трусаў, дырэктар нацыянальнага навукова-асветнага цэнтра імя Францішка Скарыны Любоў Уладзікоўская-Каналлянік, мы яшчэ і дагэтуль не да канца ўсведамляем значэнне для беларускай літаратуры і культуры гэтай магутнай постаці, пра якую гаварыла зямля пагарджаная, якую намагаліся ўціснуць у мундзір расійскага чыноўніка, адданага дзеечна нацыянальнай культуры, які ў самыя цёмныя і страшныя часы прыгнэту ўсёго беларускага быў адным з пачынальні-

каў беларускай справы. У выкананні ансамбля "Менскі гармонік" прагучалі песні на словы Я. Янішчыц, М. Пазнякова, Андрэй Хмызаў праспяваў раманы Аляксандра Караленкі на словы Янкі Лучыны, Вячаслаў Статкевіч парадаваў слухачоў выкананнем народных песень. Кіраўнік тэатра "Зьніч" Галіна Дзягілева прачытала вершы славутага паэта.

віча старшыня Саюза пісьменнікаў Вольга Іпатава, намеснікі старшыні Навум Гальпяровіч Віктар Праўдзін, пісьменнікі Анатоль Вярцінскі, Васіль Жуковіч, Ала Канпелька, Людміла Рублеўская, Віктар Шніп. У кожнага знайшлося ў гэты дзень сваё цёплае душэўнае слова для Уладзіміра Сямёнавіча, слова пра яго для тых, хто любіць і любіць выдатнага сына беларускай зямлі.

Н. К.

"Быў. Ёсць. Буду", — гэтыя словы незабытага Уладзіміра Караткевіча ўгадаліся ў памяці тых, хто прыйшоў у дзень 25 ліпеня на Маскоўскія могілкі. Дзень памяці Караткевіча, хоць праходзяць гады, не аддаляе, а набліжае да нас яго цудоўны вобраз, яго магутную адраджэнскую постаць.

З кветкамі і словамі шчырай любові прыйшлі да апошняга зямнога прытулку Уладзіміра Каратке-

Жлобінскі гарадскі выканаўчы камітэт і Жлобінскі гарадскі Савет дэпутатаў прынялі рашэнне аб прысваенні звання ганаровага грамадзяніна горада Жлобіна пісьменніку Уладзіміру Канстанцінавічу Федасенку, ветэрану Вялікай Айчыннай вайны, кавалеру шматлікіх ордэнаў і медалёў, іншых урадавых узнагарод.

М. Р.

Будзем прызвычайвацца...

Культура — неабходнасць і раскоша адначасова. Грошы на культуру можа выдаткоўваць толькі моцная ў эканамічным сэнсе дзяржава — але моцная эканоміка, у сваю чаргу, магчыма толькі ў культурнай дзяржаве. "Непісьменны" і "жабрак" заўжды і паўсюль сінонімы. Нацыянальны мастацкі музей такая ж візітуўка нашай краіны, як нашыя заводы-гіганты. Шкада, што не ўсе гэта разумеюць. Інакш, упэўнены, і прадукцыя нашых заводаў расцэілася б дарогу на замежныя рынкі. Гэта гучыць банальна, але культура — не менш важны чынік прагрэсу, чым грошы.

Паколькі Нацыянальнаму мастацкаму музею грошай трэба значна больш, чым у сённяшніх умовах можна выдаткаваць з бюджэту, музей у асобе ягонага дырэктара У. І. Пракапцова сам шукае спонсараў і інвестараў. 20 ліпеня адбылася падзея, якую без перабольшання можна назваць гістарычнай. Дырэктар Нацыянальнага мастацкага музея Уладзімір Пракапцоў і дырэктар прадстаўніцтва BRITISH AMERICAN TOBACCO TRADING COMPANY у Беларусі Эдуард Грамовіч падпісалі двухбаковую дамову аб супрацоўніцтве, якая мае мэту падтрымку і далейшае развіццё нашай галоўнай мастацкай скарбніцы. Дамова прадуладжвае стварэнне Аляксандраўскага музея. Кампанія BRITISH AMERICAN TOBACCO стала ініцы-

ятарам і заснавальнікам першай і адзінай на сённяшні момант у Беларусі арганізацыі такога кшталту. Кампанія будзе дапамагаць музею ладзіць выставы, музыкальныя вечарыны, міжнародныя навуковыя канферэнцыі. Не забытая і выдавецкая справа. Цяпер нашаму музею будзе прасцей выдаваць даведнікі, а таксама паштоўкі з рэпрадукцыямі твораў калекцыі КММ. BRITISH AMERICAN TOBACCO будзе спрыяць музею ў набыванні рэстаўрацыйных матэрыялаў, абсталявання і іншых неабходных у музейнай справе рэчаў. Кампанія гарантуе музею адпавядаючы ягонаму статусу інфармацыйную падтрымку.

"Першая лаўтаўка" супрацоўніцтва — выстава "Сучасная беларуская графіка. Новая набытка Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь" (выстава працуе з 20 ліпеня па 31 жніўня). У наступным годзе гэта супрацоўніцтва падорыць мінскім глядачам выставу работ рускіх мастакоў 18—19 стагоддзяў з фондаў Дзяржаўнай Траццякоўскай галерэі.

24 ліпеня адбылася прэс-канферэнцыя (у памяшканні прэс-цэнтра на Кастрычніцкай) з нагоды падпісання дамовы. Уладзімір Пракапцоў і менеджэр кампаніі па знешніх сувязях Дзяніс Гурыновіч паведамілі прысутным аб бліжэйшых і далёкіх планах, адказалі на пытанні журналістаў. Сярод пытанняў былі і такія:

што будзе мець ад супрацоўніцтва кампанія BRITISH AMERICAN TOBACCO, і ці не стаўся ў выніку дамовы музей прапагандыстам курэня тытуноў? "Кампанія ад супрацоўніцтва мае гонар удзельнічаць у справе захавання і памнажэння культурных каштоўнасцяў Беларусі", — адказаў спадар Гурыновіч. "Мы не прадаём цыгарэты ў музейным кіёску. Дык прычым тут прапаганда курэня?" — словы дырэктара музея.

Спадар Пракапцоў лічыць, што калі музейныя справы паставіць як мае быць, дык на мастацтве, культуры ўвогуле можна зарабляць немалыя грошы, і ён спадзяецца, што калі-небудзь музей зможа вяртаць дзяржаве тыя грошы, якія зараз бярэ. Калі не цалкам, дык часткова. Прычым, не падымаючы кошту білетаў для дзяцей і пенсіянераў.

Дзяніс Гурыновіч нагадаў, што кампанія не толькі вырабляе цыгарэты, але і выдаткоўвае немалыя сродкі на вырашэнне экалагічных праблем і прапаганду здаровага ладу жыцця.

Добрая справа распачата. Ёсць падставы спадзявацца, што Аляксандраўскага музея будзе пашырацца. А мы, глядзчы, будзем прызвычайвацца да эмблемы BRITISH AMERICAN TOBACCO на афішах ды іншай друкаванай прадукцыі Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі.

П. ВАСІЛЕЎСКИ

Графіка праз стагоддзі

На сярэдзіну лета прымеркаваў Нацыянальны мастацкі музей адкрыццё дзвюх выставаў графікі, адна з якіх падрыхтавана Інстытутам міжнародных сувязей Штутгарту ў супрацоўніцтве з Нямечкім культурным цэнтрам Гётэ ў Мінску, а другая — складзена з нядаўна набытых музеяем твораў беларускай графікі. Такі "графічны" акорд будзе гучаць у Нацыянальным мастацкім музеі да восені, зацікаўлены глядач спакойна параўнае здабыткі беларускай графікі апошніх год з малюнкамі і друкаванай графікай Германіі канца XIX — пачатку XX стагоддзя.

Выстава "Паўла Мадэрзон-Бэкер і мастакі Варпсведэ" каштоўна тым,

што на Беларусі ўпершыню паказваюцца арыгінальныя творы вядомай нямецкай мастачкі і яе сяброў. Калонія мастакоў Варпсведэ каля Брэмена была адной з найбольш вядомых у Германіі, у яе склад уваходзілі маладыя творцы, якія шукалі ў паўночна-нямечкім пейзажы адыход ад традыцыйных акадэмічных нормаў. Змест міфалагічных і гістарычных палотнаў выхаванцы Мюнхенскай і Дзюсельдорфскай акадэміі Фрыц Макензен, Ота Мадэрзон, Ханс ам Энда апявалі прыроду, знаходзячы рамантыку ў бядняцкіх халупах. Усе мастакі калоніі Варпсведэ сталі знакамітымі пасля выставы ў мюнхенскаму Шкляным палацы. Але найбольшую

папулярнасць сярод іх займела менавіта Паўла Мадэрзон-Бэкер, якая зрабіла важкі ўнёсак у развіццё нямецкага мадэрна. Выстава, якую сёння можна паглядзець у Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі, прасякнута свежасцю і непасрэднасцю ўспрымання прыроды і людзей. Усе графічныя лісты нібы зроблены на адным пошыра, у кожным з іх адчуваецца нешараговая асоба, таленавіты мастак і нечаканы назіральнік. І таму выстава нямецкай графікі канца XIX ст. глядзіцца не менш цікава, чым збор графічных твораў беларускіх мастакоў канца XX ст.

Н. Ш.

У Літаратурным музеі Максіма Багдановіча заўсёды гасцінна расчынены дзверы

СПАДАРУ ЯЎГЕНУ АДАМОВІЧУ, АЎТАРУ АРТЫКУЛА "КРЫНІЦ СМАРГОНСКИХ ПЕРАЗОВЫ" ("ЛІМ", 20.07.2001).

Добрай традыцыяй стала правядзенне кірмашоў на Траецкім прадмесці ў Мінску. Супрацоўнікі Літаратурнага музея Максіма Багдановіча заўсёды рады бачыць і удзельніцаў, і гасцей свята, гатовы прымаць удзел у працы "Літаратурнай гасцёўні".

На жаль, з-за дрэннай арганізацыі адбываюцца розныя недарэчнасці. Так, арганізатары Траецкіх кірмашоў не ўзгадняюць свае планы з планами працы музея, не паведамляюць канкрэтную дату і час правядзення "Літаратурнай гасцёўні". Супрацоўнікі музея заўсёды гатовы

пазнаёміць наведвальнікаў з экспазіцыяй, правесці экскурсію. Але ж правядзенне мерапрыемстваў патрабуе асобных намаганняў: трэба падрыхтаваць залу, прынесці лаўкі, трэба павялічыць колькасць супрацоўнікаў (у выхадны дзень дзяжуріць толькі адзін навуковец супрацоўнік). Мы маглі б даваць і рэкламу "Літаратурнай гасцёўні" праз радыё, друк. Але ж арганізатарам патрэбна, здаецца, толькі памяшканне. А тое, што Траецкія кірмашы даюць магчымасць жыхарам іншых гарадоў і раёнаў Беларусі пазнаёміцца з музеём Максіма Багдановіча, з яго цудоўнай

паэзіяй, арганізатары, нават, і не ўспамінаюць.

Выпраўляючы хібы ў правядзенні кірмашоў, мы запрашаем Вас, Яўген Адамовіч, Вас, паважаная спадарыня Людміла Касяк, а таксама іншых арганізатараў свята для сур'езнай размовы пра будучае "Літаратурнай гасцёўні", каб надалей не было такіх недарэчнасцяў.

Мы заўсёды рады бачыць Вас у музеі, давайце працаваць не паасобку — давайце працаваць разам.

Супрацоўнікі Літаратурнага музея М. Багдановіча

Японія далёкая і блізная

На традыцыйным свяце беларускай паэзіі ў Вязынцы сярод запрошаных з Мінска гасцей быў і незвычайны госьць — аташ прадстаўніцтва Японіі ў Беларусі Косіна Го. Спадар Го з цікавасцю слухаў вершы нашых паэтаў, задаваў ім пытанні, нават спрабаваў размаўляць на беларускай мове. Пасля — танчэў беларускую полечку з фальклорным гуртом... Выявілася, што спадар Го па адукацыі філолаг, таму яго цікавасць да нашай літаратуры і нацыянальнай культуры пэўным чынам тлумачыцца прафесійнай скіраванасцю.

Спадар Косіна Го на пасадзе аташ прадстаўніцтва Японіі ў Беларусі ўжо два месяцы. Нарадзіўся ён у 1972 годзе ў горадзе Сапара, на востраве Хакайда. Менавіта там, дарэчы, жыў першы консул Расійскай імперыі ў Японіі, ураджэнец Беларусі І. Гашкевіч. Бацька спадара Го — гісторык архітэктуры, займаецца параўнаннем архітэктурных стыляў Японіі і Еўропы. Цяпер, у сувязі з новай пасадай сына, зацікавіўся і архітэктурай Беларусі. Маці, акрамя хатняй гаспадаркі, захапляецца дызайнам адзення.

Так што зацікаўленасць новага аташ сусветнай літаратуры і культуры, пэўна ж, была абумоўлена і хатнім выхаваннем. Ён скончыў аддзяленне рускай мовы і літаратуры Хакайдскага ўніверсітэта ў Сапара, зараз вучыцца там у аспіранты. Працуе над тэмай "Руская проза эпохі рамантызму".

Спадар Косіна Го наведваў рэдакцыю нашага штотыднёвіка, адказаў на пытанні рэдактара аддзела крытыкі Людмілы РУБЛЕЎСКОЙ.

— Го-сан, як вы трапілі на працу ў Беларусь? Гэта выпадак ці адбылося па вашым жаданні?

— Гэта адбылося па маім жаданні. Пачалося, вядома з выпадку. У Японіі ёсць арганізацыі, якія запрашаюць на адпачынак у нашу краіну дзяцей з Беларусі. Такіх арганізацый няшмат, але яны ёсць. І тры-чатыры гады таму група гасцей з Беларусі прыехала на мою родную зямлю. Я дапамагаў ім у якасці перакладчыка. Дзякуючы іх запрашэнню, я і наведваў Беларусь першы раз. Прабыў тут тры месяцы. Гэтага тэрміну аказалася мала, бо я захацеў вывучыць беларускую мову і літаратуру. Я па спецыяльнасці філолаг, вывучаў ва ўніверсітэце рускую літаратуру. Мне спадабалася ваша краіна і людзі. У Японіі я шукаў такую працу, якая дазволіла б мне працаваць у Мінску. Даведаўся, што ў пасольстве патрабуюцца чалавек, які валодае рускай мовай. Вытрымаў конкурс і заняў гэтую пасаду.

— Вы ў нас нядаўна, але наколькі вы ўжо паспелі авалодаць беларускай мовай і што даведаліся пра беларускую літаратуру?

— Магу чытаць са слоўнікамі. Граматыку ў прынцыпе ведаю, хаця часам памыляюся. Зараз чытаю кнігу вершаў Максіма Багдановіча — у мяне ёсць яго трохтомнік. Хачу для пачатку пазнаёміцца з беларускай паэзіяй і прозай, прысвечанай тэме Чарнобыля. Збіраю такія матэрыялы, таму што лічу, што для Японіі гэта актуальна. У нас ёсць шмат літаратуры на тэму Хірасімы, і можна параўноўваць.

— А ці ёсць у Японіі выданні, аналагічныя нашаму штотыднёвіку?

— Думаю, такіх газет, якія пішуць толькі пра літаратуру і мастацтва, няма. Калі ёсць, дык толькі для аматараў, невялікай колькасцю экзэмпляраў. Вядома, сучасная японская літаратура існуе, хаця не так "арганізавана", як у нас.

— Напэўна, у Японіі таксама існуе падзел на "літаратуру для масаў і высокую літаратуру"? На што існуе тая высокая літаратура? Ці фінансуе дзяржава нейкія літаратурныя праекты?

— Не, дзяржава не фінансуе выданне кніжак. Існуе некалькі сістэмаў, якія дапамагаюць захоўваць культуру. Але ў прынцыпе ў нас лічыцца, што пісьменнікі павінны самі зарабляць грошы.

— А такія сусветна вядомыя майстры, як Кэндзабуро Оэ, Куба Абэ? Як ім попытам карыстаюцца іх кніжкі?

— Кэндзабуро Оэ дастаткова папулярны ў Японіі, у кожнай кніжнай краме прадаюцца яго кнігі кішэняга фармату. Ён можа спакойна жыць на заробленыя грошы. Але такіх літаратараў мала.

— Я чытала, што на пачатку стагоддзя ў Японіі існавалі літаратарскія цэхі. На чале такога цэху быў майстар, вядомы пісьменнік, у яго былі вучні. Такому пісьменніку цэху належалі свае выдавецтвы, свае часопісы, і трапіць туды з боку было немагчыма. А як арганізаваныя пісьменнікі ў Японіі цяпер?

— Літаратурных "цэхцаў", вядома, больш няма. Зразумела, ёсць пісьменніцкія згуртаванні, але яны не такія ўплывовыя, як раней. Такой арганізацыі, як ваш Саюз пісьменнікаў, у нас няма. Дзейнічае Пэн-клуб, яшчэ некалькі падобных. Але яны не адыгрываюць у жыцці грамадства такой важнай ролі, як у нас. Мяне найбольш здзівіў у вашай краіне якраз Саюз пісьменнікаў. Калі пісьменніку Вольгу Іпатаву абралі старшынёй Саюза пісьменнікаў, пра гэта напісалі ўсе цэнтральныя газеты з вялікімі накладамі. У нас такое цяжка ўявіць.

— У нашым уяўленні Японія — краіна, дзе захоўваюцца старажытныя традыцыі. Ці існуюць хача б у стылізаванай форме знакамёты японскія пазычаныя турніры, на якіх нараджаліся "счэпленыя строфы" — рэнгаі, адкуль бяруць свой пачатак хайку і танка?

— Мне здаецца, што ў паэзіі цяпер вельмі цяжка час. Таму што працаваць у нас у Японіі ўсё-такі чытаюць, а вершы ўжо не так папуляр-

ныя. У школе вывучаюць традыцыйную японскую паэзію, хайку, танка. Ёсць людзі, якія іх складаюць. Але гэта лічыцца не так выгадна. Большасць паэтаў не могуць жыць за кошт сваёй паэзіі.

— Ці можна сказаць, што японская літаратура еўрапейская?

— Наша культура прымае розныя традыцыі — еўрапейскую, кітайскую, японскую, але усё гэта пераўтвараецца ў нешта сваёасаблівае. Вядома, ёсць такая з'ява, як еўрапейзацыя, хутчэй — амерыканізацыя культуры. Але традыцыя захоўваецца. Ёсць таленавітыя, папулярныя японскія пісьменнікі, іх кнігі выдаюцца. Але мне здаецца, замест традыцыйнай літаратуры настаў час кіно, пасля — час комікса. Вядома, некаторыя такую культуру лічаць несур'езнай, дзіцячай. Коміксы ў нас вельмі распаўсюджаныя. І прадназначаныя яны не толькі для дзяцей. У выглядзе коміксаў выдаюцца фантастыка, гістарычныя раманы, сатыра, нават авангардныя рэчы. Думаю, сёння самыя таленавітыя творчыя людзі працуюць у жанры коміксаў, а не ў традыцыйнай літаратуры ці кінамастацтве.

— Дарэчы, пра авангард... Знакавай фігурай японскай культуры для нас з'яўляецца і Йока Оно, жонка Джона Лена. Гэтая жанчына — феномен для японскай культуры ці звычайная з'ява? Як ставіцца да авангарда, нетрадыцыйнага мастацтва грамадства?

— Такіх, як Йока Оно, у нас няшмат. Цікава, а як вы ставіцеся да гэтай асобы?

— Ну, я б сказаў, дваіста...

— Вось і ў Японіі таксама.

— Быў час, калі Японія запэўнівала ад кітайскай культуры — алфавіт, літаратурны і мастацкія традыцыі. І нейкі час мовай літаратуры і навукі ў Японіі лічылася кітайская мова. Пасля японцы гэта пераадолелі і стварылі ўласную самабытную культуру. Сёння для нас таксама вельмі актуальна адстояць самабытнасць і вартаснасць сваёй мовы і літаратуры ў дачыненні да рускай...

— Да нядаўняга часу веданне кітайскай мовы сапраўды было абавязковым у Японіі для занятых некаторых пасадаў. Дзяржаўны чыноўнік мусіў умець сачыніць верш па-кітайску. Гэтая традыцыя знікла зусім нядаўна. Да апошняй сусветнай вайны яна яшчэ існавала. Японская мова і кітайская мова адыгрывалі розныя ролі ў нашай культуры. Калісьці вершы і прозу на кітайскай мове ў Японіі сачынялі толькі мужчыны. А жанчыны — толькі па-японску.

— Чаму?

— Так лічылася правільным.

— Напэўна, для жанчын кітайская мова лічылася занадта высакароднай?

— Магчыма, так. Але гэта было вельмі даўно, тысячы гадоў таму. Тады існавала шмат пісьменніц, якія сачынялі па-японску. Японскім мужчынам, на жаль, забаранялася пісаць на нацыянальнай мове.

— Няўжо можна сказаць, што японскую літаратуру заснавалі жанчыны?

— Ну, з вялікім дапушчэннем... Напрыклад, у той час жыў адзін таленавіты паэт, Кіноцуроакі. Ён вельмі хацеў пісаць свае сачыненні па-японску. Таму пачаў пісаць ад імя жанчыны.

— Вы занялі сваю сённяшняю пасаду ўсяго два месяцы таму. Але, напэўна, нейкія ўражанні ў вас ужо склаліся — ад нашай краіны, нашых людзей, у тым ліку творчых...

— Мяне ўразіла, што ў вашым грамадстве пісьменнік адыгрывае такую важную ролю. Я паспеў пабыць на Лагойшчыне, наведваў месца, дзе нарадзіўся паэт Ніл Гілевіч. Пабыўаў на свяце паэзіі ў Вязынцы, на радзіме Янкі Купалы. Я вельмі ўдзячны, што трапіў на такое свята. Даўно чуў пра Вязынку і хацеў яе наведваць. Планую за час працы на Беларусі — а гэта мінімум два гады, — наведваць яшчэ шмат якіх месцаў, і, безумоўна, вывучыць беларускую мову.

— Якія планы ў японскага

прадстаўніцтва на Беларусі ў плане культурнага абмену?

— Зараз адбылася выстава японскай керамікі. Плануем зрабіць канцэрт традыцыйнай японскай музыкі. Чарнобыльская тэма ў нашым мастацтве і літаратуры павінна цікавіць усіх японцаў. Думаю, гэта не зусім добра, але калі ў японцаў папытацца, што за краіна Беларусь, яны пакуль успомняць толькі пра Чарнобыль. У нас пераклалі кнігу Святланы Алексіевіч "Чарнобыльская малітва", і яшчэ дзве яе кнігі — "Цынкавыя хлопчыкі" і "Апошнія сведкі". Перакладзеныя яшчэ творы Васіля Быкава і Алеся Адамовіча. Таму аматары літаратуры ў Японіі могуць ведаць Беларусь праз тэму Другой сусветнай вайны і Чарнобыля. Ёсць у вас цікавы пісьменнік Уладзімір Караткевіч. Я заўсёды пытаюся ў людзей — якія ў вас самыя цікавыя пісьменнікі? На Беларусі большасць адказвае — гэта Караткевіч. Я працягваю ўрываць з твора гэтага пісьменніка. Вельмі складана перакласці. Каб пазнаёміць японцаў з творамі Караткевіча, трэба найперш пазнаёміць іх з цалкам з беларускай культурай, гісторыяй. Некаторыя крокі ў гэтым накірунку ўжо зроблены. У 1998 годзе ў Токіо выйшаў "Частотны слоўнік беларускай мовы", складзены вядомым японскім славістам Рюносукэ Курода.

— Беларусі называюць кансерватыўнай нацыяй, якая не любіць пераменаў. Японцаў, здаецца, таксама... Калі гаварыць пра беларусаў і пра японцаў як пра дзве нацыі, якія жывуць у сучасным свеце, — што між імі рознага, што агульнага?

— У мяне склаўся ўражанне, што ў вас, беларусаў, адметны густ, які вельмі адрозніваецца ад густу рускіх — любоў да спакойнай, мастацкай каларыстыкі. Рускія і яшчэ кітайцы вельмі любяць яркія, раскошныя колеры. У вас і ў кераміцы, і ў іконах важную ролю іграюць натуральныя, прыродныя колеры. Гэта адначасова адпавядае і нашаму густу. Японцы таксама любяць такія няштучныя, прыродныя колеры. І гэтым мы адрозніваемся ад кітайскай культуры.

— Як вам падабаецца Мінск?

— Вялікія вуліцы, многа зялёных дрэваў, спакойна. У нас у Японіі ў гарадах шмат насельніцтва. Вельмі цесна. Людзі паўсюль ездзяць на роварах. Шкада, што ў Мінску захалявалі не ўсе архітэктурныя помнікі. Я чуў, што ў час вайны шмат іх было зруйнавана, і не ўсе адноўлены. Але я думаю, у вас ёсць яшчэ магчымасць аднавіць свой горад. Вядома, японская культура вельмі адрозніваецца ад вашай. Але ёсць і ўзаемная зацікаўленасць. Мне здаецца, у нашай літаратуры сёння самае цікавае — коміксы. Не тамагачы і Пакемоны, вядома. Я хацеў бы пазнаёміць беларусаў з сучаснай японскай культурай менавіта з дапамогай коміксаў. Многія японскія коміксы пераведзены на англійскую, французскую, італьянскую, іншыя мовы. Ёсць пераклады на рускую мову, хаця і не вельмі шмат. Вы можаце шмат даведацца пра наша жыццё праз коміксы. У коміксах цяпер сінтэзуецца і японская мастакоўская традыцыя. Яны выходзяць накладамі па меншай меры мільён асобнікаў.

— А які нагляд у кніг Кэндзабуро Оэ?

— Канкрэтна пра наклады Кэндзабуро Оэ я не ведаю, але ўвогуле для такой літаратуры нагляд у дзесяць тысяч — гэта ўжо вельмі добра.

— Думаю, многія з праблем японскай літаратуры уласцівыя і для нашай, ці ў хуткім часе зробіцца для яе актуальнымі. Дзякую за гутарку. Спадзяемся, што вы не апошні раз у гасцях у нашай газеце.

АБСЯГІ

БРЭСТЧЫНА

Пад Багрымаў перазвон

Падчас абласнога фальклорна-этнаграфічнага фесту "Талакуха на Барэсці", што праходзіў на турыстычнай базе Лясное возера, паблізу Баранавіч, саборнічалі кавалі — кожны мусіў хутка выкаваць падкову. У аднаго з майстроў яна, яшчэ цёплая, і прапала. Але старшыня журы, доктар мастацтвазнаўства, старшыня Саюза майстроў народнай творчасці Яўген Сахута вырашыў, што гэта якраз і ёсць вышэйшая адзнака для кавала.

Напярэдняй фесту амаль год у раёнах вобласці праходзілі агляды фальклорных калектываў, у якіх удзельнічала каля дзвюх з паловай тысяч энтузіястаў. 600 з іх — рознага ўзросту і прафесій — удзельнічалі ў фінале на Лясным возеры. Самай маленькай артысткай была сямігадовая Воля Сацюк, самай шанюнай — 85-гадовая Ганна Галаўчук.

Свята-саборніцтва кавалей "Багрымаў перазвон" — названа ў гонар сьлянага паэта-кавала Паўлюка Багрыма, які жыў у Крошыне Баранавіцкага павета.

Своёасаблівым падвядзеннем вынікаў фесту стаў "круглы стол" на тэму "Фальклор і сучасная культура", які вёў начальнік упраўлення культуры Брэсцкага аблвыканкама — старшыня аргкамітэта Рыгор Бысюк.

М. Д.

ВІЦЕБШЧЫНА

"Славянскі базар" адзначае юбілей

Дзесяты Міжнародны мастацкі фестываль "Славянскі базар у Віцебску" адзначае свой першы юбілей. На гэты раз аргкамітэт не пайшоў па шляху шырокай мастацкай, а сканцэнтраванай сваёй сілы на правядзенні праграм больш якаснай вартасці. Іх, дарэчы, як і заўсёды, каля 120-ці. На фестываль працягваюць 16 пляцовак. У Віцебск з'ехаліся каля 5 тысяч удзельнікаў і гасцей фестывалю з 36 краін свету.

У першыя дні прайшоў міжнародны фестываль дзіцячай творчасці і фальклорнае свята "Горадмайстроў". На прэс-канферэнцыі, прысвечанай адкрыццю "Славянскага базару" міністр культуры РБ Леанід Гуляка падрабязна спыніўся на механізме фінансавання гэтага свята. Намеснік міністра культуры РФ Віктар Ягорычаў адзначыў, то Расія зараз перажывае сапраўды фестывальны бум, але фестывалю такога высокага кшталту не мае. І сапраўды, на 35-ай штогадовай асамблеі Міжнароднай Федэрацыі фестывальных арганізацый

(FIDOF) у французскіх Канах "Славянскі базар у Віцебску" афіцыйна названы фестывалем 2000 года за дасягненні мэтай FIDOF "умацоўваць мір і сяброўства праз музыку і мастацтва".

Да юбілею быў падрыхтаваны тэатралізаваны канцэрт з удзелам лаўрэатаў і пераможцаў усіх папярэдніх конкурсаў маладых выканаўцаў эстраднай песні. Дарэчы, за 10 год у віцебскім конкурсе прынялі ўдзел 173 спевакі. Па-рознаму склаўся іх творчы лёс, але ўсе яны прызнаюць, што журы нашае — самае аб'ектыўнае ў свеце.

У рамках фестывалю ўпершыню прайшоў Дзень сяброўства трох братніх народаў Украіны, Беларусі і Расіі. Невыпадкова, мастацкі кіраўнік гала-канцэрта Міхаіл Фінберг адзначыў на сустрэчы з журналістамі: "Кожная нацыянальная культура павінна быць інтэрнацыянальнай".

С. ГУК

ГОМЕЛЬШЧЫНА

Светлагорскія краявіды

Неўзабаве Светлагорск будзе адзначаць сваё саракагоддзе. Да святкавання гэтага юбілею гарвыканкамам, абласным упраўленнем культуры і абласнай арганізацыяй Саюза мастакоў распрацаваны грунтоўны план мерапрыемстваў па прапагандзе гісторыка-культурнай спадчыны светлагорскага краю. Сярод іх — мяркуюцца ў жніўні правесці рэспубліканскія выязны пленэр жывапісцаў "Светлагорскія краявіды".

Для ўдзелу ў ім запрошаны вядомыя мастакі краіны, у тым ліку — выкладчыкі Беларускай акадэміі мастацтваў. Ужо на пачатку пленэру ўдзельнікі зробіць выставу сваіх работ, затым будуць працаваць у самых маляўнічых кутках Светлагоршчыны і па традыцыі наладзяць экспазіцыю новых палотнаў, частку з якіх перададуць у дар гораду.

Стэла ля Навабеліцы

Навабеліца — паўднёвыя вароты Гомеля. Некалі праз яе ехаў у высылку Аляксандр Пушкін. Зараз адміністрацыя Гомельскага раёна вырашыла паставіць на ўскрайку Навабеліцы стэлу ў гонар яе заснавання, пазначанага

1775 годам. Манумент у тэхніцы мазаікі выканаў сабра Саюза беларускіх мастакоў Пятро Фей разам з памагатымі Міколам Лапіцім і Уладзімірам Сільчанкам.

А. ШНЫПАРКОЎ

ГРОДЗЕНШЧЫНА

Паэзія ад "Саламеі"

"Саламея" — гэта, як пазначана на вокладцы, выданне для самастойных жанчын. Толькі што ў Гродне выйшаў яе дзесяты нумар за травень-чэрвень. Ён адметны перш за ўсё тым, што сярод шматлікіх жаночых "дат і рубрык" на гэты раз з'явіўся нечаканы адрас — анталогія жаночай паэзіі.

Яе складальнік, паэт і навуковец Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы Юрас Пацюпа на ўласнае пытанне — ці ёсць жаночая паэзія? — сам жа дае адказ: раз ёсць жанчыны, што пішуць вершы, значыць ёсць і жаночая паэзія.

На пачатку анталогіі змешчаны творы беларускіх паэтак XIX стагоддзя і нашаніўскай пары — Адэлі з Устроіна, Цёткі, Канстанцыі Буілы, Марыі Косіч, Зоські Верас, Юстыны, Уладзіславы Станкевічанкі (Купалавай жонкі), Ванды Лявіцкай ды іншых.

Р. Г.

МАГІЛЁЎШЧЫНА

Абменныя гастролі

Сёння завяршаюцца гастролі ў Мінску Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра, якія пасля 20-гадовага перапынку праходзілі на купалаўскай сцэне. Яны распачыліся ў чэрвень, якраз пасля таго, як купалаўскі тэатр завяршыў свае гастролі ў Магілёве. На прысуд мінскага глядача калектывы прывёз найперш камедыю А. Астроўскага "Шалёныя грошы" ў пастаноўцы Уладзіміра Шчэрбаня, які, дарэчы, распачынаў працу ў Магілёўскім тэатры, а цяпер з'яўляецца рэжысёрам Купалаўскага.

Гастрольная афіша магіляўчан была прадстаўлена спектаклямі "Калі б я ведала, што ты прыйдзеш..." паводле меладрамы Б. Слэйда (рэжысёр — А. Гузія), "Сканцэнне свету" па

драме Максіма Горкага (рэжысёр — С. Папашчанкаў), "Сніўся мне сад..." паводле А. Чэхава ў пастаноўцы А. Жугуды. Дапоўнілі афішу дзве прэм'еры: спектакль "У адкрытым моры", па п'есе С. Мрожака (рэжысёр — У. Пятровіч) і фарс "Моцнае пачуццё" паводле твораў І. Ільфа, Я. Пятрова, А. Чэхава, М. Зошчанкі, У. Маякоўска ў пастаноўцы Ю. Лізанкевіча.

Акрамя абменных гастролёў, калектывы магіляўчан і купалаўцаў падпісалі дамову аб супрацоўніцтве: у бліжэйшы час мінскія рэжысёры Уладзімір Савіцкі і Аляксандр Гарцёў распачнуць новую пастаноўку на магілёўскім падмостках з удзелам тамтэйшых артыстаў.

Н. К.

Прэзентацыя
"Лясной панны"

У музеі Максіма Багдановіча адбылася прэзентацыя кнігі Іны Снарскай "Лясная панна". На яе прыйшлі і выступілі пісьменнікі ўдзельнікі III з'езда беларусаў свету Анатоль Кірвель і Станіслаў Валодзька, а таксама кампазітар з Магілёва Мікола Яцкоў. Гасцей цёпла віталі супрацоўнікі музея на чале з дырэктарам Ірынай Думанскай. Экскурсавод Святлана Кіслова пазнаёміла прысутных з экспазіцыяй музея, а паэт-бард Эдуард Акулін са сваімі новымі песнямі. На прэзентацыі выступіў старшыня Севастопальскага таварыства беларусаў імя М. Багдановіча Валеры Барташ. Імпрэзу вяла Таццяна Шэляговіч.

Н. К.

Яшчэ не вечар

Самадзейны музычны гурт "Яшчэ не вечар" — душа беларускай суполкі ў Львове. "Мы за духоўнае адраджэнне самадзейнай творчасці!" — кажуць артысты-аматары Аляксандра Воліна, Юры Кулік, Алеся Глух, Галіна Чарнецкая, Дзіяна Львоўская, Тамара Даць. Не толькі кажуць, але й дзейнічаюць. А дакладней, выступаюць з беларускімі песнямі, шануючы багатыя самабытныя беларускія традыцыі. Робяць гэта з бляскам, выдумкай, гумарам. Рэжысёр тэатралізаваных прадстаўленняў гурта — Галіна Кулік, менеджэр — Ала Вялікарэцкая.

На здымку: львоўскі самадзейны гурт "Яшчэ не вечар".

Школьнікі
пішуць гісторыю

У краіне, дзе гісторыя перапісваецца кожны раз са зменаю ўлады, наўрад ці можна спадзявацца на моладзь, якая будзе ведаць гісторыю сваіх продкаў... Інакш мяркуючы сябры мінскага грамадскага аб'яднання "Днярыюш", што на працягу паўгода праводзілі конкурс даследчыцкіх прац сярод школьнікаў "Мой радавод: лёс сям'і ў XX ст". Конкурс быў наладжаны ў рамках агульнаеўрапейскай праграмы па вывучэнні школьнікамі так званай блізкай гісторыі. Менавіта роспыт сваіх родных і блізкіх, знаёмства з сямейнымі фотаальбомамі, дакументамі дапамагаюць моладзі практычна зразумець гісторыю сваёй краіны. Сярод больш як 380-ці прадстаўленых на конкурс работ хіба што з дзесятак былі напісаны ў выглядзе "рапартаў" пра баявыя і працоўныя подзвігі бацькоў у розных п'яцігодках. Бальшыня з іх — гэта спроба адказаць на вострыя пытанні беларускай гісторыі. Мяркуюцца на пачатку восені выдаць лепшыя конкурсныя работы асобным зборнікам, які стане яшчэ адным альтэрнатыўным падручнікам па найноўшай гісторыі Бацькаўшчыны.

АГА

"Беларуская
думка", № 6

У раздзеле "Літаратура і жыццё" змешчаны вершы Я. Міклашэўскага і навелы А. Юдзіцкага. 150-годдзю з дня нараджэння Я. Лучыны прысвечаны артыкул А. Вішнеўскага "Выходзіў змагання за ранне", што прапануецца ў раздзеле "Асоба". У. Вялічка і А. Марціновіч ("Случкі край, вядома, не рай, але жывуць тут годна") запрашаюць на Случчыну, расказваючы пра яе сённяшні дзень. Э. Іоффе ("Галоўны горад Еўропы") знаёміць з горадам Берзіно. "Крэмнай і золата — асноўныя матэрыялы для мікрасхем, — зазначае ў артыкуле "Крэмнай і золата" Г. Булька. — А яшчэ гэта метафара. Крэмнай — сіла беларускай зямлі, а золата — інтэлект нашых людзей. Менавіта на іх надзея. На золата і на крэмнай". А адкрываецца нумар фотарэпартажам В. Жывіцы і М. Амельчанкі "Лета краснае, ты са мной".

"Не кіньце каменем
у неба памяці..."

Паэтэса Ніна ЗАГОРСКАЯ
вызначаецца своеасаблівым
паэтычным светабачаннем.
Да таго ж, яна актыўна
займаецца падтрымкай
маладых талентаў — выкладае
ў Беларускае дзяржаўным
універсітэце культауры.

— Ніна Сямёнаўна, у вас ёсць нізка вершаў, якая называецца вельмі сімвалічна "Птушкі памяці". Адкуль такая назва?

— Усю сваю творчасць я магу назваць "Птушкі памяці": менавіта таму і "Птушкі памяці", што там на маёй малой радзіме — востраў паэзіі, дзе нарадзіўся і пайшоў у свет Адам Міцкевіч (хутар Завоссе, 5 кіламетраў), Паўлюк Багрым (Крашын на Шчары), Валянцін Таўлай з Баранавіч. Адрасы нашай любові, непарыўная сувязь з малой радзімай — у нашых творах. Ёсць у мяне і паэма, і шмат вершаў, прысвечаных маёй маці, той вёсцы, дзе я нарадзілася. Іх я не магу аддзяліць ад сваёй творчасці, сваёй паэзіі.

Не кіньце каменем у неба памяці,
У неба прыязнасці, у неба даверу,
У неба любові, у неба надзеі —
Не кіньце каменем.

Гэта павінен усведамляць заўсёды кожны чалавек. Асабліва востра спазнаеш настальгію па родным, знаходзячыся ўдалечыні. Аднак, канешне, нельга сказаць, што паэт павінен быць прыхільнікам толькі нейкай адной, вызначанай для сябе раз і назаўсёды тэмы. Так быць не можа. Напрыклад, у маёй творчасці прысутнічае не толькі тэма роднай зямлі. Ёсць і іншыя матывы. У прыватнасці, я калісьці адпачывала на Чорным моры, і ў мяне там была такая светлая лірычная паласа, і нарадзіліся радкі пра каханне — прыклад таго, што паэзія — рэч непрадказальная, і цяжка вызначыць яе скіраванасць у тэматычным плане:

Размінаюцца мацерыкі, зоркі
Размінаюцца ў Сусвеце.

Пройдем —
і не падамо рукі, —

Найраднейшыя калісьці ў цэлым свеце.

Вось такі верш напісаўся тады, невядома чаму менавіта ў той час. Паэзія — рэч загадкавая, яна кіруецца сваімі законамі і... сама кіруе паэтам.

— Ваша паэтычная манера надзвычай цёплая, шчырая, адкрытая. Дарэчы, і адзін ваш паэтычны зборнік называецца "Мне добра з вамі"...

— Адрозна хачу прызнацца, што назва не мая, яе мне падказала вельмі харошая паэтка Анэля Тулупава. Яна раздавала назвы ўсім. Напрыклад, Пімену Панчанку падарыла назву "Дзе начуе жаваранак".

— Раскажыце, з чаго пачыналася ваша творчасць?

— Калі я яшчэ вучылася ва ўніверсітэце, два маіх аднакурснікі высмейлі маю паэму пра рэвалюцыю. Зараз гэта гучыць нека смешна, а тады для мяне гэта было ледзь не трагедыяй. Таму я сёння, калі выкладаю студэнтам, стараюся, калі крытыкую, крытыкаваць не вельмі рэзка. Калі ў чалавека ёсць нейкі божы дар, нейкае зерне сонца, святла, трэба імкнуцца, каб ён не змоўк. Я ў сваёй творчасці кіруюся прынцыпам: калі ты нешта адкрыў — замацуй і аддай.

У мяне пераважаюць невялікія паэтычныя замалёўкі, і, увогуле, я лічу, што ў невялікім, але ёмістым па думцы, пачуцці вершы можна сказаць вельмі многае. Быў час, калі я жыла ў Брэсце і працавала на тэлебачанні. Доўгі час пісала вершы, але нікому не паказвала. Так усё гэта і сышло б пакрысе, калі б не паэзія Максіма Танка. Ад яе нека разняволілася мая душа. І ў гэтую кнігу ўвайшлі вершы, якія я пачала пісаць менавіта пасля знаёмства з танкаўскай паэзіяй. Тое раптоўнае натхненне было настолькі моцным, што я пісала ўсюды, на любых паперчынах, у любы час. Душа прагла толькі паэзіі, толькі паэтычнай творчасці. І ўсё, што пісала само жыццё, калі гаварыць вобразна, і ўвайшло ў кнігу "Мне добра з вамі".

— У вашай творчасці вельмі многа вершаў, прысвечаных маці, успамінам пра яе.

— Так. Мы прыходзім у гэты свет, каб пакінуць у жыцці след чалавечнасці, дабрыні, святла, і мама для мяне была заўсёды ў гэтым плане прыкладам таго, як трэба любіць людзей, жыццё. Маці — гэта "мацярынскі мацярык" у кожнага чалавека. Маці мая, колькі помню, была сурова знешне, але яе цяпло заўсёды адчувалася:

Сурова гадаваліся.

Любові не выстаўляла мама напаказ.

Ніколі прынародна не цалавала нас.
Не песціла, не біла —
Любіла.

— Ніна Сямёнаўна, хацелася б звярнуцца не толькі да паэтычнай творчасці, але і да вашай перакладчыцкай дзейнасці. Так, у рэпертуарным зборніку для Тэатра юнага глядача змешчаны пераклад п'есы "Райніс і Аспазія". Чым прывабіў вас менавіта гэты твор, што вы выбралі яго для перакладу?

— Перш за ўсё гэта сапраўдная паэзія, тут можна нават параўнаць: Ян Райніс і Янка Купала. Я шмат перакладала, прычым з розных моў, але ўкраінская і латышская мне больш за ўсё даспадобы. Калі звяртацца да гэтай канкрэтнай п'есы, то мяне ўразіў подзвіг Аспазіі, латышскай паэтэсы, якая ахвяравала сваёй творчасцю дзеля таго, каб даць дарогу магучаму таленту — Яну Райнісу.

— У вас, акрамя перакладу гэтай драмы, ёсць і пераклады з украінскай — Лесі Українкі. Якія яе творы вы перакладлі і чаму?

— "Крымскія радкі" — найперш. Таксама ў свой час я пераклала паэму Лесі Українкі, якая была напісана ёю ў Мінску, у 1901 годзе. Леся Українка жыла два з паловай месяца тут, на яе руках, можна сказаць, памёр яе каханні, і за адну ноч каля ложка смяртэльна хворага дарагога чалавека яна стварыла гэтую драму. Гэтая самахварнасць і такая скандэсананасць любові і мяне вельмі ўразіла і стала той прычынай, з-за якой я пераклала менавіта гэтую паэму Лесі Українкі. Дарэчы, на юбілей Лесі Українкі ў Кіеве мне давялося прачытаць яе творы па-беларуску. Пасля мяне на вуліцы сустраў адзін украінскі вучоны і запытаў: "Гэта вы выступалі?" Я адказала, што я, а ён, падзякаваўшы за выступленне, падарыў мне аж два кіеўскія тарты.

Па маім перакладзе п'есы Лесі Українкі сёння створаны спектакль. Яго разам са студэнтамі ставіць рэжысёр Рыгор Баравік, таксама быў пастаўлены ён і ў маладзёжным тэатры на філфаку ў БДУ. Беларуская зямля, беларускае святло, што ўвайшло ў гэты твор Лесі Українкі, адчуваецца тут, гэтым ён нам і блізкі.

Гутарыла
Маргарыта ПРОХАР

Кніжка пра вёску

гаснае будаўніцтва, і Вялікая Айчынная вайна, і гісторыя школы.

— Вы тутэйшы?

— Не, я прыехаў сюды з Рэчыцы, куды нас зжонкаю накіравалі пасля заканчэння Мінскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута.

— Чаму ж так зацікавіліся чужою зямлёю?

— Зусім яна не чужая. Іванская зямля прыняла нас гасцінна, я тут стаў сваім. Да таго ж, краязнаўства — мае хобі. Любоўю да роднай Беларусі я абавязаны майму інстытуцкаму выкладчыку Мікалаю Гнеўку.

— Як доўга збіралі матэрыял і пісалі сваю кніжку?

— Матэрыял пачаў збіраць з 1995 года. У гэты час у нашай школе быў створаны гісторыка-краязнаўчы музей...

— Ведаю, што вы былі фактычна яго стваральнікам...

— Не толькі я, але ж і дзеці з краязнаўча-турыстычнага гуртка, з якімі хадзілі ў паходы, падарожжы. Такім чынам набіралася багата гісторыка-краязнаўчага матэрыялу. А сваю кніжку напісаў дзесьці за паўгода. У Мінску пазнаёміўся з дырэктарам выдавецтва "Пейто" Віктарам Хурсікам. З'явілася мажлівасць выдаць яе.

— Скажыце, хто яшчэ дапамог напісаць і выдаць такую багатую зместам краязнаўчую кніжку?

— Мой сябар, кандыдат гістарычных на-

вук Генадзь Сагановіч, аўтар шасці кніг па гісторыі, які дапамог знайсці на польскай мове рэдкую літаратуру з гісторыі роду Валадковічаў. Таксама старшыня мясцовага калгаса "Беларусь" Віктар Клёс. Гаспадарка дапамагла фінансава пры выданні кніжкі. Падтрымаў і старшыня Іванскага сельсавета, падказаў, дзе адшукаць патрэбныя звесткі. Я ўдзячны таксама сваёй жонцы Май, якая была маім першым рэцэнзентам. Ну і, вядома ж, дзеці, многія з іх ужо закончылі школу, але працягваюць мне дапамагаць. З імі мы хадзілі, распыталі старажылаў краю, вязняў канцлагера "Асвенцім"...

— Кніжка ёсць. Праца закончана?

— Чаму ж? Хацелася б дапоўніць яе. Напрыклад, уключыць раздзел "Паходжанне тапанімічных назваў вёсак", сабраць мясцовыя легенды і паданні. Ёсць, дарэчы, такая кніжка "Легенды і ўспаміны іванскія" працы польскага гісторыка М. Якавецкага, ды знаходзіцца яна аж у Лондане, у бібліятэцы. Хацелася б знайсці фундатараў і выдаць новую кніжку на больш высокім эстэтычным і паліграфічным узроўні, з мноствам фотаздымкаў.

— Што ж, поспехаў вам. А чытачам, аматарам гісторыі скажу, што кніжка настаўніка-краязнаўцы з Віцебшчыны выйшла невялікім накладам, усяго 200 асобнікаў. Таму, магчыма, адрозна ж стане бібліяграфічнай рэдкасцю.

Гутарыў
Уладзімір МІХНО

Цяпер я разумею, чаму ва ўсе часы паломнікі так імкнуліся патрапіць на Святую зямлю. Натуральна, кожны хоча пабываць у мясцінах, непасрэдна звязаных з імем Ісуса Хрыста: Віфлееме і Назарэце, у Храме Гроба Гасподняга і на Галгофе. Але, акрамя гэтага, людзей вабіць сюды невялікая частка сушы, якую лашчаць воды аж трох мораў: Міжземнага, Чырвонага і Мёртвага.

САМАЕ МЁРТВАЕ МОРА

Мы ехалі па спякотнай Іудзейскай пустыні, дарога кругляла паміж высокіх гор, спускаючыся ўсё ніжэй і ніжэй, нарэшце паказалася вялізная чапа вады. Гэта і было тое славае Мёртвае мора, пра якое з захапленнем расказвае кожны, каму хоць адзін раз пашчасціла пабываць у Ізраілі.

Унізе вада, а вакол бяскрайняга марс-

З дзікім гвалтам прыгажун-асілак вылецеў на бераг, а пасля 12 дзён ляжаў у мясцовай бальніцы, дзе яму прамывалі вочы і чысцілі вушы.

ЯК МЯНЕ "ПАЦАЛАВАЛА" АКУЛА

Чырвонае мора абмывае самую паўднёвую берагі Ізраіля. Тут і размясціўся курортны пасёлак Эйлат, у якім мне давялося спыніцца. Тутэйшыя пляжы круглы год прывабліваюць да сябе турыстаў.

Нават летам пры тэмпературы 40 градусаў вада ў Чырвоным моры прыемная і прахалодная. Але ў сярэдзіне зімы, калі тэмпература паветра +8 градусаў, вада значна цяплейшая.

У канцы сакавіка я тут таксама плаваў з задавальненнем. Бо для мяне, чалавека з далёкай Беларусі, які да таго ж вырас на беразе вялікага возера Нарач, +17 градусаў вады дастаткова.

Ехаць за тысячы км з зімы на бераг Чырвонага мора і не кульнуцца ў яго?!

Позна ўначы на лёгкім цеплаходзе мы паплылі па Чырвоным моры. Якраз туды,

касць самых розных рыб. Усімі колерамі вясёлкі пераліваюцца каралы дзіўных форм...

Такі адзіны ў свеце сучасны "Наўцілус" на моры важыць сто тон і зроблены ў Еўропе. Не адзін месяц аквалангісты будавалі пад яго вокнамі прыгожае марское дно. І ў выніку атрымалася нешта неверагоднае.

БУСЛЫ НАД МОРАМ

Тысячы людзей імкнуцца сюды на Міжземнае мора, да гарачых пяскоў заходняй часткі краіны. І я пабываў на пляжах Тэль-Авіва і Хайфы, Акі і Нетаны.

Алмазы — другая па сваім значэнні, пасля цытрусавых, галіна экспарту. Горад Нетанья, які размешчаны прама на беразе Міжземнага мора, з'яўляецца цэнтрам вялізнай алмазнай індустрыі. Гэты бізнес, пачаты эмігрантамі пасля вайны, так развіўся, што з пачатку 70-х гадоў краіна ўтрымлівае тытул самага буйнога ў свеце экспартёра алмазаў.

Сюды рэгулярна завозяць неапрацаваныя камяні з Афрыкі і Азіі. Вялізная

зенькія яўрэйскія хлопчыкі і дзяўчынкі служаць у арміі і цягаюць пастаянна цяжкія карабіны. І так ужо крыўдліва пачала гаварыць пра сваю нацыянальную бяду, што ўставіў і я сваіх пяць пальцаў. Ды яшчэ з адценнем савецкай прапаганды:

— Якая тут праблема? Трэба вам шукаць выйсце.

— Мы так робім не першы год, — насьцярожылася Софа. — Цяжка.

— Вам усё цяжка, нават не можаце на пляжы акурата на выцерці ногі...

Не ведаю, які дурань пацягнуў мяне за язык. Проста ўспомніў, што заўсёды на тутэйшым пляжы пасля купання доўга выціраю ногі і толькі пасля кладуся на пластмасавы ляжак. Як жа інакш? Пасля мяне сюды ляжа хтосьці іншы. Астатнія пляжнікі, відаць, людзі мясцовыя, за падобным не сочаць: кідаюцца на лежакі ў мокрых туфлях, а з падэшваў кавалкамі абсыпаецца вільготны марскі пясок.

— Пры чым тут пляж? Я расказваю пра вайну...

Софа ўжо глядзела на мяне незадаволена. Яе сястра з Масквы сапла і маўчала.

— Ададайце вы бедным арабам Галанскія вышыні і не застанецца ніякіх праблем. Пачынае жыць ціха і шыкоўна...

Эмігрантку як хто абліў варам.

— Вось вам нашы Галаны! Вось вам нашы Галаны!..

Рука былой расянка рванулася праз стол і пад маім носам замільгацелі фігі.

Спектакль з крыкам заставіў рэстаранную публіку адарвацца ад сваіх шведскіх сталюў. Мажліва, многія думалі, што я, як прынцыповы еўрапеец, не дарую такой абразы, размахнуўся ды бэмцну фужэрам з персікавым сокам па яе руцэ, нешта нецэнзурнае лягну ў адказ.

Але я ўзяў сябе ў рукі. Разумеў, што я тут госць, не вялікі прарок альбо настаўнік, і не годна мне лезці ў іхнія Галаны. А злая Сафі, калі мы ўжо накупаліся і раз'язджаліся з цёплага Эйлата, вінавата заглядала ў мае вочы і ўсё пытала: "Вы ўжо прабацце, калі не так... Мала што я магла сказаць за сталом"...

Схадзіў я на экскурсію на завод у Эйлаце, дзе вырабляецца сіне-зялёны малахіт. Тутэйшаму каменю надаюць неабходную форму і ўмела паліруюць. Канешне, я хацеў мець сувенір з эйлацкага выкапня, ды праўда...

Вось зрабілі б яны з малахіту нашага бусла на доўгіх нагах ці кругленькую сінічку з маленькай дзюбкай — набыў бы сувеніры адразу. На далёкай зямлі заўсёды маркоцішся, успамінаючы радзіму. Якраз у сакавіку над Міжземным морам вярталіся птушкі ў Еўропу і Азію з афрыканскіх краін. У небе штодзень кружылі тысячы пералётных птахаў. Зоркім спецыялістам удавалася там разгледзець ястрабаў-перапялянікаў і скоп, арлоў-карлікаў і малых падворлікаў, арлоў-змеядаў і пеліканаў...

Але найбольш мяне вабіла неба над морам тады, калі праляталі вялізнейшыя чароды буслоў. Такіх мільяў і гоных, і, канешне, маіх родных, беларускіх. Не адзін раз я доўга стаяў на пляжы, задраўшы галаву ўверх, і праводзіў "наскіх" буслоў позіраючы на высокім небе. "Шчаслівай вам дарогі, прыгажунь! Ляціце туды, на нашу Радзіму... І сустрэнемся, мілья там, на роднай Беларусі!"

Вячаслаў ЛАПЦІК

Басанож па Святой зямлі

кога блакіту — высокія шэрыя горы, усё з пяску і солі. Белыя палосы той самай солі спаласавалі ўсю паверхню, а колер вады светла-зялёны. Падобнага колеру нідзе яшчэ не сустракаў. Ні на паўднёвых морях былога СССР, ні на Рыжскім узмор'і. Разлэгшыся прыблізна на 400 метраў ніжэй узроўню акіяна, Мёртвае мора з'яўляецца самым нізкім вадаёмам на зямлі.

Якімі б спякотнымі і мёртвымі пустынямі ні славіўся Ізраіль, але больш дзікай і голай прыроды, чым вакол гэтага мора, не знойдзеш. Ды што тут можа расці, калі зямля вакол яго на восемдзесят працэнтаў запоўнена соллю! На заходнім беразе, на фоне белых саланчакоў уздымаюцца крутыя скалы з чырвонага пясчаніку. Глянеш на ўсход — над залатой паверхняй вады ўздымаюцца біблейскія горы Маавы і Эдома.

Паміраючы ад сакавіцкай 32-градуснай гарачыні, я выскачыў з машыны і паспяшаўся да пляжа. Вада здалася мне мяккай і лёгкай, без ніводнай хвалі на паверхні. Але праз хвіліну ўсвядоміў, якая яна густая.

Толькі цяпер заўважаю, што купальшчыкі надта асьцярожныя. Большасць з іх не плаваюць, а ціха ляжаць у вадзе на спіне. Так спакойна і вяла, акурата на лужку ля нашай рэчкі. Я таксама асьцярожна прайшоў метраў дзесяць ад берага і апусціўся ў ваду. Пераварнуўся на спіну: любата! Вада цябе знізу падпірае так лёгка, нібы трымае звычайны паплавок, не дазваляючы хоць на секунду пайсці на дно. Ляжыш на паверхні, не варушачы ні рукой, ні нагой.

Але ёсць адна праблема: няпроста зноў стаць на ногі. Густая вада цела падкошвае і валіць, і адчуваеш сябе ў стане нейкай бязважкасці. Як у космасе. Але ба-яцца не трэба. Нават таму, хто зусім не ўмее плаваць. Галоўнае тут не страціць раўнавагі. Якая праблема: ляжы на вадзе, ласуйся цукеркай ці смакчы цыгарку ды паплёвай у бакі.

Вада тут у дзесяць разоў больш салёная, чым у акіяне. На працягу стагоддзяў хрысціянскія паломнікі, якія прыезджалі сюды, жахаліся безжыццёвасці гэтага мора. Адсюль нарадзілася і яго назва — Мёртвае. Яно як нельга лепш адлюстроўвае характар гэтага самага салёнага на планеце вадаёма: у ім цалкам адсутнічае жыццё.

Мясцовыя курорты запоўнены еўрапейцамі, якія ганяюцца за сонцам, адпачынкам і лячэннем. Тут вам заўсёды нагадоў, што ў старажытнасці славае Клеапатра пасылала за мясцовай гразцю сваіх рабоў аж з Егіпта. Цяпер тутэйшыя гразі — даходная частка экспарту. А той вуглякіслы калій, які ўтрымліваецца ў горшкіх водах і што выкарыстоўваецца як каштоўнае ўгнаенне, таксама экспартуецца ў многія краіны.

Калі табе ў рот трапляе нават кропля вады — горкі прысмак трымаецца ўвесь дзень. Вядомы амерыканскі акцёр С. Сталоне не паверыў, што вада можа быць такой небяспечнай, і калі трапіў сюды на здымкі фільма, вырашыў не толькі нырнуць, але і расплюшчыць пад вадой вочы.

на граніцу, на мяжы Ізраіля, Егіпта і Іарданіі. Мне гаварылі, што тут усё зямлі вечарам гараць агнямі... Але я не мог уявіць, каб уся зямля так палымела ў святле! Стаяў на палубе, вакол мяне пялёскаліся чорныя хвалі, а там, далей, прыціхла зямля. Яе ўсю паглынула электрычнае святло, і адгэтуль выдавала, што праз кожны дзесяць метраў там умацавана магутная лямпачка не меней, чым у 250 ват!

Землі трох краіх літаральна залівала святло і не хапала толькі стральбы ды магутных феерверкаў, каб сцвярджаць, што народы адзначаюць нейкае вялікае свята. І такую ваглоту дазваляюць кожную ноч.

І тут успомнілася мне мая далёкая бацькоўская зямля, маленькая вёсачка Сіманы на беразе возера Нарач, дзе кожную ноч мігае адна лямпачка на слупе, якую калгасныя электрыкі абцягаюць пад'ехаць ды выкруціць: неабходна эканоміць электраэнергію, такая праграма дзяржавы! Позна ўначы заскуголіць пералалоханы сабака ці зарыкае карова — стары гаспадар у хаце горка ўздыхне, загляне ў чорную шыбу, пасля нервова пашлаецца да дзвярэй... Але на дварышча не выходзіць, бо страшна. Цемра — хоць вока выкалі...

Днём я таксама з палубы цеплахода любавалася прыбярэжнымі краявідамі: высокія горы высвечвалі ў промнях сонца і строга цягнуліся туды, пад самую нябёсы. Па крутых сходках апускаўся на самы ніжні ярус цеплахода і праз зашклёнае дно ўзіраўся ў марскія воды. Колькі рыбы! Самай рознай, вялікай і дробнай, тоўстай і тонкай...

У горадзе Эйлаце, што на беразе Чырвонага мора, штодзень кормяць дэльфінаў. Адплываюць з берага два спецыяльныя чаўны з харчам, а дэльфіны звычайна іх чытаюць і пачынаюць завучана гуляць па паверхні. Выскачаць з вады, плюнуцца, паляжаць некалькі секунд, хвастамі ляснуць ды зноў на дно.

У Эйлаце для турыстаў выбудавалі вялізны аkenарыум з аб'ёмам у 250 тысяч літраў. За 3,5 гадзіны вада, якая пастаянна паступае з мора, поўнасю абнаўляецца. Тут восем розных залаў. У адной плаваюць малюсенькія марскія рыбы, у другой — большых памераў. Убачыўшы за шклом нейкую прыгажуню, падобную на нашага ментуза, я дастаў свой "Кодак". Бліснула ўспышка, і рыбіна метры два даўжынёй вынырнула і тыцнулася завостранай пашчай якраз насупраць маёй галавы. Бачна, цэліла мне прама ў лоб. Пасля зрабіла рэзкі разварот і знікла.

Тут толькі прачытаў шылду на англійскай мове, якая вісела збоку: ...зала акул!

На Чырвоным моры знаходзіцца падводная абсерваторыя "Каралавы свет" — уваход у падводнае царства. Каб патрапіць сюды, патрэбна прайсці па доўгім марскім мосце. Пасля па вінтавай лесвіцы спускаешся на дно "Наўцілуса" на глыбіню шасці метраў, і вось ты ў круглай зале з вялікімі вокнамі ў сценах. За імі яркія каралавыя рыбы і вялікая коль-

ювелірная фірма, якая штогод прадае камяні на суму ў 20 мільёнаў долараў, трымае свой аўтарытэт.

Умеюць тут людзі зарабляць грошы сярод дзікай спякоты і непрыдатных земляў. На завазных камянях набіраюць 20 мільёнаў чыстага навару, а толькі на экспарце садавіны і гародніны штогод зарабляюць 500 тысяч долараў. І гэта пры тым, што шэсцьдзесят працэнтаў зямель займаюць пустыні! Падарыла б ім прырода нашы землі з такім высокім балам глебы — як закаласіліся б тут нівы!

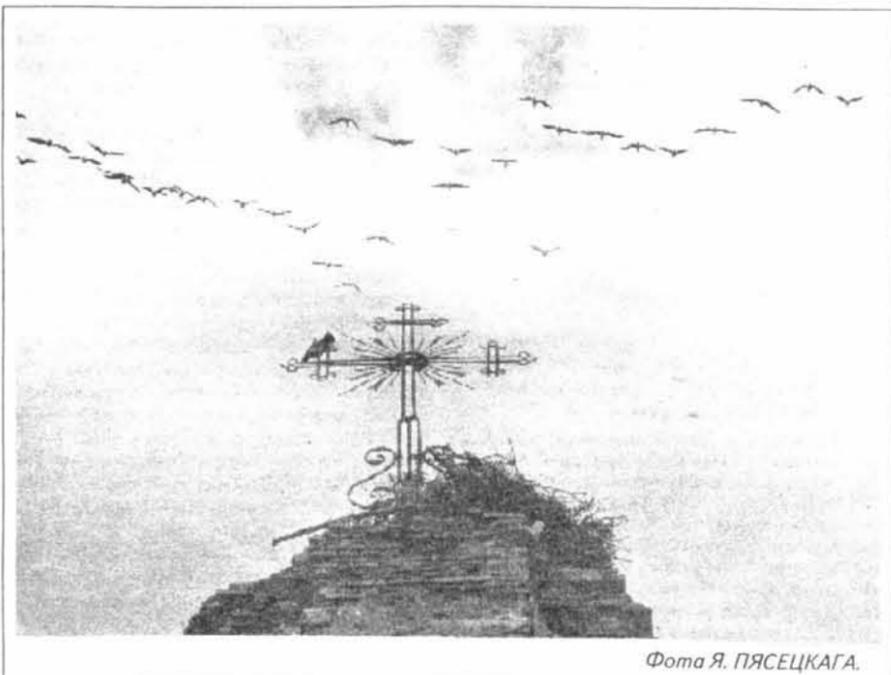
Мелі б яны нашы сады, з якіх можна пастаянна атрымоўваць смачныя сокі і віны, то абвяззкова не ўпусцілі б такі шанец. Тут не могуць пахваліцца і лясамі з каштоўнай драўнінай, як у нас, рознымі ягадамі і грыбамі, лекавымі травамі.

Каб даў ім Бог часцінку земляў, падобных на беларускія, то і атрымоўвалі б яны ў разы 3-4 больш, чым маюць, а гэта ўжо ў год каля двух мільярдў долараў! І не трэба ні нафты, ні золата, па якіх сёння ў Беларусі многія так горка плачуць...

За мяжой я зноў пераканаўся ў тым, што часта наша беларуская шыракасць вылазіць нам бокам. Ну што тут зробіш, не ўмеем мы так хлусіць і ліслівіць, як могуць іншыя, хоць памры!

Адбылося ўсё ў курортным Эйлаце. У горадзе на беразе Чырвонага мора, дзе на 45 тысяч жыхароў маецца 65 вышотных атэляў. Кожны — нешта дзіўнае, свой "музейны" экспанат, які можна ўсім паказаць і хваліць бясконца. Што ні будынак — то ўзор новай архітэктуры.

Дык вось на другі дзень майго прывання ў гэтым горадзе, у час абеду за шведскім сталом, у рэстаране за маім столікам пачала бурчэць былая масквічка Софа, якая ўжо шэсць гадоў жыве ў Ізраілі. Яна зласліва даводзіла сваёй сястры Еве, запрошанай сюды ў госці, што моцна іх крыўдзяць некаторыя "нервовыя і злыя арабы". Таму ўсе малад-

Фота Я. ПЯСЕЦКАГА.

“Журналісты пішуць практычна пра ўсё і аб усіх. І менш усяго — пра сябе, пра сяброў-газетчыкаў, пра газетную справу, — з гэтымі меркаваннямі начальніка ўпраўлення па друку Брэсцкага аблвыканкама Г. Тамашэвіча нельга не пагадзіцца. Разам з тым трэба парадавацца, што ў любым правіле ёсць выключэнне, а што гэта і сапраўды так даказаў ніхто іншы, а сам Г. Тамашэвіч, які з’яўляецца ўкладальнікам кнігі “Нашчадкама слова застаецца”, выпушчанай тым жа самым Упраўленнем па друку Брэсцкага аблвыканкама. Прадмову да яе “З людзьмі і да людзей” напісаў сам Г. Тамашэвіч. Ён слухна зазначае, што “зроблена, бадай, першая ў Беларусі спроба стварыць абагульняючы партрэт рэгіянальнага друку, яго пошукаў, развіцця, вырашэння праблем”.

Складаецца ж кніга з чатырох раздзелаў, найбольш прадстаўнічы з якіх “З газетай па жыцці”. Аўтарамі яго з’яўляюцца тыя, хто мае непасрэднае дачыненне да абласнога і мясцовага друку на Брэсцчыне, а ў выніку ствараецца як бы “абагульняючы партрэт” выданняў, што выходзяць у гэтым рэгіёне. Бацькаўшчыны. Прынамсі, П. Суцько (“Свяці-ззяй, мая “Заря!” расказвае пра старэйшую абласную газету Брэсцчыны, галоўным рэдактарам якой з’яўляецца “Народная трыбуна” такім сталым узростам пахваліцца не можа. Але адметнасць яе ў іншым ды такія, што застаецца толькі павучыцца: “Парадаксальна, але факт: некаторыя з тых, хто з ранку да вечара крычыць аб нібыта існуючай пагрозе страты Беларускаму дзяржаўнасці, аб занябанні беларускай мовы, памяншэнні колькасці выданняў на ёй, калі засноўваюць уласную газету, імкнуцца выпускаяць яе па-руску. І пры гэтым нібыта не хочуць заўважаць, што побач выходзяць новыя дзяржаўныя беларускамоўныя выданні. Як, для прыкладу, “Народная трыбуна” ў Брэсце. Адзіная на роднай мове ў прыгранічным горадзе”. Чым жыве сёння “Народная трыбуна”, што зроблена, а і што мяркуецца зрабіць у справе беларускасці — падрабязна і аргументавана расказвае галоўны рэдактар “НТ” Р. Пратасевіч. Цікавыя і змястоўныя развагі К. Мохара “Родны дом — рэдакцыя”, А. Сяргея “Усё, што мне наканавана”, М. Антанюскага “Святая душы”, якія прадстаўляюць ганцавіцкую, драгічынскую і пружанскую раённыя газеты. Ды і іншым газетам Брэсцчыны ёсць чым пахваліцца: калектывы ў іх працуюць дружныя, з добрым веданнем сваёй справы.

А ўвогуле, у тамашняга друку багатыя традыцыі. Шмат каму са знакамітых сёння людзей давалася ў свой час пачынаць свой творчы шлях з яго і некаторыя з іх на пачатку кнігі гавораць колькі слоў удзячнасці. Сярод іх — галоўны рэдактар часопіса “Беларуская думка” У. Вялічка, першы намеснік старшыні Дзяржаўнага камітэта па друку Рэспублікі Беларусь У. Глушакоў, старшыня Беларускага саюза журналістаў Л. Екель і іншыя, а адраваецца кніга словам члена-карэспандэнта Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі У. Гіламядава “На перавале стагоддзя”. Нямешч прывяныя словы гучаць і ў раздзеле “Вяршаваны прысвячэнні”. У шэрагу іх — вітанне В. Гардзея газеце “Ляхавіцкі вестнік” з нагоды яе 50-годдзя:

Там, у юнацтве адназначным,
Пры першых спробах стаць паэтам
Я ўсёй душою быў удзячным
Табе, раённая газета.

Быў “Будаўнік”, а сёння — “Вестнік”,
Аднак галоўнае не гэта:
Настрой заўжды ты дорыш весні,
Мая раённая газета.

Раздзелы “Летапісцы Берасцейскага краю” і “Палескія друкары” таксама нясуць багата інфармацыі пра тое, як развіваўся друк на Брэсцчыне ў розныя перыяды, чым жыве ён сёння. Асабліва насычаны фактамі артыкул Г. Тамашэвіча “Мудрая спадчына”, у якім згадваюцца многія, хто ў свой час праславіў свой край. Сённяшнія журналісты — прадаўжальнікі іх добрых спраў. Кніга ж “Нашчадкама слова застаецца” — свайго роду іх візітўка.

Міхась ГЕНЬКА

УГОДКІ

Ёсць гусінае возера...

ДА 90-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ Паўла ПРУДНІКАВА

Не памятаю дакладна час знаёмства з Паўлам Іванавічам. А знаёмства завочнае адбылося ў 1968 годзе, калі мне, студэнту-выпускніку факультэта журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, у рукі трапілася невялікая кніга яго паэзіі “Час майго нараджэння”, што незадоўга перад гэтым выйшла ў выдавецтве “Беларусь”. Не сказаць, каб прозвішча П. Пруднікаў шмат гаварыла. Толькі пазней даведаўся, які пакручасты лёс у Паўла Іванавіча, які шмат перажыта і зведана. І, канечне ж, нарэшце, было і асабістае знаёмства, калі ў 1972 годзе пачаў працаваць у “Ліме”. Праўда, паміж гэтымі знаёмствамі — праз кнігу і ў сапраўднасці — была мажлівасць успомніць Пруднікава за некалькі тысяч кіламетраў ад Беларусі. Тады я праходзіў вайсковую службу афіцэрам у Забайкальскай ваеннай акрузе, непадалёку ад горада Улан-Удэ, сталіцы тагачаснай Бурацкай аўтаномнай рэспублікі. Неяк накіравалі мяне ў камандзіроўку ў пасёлак Гусінае возера — бліжэй да граніцы з Манголіяй. Там у нейкіх яго майстэрнях мы рамантавалі ваенную тэхніку. Міжволі ажылі ў памяці радкі верша П. Пруднікава, што так і называецца — “Гусінае возера”:

Ёсць па ўсходзе сіняе
Возера Гусінае,
Возера Гусінае —
Песня лебядзіная.

Гусі там і лебедзі
З ранку і да вечара

КРЫТЫКА

Размова з фінінспектарам пра правінцыю, альбо Рэцэнзія ў стылі рэтра

Некалі была ў літаратуразнаўцаў такая праблема — ім, як працаўнікам ідэалагічнага фронту, даводзілася пачынаць свае артыкулы з вядомых цытатаў.

Выключна з уласнай ініцыятывы нагадаю чытачам пра словы А. Лукашэнкі, сказаныя ім на сустрэчы з дзеячамі культуры і мастацтва ў лютым гэтага года: “Павінен сказаць, што наша гуманітарная навука сёння не на вышыні. Адмовіўшыся ад эстэтычных канцэпцый савецкіх часоў, літаратуразнаўства і мастацтвазнаўства пайшлі не наперад — да глыбокага вывучэння новых з’яў, а назад — да звычайнай канстатацыі фактаў, кампліментарнасці, суб’ектывізму і прымітыўных ацэнак”.

Не магу не пагадзіцца. Становішча з літаратуразнаўствам, і, асабліва з літаратурнай крытыкай, не можа не засмучаць. Творчая моладзь не хоча асвойваць жанры, якія патрабуюць хаця б больш-менш інтэлектуальных высілкаў. Тым больш, што і аплата такой працы мізэрная, смешная нават у параўнанні з капецнымі ганарарамі паэтаў і празаікаў. Слухаючы заклікі пісаць болей, я згадваю момант падрыхтоўкі папер для падатковай інспекцыі, калі высветлілася, што тыя пяць публікацый, праз якія я ўласна і павінна дэклараваць прыбыткі, прынеслі мне за год не больш не менш — два даляры дваццаць цэнтаў. Як бачыце — выгадней шуфлем гной кідаць, чым займацца вывучэннем новых з’яў у мастацтве.

Гэтае параўнанне не здасца дзіўным таму, хто мае справу з творчасцю маладых — рэкі крыві, гною і спермы ліюцца з друкаваных старонак і пляцовак культурных устаноў... Паспрабуйце спыніць гэты паток крытычным словам і высветліцца, што ў нас няма выданняў, якія б узялі на сябе смеласць не толькі адрэцензаваць такія творы, але і проста канстатаваць гэтую праблему. Выключэннем з’яўляецца хіба што “Наша ніва”, літаратурны аглядальнік якой аднойчы заўважыў, маючы на ўвазе кнігу Сяргея Патранскага “Sex”, што надпісы ў грамадскіх прыбральных здаюцца часам больш літаратурнымі, чым такога кшталту літаратура.

Што застаецца рабіць у такіх умовах крытыку? Пісаць не за грошы, а па любові... Не выяўляць загані, а рабіць кампліменты тым, хто не паддаўся спакусе ўяўнай папулярнасці і прадаўжае ствараць літаратуру, здатную ўрачыць не толькі дэзінфармацыю-пэтушніц, але і калег-пісьменнікаў. І ўсё болей пераконаваюся ў тым, што чым далей знаходзіцца творца ад сталічнай пісьменніцкай тусюўкі, тым меней у яго пыкі, жадання вымкнуцца любым шляхам, імкнення перайначыць любы

Правінцыя. Літаратурна-мастацкі часопіс. № 1—2. Беласток, 2000.

Карагодзья з песнямі,
Песнямі адвечнымі.

Аднак Паўлу Іванавічу на час яго знаходжання ў Гусіным возеры было не да песень. Як і тады, калі да знямогі працаваў у іншых населеных пунктах той жа Бураціі. Ледзь паспеўшы скончыць Ленінградскі педагагічны інстытут імя Бубнава, ён быў 11 жніўня 1937 года рэпрэсаваны і пасля чатырох месяцаў зняволення ў сумнавадомай турме “Крэсты” апынуўся на тэрыторыі ЮЖЛАГа. Будаваў чыгунку Улан-Удэ — Наушкі. Як прызнаваўся, “насыпаў палатно, укладаў шпаламі і рэйкамі станцыйныя пуці, будаваў само памяшканне станцыі...”

Гэтыя згадкі з’явіліся тады, калі, нарэшце, уздыхнуў спакойна, бо ў грамадстве пачаліся працэсы дэмакратызацыі, можна было гаварыць, не баючыся за вынікі, праўду, якой не адзін дзесятак гадоў асцерагаўся. Як і асцерагаліся іншыя, каго напаткаў гэты ж лёс. Іх можна не толькі зразумець, а і трэба зразумець. Неаднаразова маглі пераканацца, наколькі мройныя мары аб свабодзе. П. Пруднікаў — не выключэнне.

Яго вызвалілі толькі ў 1945 годзе. Працаваў токарам вагоннага дэпо Нарыльскай чыгункі, загадваў бібліятэкай Нарыльскага горна-металургічнага тэхнікума, настаўнічаў на Смаленшчыне. Калі ж вярнуўся на Беларусь, выкладаў мову і літаратуру ў Ашмянскім педвучылішчы, настаўнічаў у Слабодскай сярэдняй школе Браслаўскага раёна. І ўвесь час па

сутнасці знаходзіўся, як кажуць, на вострымі лязы. Абавязкова знаходзіліся звышпільныя, каго цікавіла яго мінулае. Ды і з пераездам у Мінск не мог адчуваць сябе спакойна. Палахліўцам ніколі не быў, але трывожна становілася на душы, калі бачыў, што свабодна разгульваюць тыя, хто калечыў ягоны лёс і лёсы

мастацкі жанр у модны перформанс. Чым далей ад цэнтра — тым лягчэй вырашаць уласна-мастацкія задачы. Ці не паказальна ўжо тое, што два лепшыя нашы пісьменнікі — В. Быкаў і А. Разанаў, якія ўвасабляюць сумленне нацыі, знаходзяцца зараз так далёка ад нашых межаў?

У мэтах духоўнай тэрапіі лепш за ўсё чытаць правінцыялаў — палачан В. Мудрова, А. Аркуша, Л. Сом, гарадзенцаў С. Астраўца, Ю. Гуменюка, Ю. Пацюпу, Э. Мазько, беларусаў Беларускага А. і Я. Максімоў, М. Лукшу, а таксама асеўшых па дробных гарадках Беларусі І. Сідарука, Л. Вашко, Г. Гару. Творы гэтых аўтараў сустрэліся пад густоюна аформленай вокладкай новага часопіса “Правінцыя”, які, на жаль, практычна немагчыма набыць у сталіцы.

Аляксандр Максімоў, галоўны рэдактар часопіса, у газеце “Наша Ніва” вызначыў мастацкую нішу наступным чынам: “Часопіс далучае беластоцкую моўна-культурную выспу да агульнабеларускага абсягу. “Правінцыя” гуртуе аўтараў, якія знайшлі сваё месца ў літаратуры ў рэгіёнах, на сваіх выспах, з якіх яны не збіраюцца з’язджаць... Уся прыгажосць нашага жыцця ў тым, што мы лёс свой звязваем з правінцыяй”.

“Правінцыя” — назва, удалая ва ўсіх адносінах. Яна не толькі паказвае на геалітаратурнае становішча аўтараў, прадставіўшых тут свае творы, але і загадзя памяткае іх магчыму крытыку — маўляў, што з іх, правінцыялаў, возьмеш... Назва ставіць і без таго моцны літаратуравы і выйгрышную пазіцыю і таму здаецца нават какетлівай, тым больш што і знешне часопіс даць дыхту любому сталічанаму выданню.

Што ж датычыць назвы трох частак, з якіх складаецца часопіс, то, асабіста мне, яны падаліся трохі прэтэнцыйнымі і неабавязковымі. “Словы пра словы”, “словы”, “словы за словы” раскрываюцца досыць традыцыйна — як публіцыстыка, паэзія-проза і пераклады. Усе тры раздзелы атрымаліся аднолькава цікавыя. Парушаючы традыцыі, пачнем з апошняга.

адчуваннем адмеранасці часу. Аднак Пасвятуюска змагла пераадолець абставіны ўласнага жыцця і не зачыліцца на іх выключнасці. Прастата, з якой яна гаворыць пра складаныя рэчы, напэўна і ёсць геніяльнасць. Гэтую нізку варта чытаць цалкам, але не ўтрымаюся і працітую:

Заўсёды калі мне хочацца жыць я крычу
калі жыццё пакідае мяне
я прыхінаюся да яго
гавару — жыццё
яшчэ ня ідзі
ягоная цёплая рука ў маёй
мае вусны пры ягонай вуху
шапчу

жыццё
— як быццам жыццё было маім каханкам
які хоча мяне пакінуць —
я вешаюся на ягонай шыі
крычу

я памру калі ты мяне пакінеш

Не ўсе вершы гэтай нізкі перакладзены аднолькава ўдала. Некаторыя з іх выглядаюць проста жаліва (“навошта я памыла грудзі // і кожны валасок асобна // часалася ў вузкім люстры // пустуюць мае рукі // і пасцель”), але папрокі тут, відавочна, трэба адрасаваць больш вопытным рэдактарам-мужчынам. Добра, на мой погляд, атрымаліся ў Х. Грамаціч пераклады з Дылана Томаса, які ў спецыяльным прадстаўленні патрэбы не мае. Як заўсёды сапраўдны професіяналізм прадэманстраваў Ян Максімоў, які на гэты раз перастварыў “Танцавальныя гадзіны для старэйшых і спрактыкаваных” Б. Грабала і “Вілу Журба” П. Падыяно.

Якраз на тле перакладаў замежнай прозы становіцца заўважным, што ў беларускай літаратуры паступова выкрываюцца новыя традыцыі пісьма. В. Мудроў, С. Астравец, Л. Вашко, І. Сідарук — нягледзячы на адрознасць іх індывідуальных манер, відавочна ўспрымаюцца адным літаратурным пакаленнем. Дарэчы, у тым жа інтэрв’ю Максімоўка сустракаецца і такое вызначэнне: “Правінцыя” — праект пакалення беластоцкіх беларусаў, сталенне якога адбылася ў 90-я гады”. Гэты імідж — часопіс пакалення — дастаткова новы для нашых выданняў. Сама ж акрэсленасць, геаграфічная і часавая, сведчыць пра тое, што літаратурны працэс, які апошні час здаваўся крытыкам даволі хаатычным і разасобленым, паступова нармалізуецца, набывае свядомы характар.

На жаль, “беластоцкі” троп праследжваецца ў часопісе даволі слаба. Прычына таму, тут я пагаджуся з Я. Максімоўкам (“Словы ў голым полі. Аб новых каардынатах бел-

іншых сумленных людзей. Не па сабе стана-вілася, бо сёй-той, хто ў ссыльцы не вельмі бедаваў, імкнуўся данесці пра тры страшныя гады сваю праўду, а паводле гэтай праўды атрымлівалася, што ён, П. Пруднікаў, як быццам жыві і не так, як трэба было жыць.

Творчы вечар 1989 г.

Сумленнасць, прынцыповасць Паўла Іванавіча многім не падабалася. І тады, калі ён рэзаў праўду-натку ў вочы на розных сходах, пасяджэннях у Саюзе пісьменнікаў. І калі, з'яўляючыся некаторы час старшынёй рэвізійнай камісіі, не зважаючы на аўтарытэты, гатоў быў вывесці тых, хто ў нечым правініўся, на чыстую ваду. Сам ведаю, якім прынцыповым быў тады Павел Пруднікаў, бо таксама ўваходзіў у тую камісію. А працавала яна якраз у гады, калі з'явілася мажлівасць дзяліць сярод літаратараў... аўтамабілі. На якія толькі хітрыкі некаторыя, пры тым сёння самыя "дэмакратычныя", не ішлі... Ды Бог з імі. А сумленнасць, прынцыповасць П. Пруднікава былі раўня сумленнасці і прынцыповасці Станіслава Пятровіча Шушкевіча. Таму яны і сябравалі. Шушкевіч і пазнаёміў мяне з Паўлам Іванавічам.

...Кніга "Час майго нараджэння" стала для яго першай уласнааўтарскай, бо "Песні грузчыкаў", што выйшла яшчэ ў 1932 годзе была калектыўнай. У яе ўвайшлі творы Пруднікава пад псеўданімам Паўлюк Буравей і Я. Субача.

Тым самым вярталася з забыцця імя, забытае літаратурай і адбываўся прыход у яе па сутнасці новага паэта. П. Пруднікаў, які меў свайго чытача ў 30-я гады, мусяў быць знайсці чытача новага. Не сказаць, каб гэта давалася лёгка. Адчувалася доўгая адарванасць ад творчасці, адсутнасць мастакоўскага вопыту, які пры пэўных задатках таленту прыходзіць падчас кантактаў аўтара з аўдыторыяй, — і непасрэдна пры выступленнях, праз кнігі.

І сам Павел Іванавіч разумее падобны свой стан, таму ў вершы "Маладым паэтам" пісаў:

*Пачуцці яшчэ не астывлі,
Да працы напружнай гатоў,
А ўжо юнакі ахрысцілі
"Паэтам трыцятых гадоў".
Сказалі, што я "застарэлы",
Што ў вершах маіх "сівізна":
— Пачуцці, браток, дагарэлі
І мовы збыднела казна.
І змест тваіх вершаў, і форма —
Здабытак трыцятых гадоў, —
Юнацкі галёкае форум
З "вышынь" паэтычных радоў.*

Гэтым жа вершам і даказваў сваё права на песню, на літаратурнае жыццё, а не толькі на другое творчае нараджэнне:

*Паэты, сябры, не старэюць,
Бо з імі заўжды маладосць.
Х песні бясконца нас грэюць.
Паэт —
гаспадар, а не госяць.
Гляджу ўдалачынь праз гады я,
Там будучынь, песня мая.
Я з вамі, сябры маладыя,
Не ўчорашні —
сённяшні я!*

Сваю мастакоўскую маладосць ён даказаў не на словах, а на справе, выдаўшы кнігі паэзіі "Прысады" (1979), "Мая магістраль" (1981), "Заасцёр'е" (1986), "Познія ягады" (1990)... Выйшаў зборнік вершаў для дзяцей "Заранка" (1987). У 1988 годзе з'явілася кніга ўспамінаў пра сяброў па пярэ "Далёкае, але не блізкае". Прыхільна быў сустрэты чытачом і томчак выбранага "Крыніцы" (1991), прадмову да якога пашчасціла напісаць мне.

Здавалася, Паўлу Іванавічу не будзе зносу. Шмат перажывушы, ён загартаваўся, доўгі час на здароўе не скардзіўся. Памятаю, як

па-маладзецку трымаўся, калі яго 80-годдзе шырока адзначалася на блізкай яму клімавіцкай зямлі. Наведаўся і ў сваю родную вёску Стары Дзедзін, што на самай мяжы з Расіяй. Паказаў, дзе рака маленства Асцёр, згадваў іншыя мясціны, дарагія і памятнаыя з дзяцінства. Пазнаваў і не пазнаваў колішніх сяброў. Калі пазнаваў — радаваўся.

Не пазнаваў — засмучаўся, бо разумее, як шмат пражыта. А некаторых і не сустрэў, пайшлі з жыцця. Але па вяртанні дамоў зноў быў вясёлым, жыццярэдасным. І па-ранейшаму жыў творчымі планами. Расказаў, што бярэцца за прозу, хоча расказаць аб перажытым.

Задуманае паспеў здзейсніць. Аўтабіяграфічная аповесць "Яжовыя рукавіцы" прыйшла да чытача. Дачакаўся і чарговай кнігі паэзіі, якую назваў "Пароша". Чакаў і прайзачную — "Апала". Не дачакаўся...

Жыццё і напаследак падрыхтавала яму цяжкія выпрабаванні. Але, і страціўшы зрок, не здаваўся. Наколькі мог, заставаўся аптымістам. Ды жыццялюбства яму ніколі не было займаць. А прысутнасць у жыцці Паўла Іванавіча заўсёды прыносила радасць тым, хто знаходзіўся побач і хто меў магчымасць хоць зрэдку наведвацца. Я таксама шчаслівы, што лёс падарыў мне сустрэчы з Пруднікавым. Думалася, што, не зважаючы ні на што, усё ж дажыве да свайго 90-годдзя. Не дажыў крыху больш года.

*Ёсць на ўходзе سینяе
Возера Гусінае,
Возера Гусінае —
Песня лебядзіная.*

Ёсць такое возера і ў беларускай паэзіі. Ёсць дзякуючы Паўлу Іванавічу Пруднікаву.

Алесь МАРЦІНОВІЧ
Фота Ул. КРУКА.

рускай літаратуры", — малалікасць беларускамоўных пісьменнікаў, якія жывуць па-за межамі нашай краіны: "Для ўзгадавання нечага якасна новага трэба, відаць, каб грамадства было большае за пэўную "крытычную масу", ніжэй якой яно перастае функцыянаваць як нармальны нацыянальны арганізм і працягвае існаванне адно як рарытэт у батанічным садзе або як цікавінка ў этнаграфічным запаведніку".

Аднак, тут варта зрабіць адну заўвагу, якая датычыць "беластоцкіх" тэкстаў, прадстаўленых у дадзеным часопісе. Мажліва, адной з прычынаў іх пэўнай мастацкай невыразнасці стала залішня арыентаванасць на творчасць іх беларускіх калег, тасункі з якімі, дарэчы, і спарадзілі ідэю зрабіць часопіс, каб утварыць агульнае культурнае поле. У эсэ М. Ваўранюка, прысвечаным гісторыі стварэння "Правінцыі", неадназначна маніфестуецца думка, што "ў беларускай літаратуры шанцы на поспех мае толькі той, хто трымаецца з боку галоўнага яе рэчышча". Сярод маргіналаў апынуліся М. Багдановіч, В. Быкаў, А. Разанаў. З маладзейшых, з якімі і сталі атыясамліваць сябе беластоцкія, — А. Глобус, І. Бабкоў, Л. Сільнова, А. Аркуш, Ю. Гумянюк. Узнікае пытанне: "Калі названія пісьменнікаў — маргіналы, то хто ж ў нашай літаратуры мэйнстрым?"

Мяне засмучыла тая лёгкасць, з якой у матэрыялах М. Ваўранюка і Я. Максімоўка навешваюцца шылдачкі — "гэты ў вас, беларусаў, галоўны, а гэты — не, гэты — таленавіты, а гэты — не, гэты — будзе цікавы для Еўропы, а гэты — так, для местачковага ўжытку", бо для беларусаў сёння галоўным болей з'яўляюцца не літаратурныя рэйтынгі, а адсутнасць масавага чытача. Праблема не ў тым, на каго арыентавацца нам беларусам, — тут прыгадаецца сумна-вядомае "Как нам обустроить Россию?" А. Салжаніцына — праблема ў тым, што мастацкі вопыт тых жа А. Разанава і А. Глобуса не пайшоў на карысць беластоццам, ён застаўся не толькі не пераўздызеным, але нават не засвоеным. На ішчэце, гэтыя пісьменнікі не падлягаюць "транспарціроўцы" — занадта выразныя, індывідуальныя абрысы маюць іх тэксты. Шкада, што А. Максімоўк прадставіў у сваім часопісе твор абсалютна "праглубусаўскі", які нават назваў сваёю "адсылкае" да першакрыніцы. З сумам трэба канстатаваць, што яго "Тэарэтык" пакуль не дацягвае да беларускіх дамавікоў. Увогуле ж, спробы ацаніць вартасці беларускай літаратуры з далечыні польскай правінцыі, нагадваюць секс па тэлефоне — пэўны вынік можа і будзе, але "фул-кантакт" — немагчымы.

Дарэчы, менавіта тэлефон стаў для мяне пасля выхаду часопіса новым візуальным вобразам правінцыі. Раней гэта быў дождж, з вядомага "ў правінцыі і дождж — забайка". "Званок з абкома" мяняе звыклае жыццё Матроны Апалонік герані апавядання В. Мудрова "Калодзеж". Менавіта ўсталяванне тэлефоннага апарата становіцца прычынай смерці чукчы Марычкі і беларуса Яўхіма Міканоравіча Бурдылагі, герояў апа-

вядання І. Сідарука "Не дажыць..." Тэлефонны нумар ператвараецца ў каардынаты, па якіх ладзіць сваю несентыментальную вандру ў мінулае Л. Вашко, аўтар апавядання "7-15". Тэлефон нагадвае чытачам не толькі аб усё яшчэ існуючай адарванасці правінцыі ад "вялікага жыцця", але і аб не зніжшым да гэтага часу "тэлефонным праве", якое распаўсюджваецца і на сталічнае жыццё-быццё.

Добрае ўражанне пакідае "правінцыйная" паэзія, прадстаўленая такімі іменамі, як Гала Гара, Алесь Аркуш, Анатоль Брусевіч, Юры Гумянюк, Міра Лукша, Эдзік Мазько. Як для мяне, дык Гумянюк уваасабляе хутэй вобраз сталіцы, з усімі сапутнымі бляскам і заганамі. Гэты малады паэт ужо падараваў нам некалькі афарызмаў, якія згадваюцца ледзь не штораз, калі гаворка ідзе пра аблічча сучаснай беларускай паэзіі — "Хварэе паэзія ў тлустай бутэльцы..." ці "Дабранач, рэвалюцыя, гуд бай!" На гэты раз хітом могуць стаць наступныя яго радкі:

*Дні спываюць іржавыя смярдзючай вадоў
ў лябрытты бясконца каналізавай.*

Ці, не менш запамінальныя:

*Так хацелася слова ад сябра пачуць,
але разам з віном хлопец выплюхнуў здраду.*

Трэба адзначыць творчы рост двух другіх гарадзенцаў — Э. Мазько і А. Брусевіча. Вершаваную нізку апошняга аўтара адкрывае маніфест дэкадансу, і хаця, скажам шчыра, да дэкадансу верш прысудзіўся выпадкова, мне блізка яго адозва:

*Падаць таксама трэба прыгожа —
Як падаюць цені, як падаюць промні,
Як падае ў неба касцельная готыка,
Як позірк спадае ў бяздонне.
Падаць трэба прыгожа...*

Сапраўдным адкрыццём у беларускай жаночай паэзіі павінна стаць у бліжэйшы час імя Галы Гары. Да гэтага часу вершы яе, па сутнасці, нідзе, акрамя бліжкіх да "Правінцыі", "Калоссяў", здаецца, не друкаваліся. А дарэмна, бо гэтая "Афелія правінцыі" (так называецца яе самы выбітны, на мой погляд, верш) варта ўвагі не толькі крытыкаў, але і рэдактараў сталічных выданняў, якія апошнім часам скардзяцца на недахоп маладых "нераскручаных" аўтараў. Да таго ж, варта адзначыць, што Гара — аўтар не аднаго-двух вершыкаў, які блісне і сьдзіе ў нябыт, а ладнага паэтычнага зборніка, які воль-воль пабачыць свет у выдавецтве "Полацкае ляд".

"Правінцыя", у лепшых еўрапейскіх традыцыях, дае спасылкі на крыніцы скарыстаных матэрыялаў. Прыемнай асаблівасцю сталі і звесткі пра аўтараў, перакладчыкаў, а таксама іх фотаздымкі. Адзіная інфармацыя, якую я не змагла адшукаць, быў наклад часопіса. Аднак адсутнасць нумароў у шпіках дзяржгандлю здымае актуальнасць гэтага пытання. Для тых, хто ўмее карыстацца не толькі тэлефонам, паведамляю інтэрнэцкі адрас: <http://pravincija.gerepublika.pl>. Астатнім, як у былыя часы, варта пашукаць "Правінцыю" па знаёмых ці ў чытальных залах вялікіх бібліятэк.

Ганна КІСЛІЦЫНА

ЧАСОПІСЫ

Духоўнае балота

Васіль Быкаў... Ягоная творчасць заўсёды на вышыні. А на сённяшні дзень, я б сказаў, вышыні недасягальнай. Бо талент В. Быкава павярнуўся новымі граямі. Ён, пісьменнік, цудоўны псіхолаг, філосаф і аналітык жыцця. Але сёння ён найперш — сатырык, які нястомна аналізуе гісторыю і псіхалогію, шукаючы ва ўсім гэтым негатывы. Скіраваны ў сферу духоўнага...

Аповесць В. Быкава "Б а л о т а", апублікаваная ў красавіцкім нумары часопіса "Польмя", сваім ідэйным пафасам мае не толькі антываенную і антыгатылітарную скіраванасць, а ў значнай ступені — сатырычную. Менавіта сатыра абумоўлівае "агульнае" гучанне твора, яго філасофскую, аналітычную зададзенасць, яка, арганізуючы з "простым" быкаўскім сюжэтам адзінае цэлае, дазваляе надзвычай абвострана бачыць негатывы жыцця і грамадства.

Ужо ў прозвішчах галоўных персанажаў адчуваецца "адпаведнае" стаўленне да іх самога аўтара, які быццам і смяецца з іх, і горка плача, добра разумее, што тэатр абсурду, дзе яны вымушаны "працаваць", вымагае таго.

Групу з трох чалавек выкідаюць з самалёта не там, дзе трэба. Яшчэ больш заблытае і без таго няпростую сітуацыю камандзір Гусакоў, які "сумеў" зарыентавацца ноччу ў незнаёмай мясцовасці, у выніку чаго завёў усіх у супрацьлеглы бок. Праўда, тое было зусім заканамерным. У групу ўваходзілі людзі далёкія ад рэальных вайсковых будняў: штабіст Гусакоў, кухар Агрызкаў. Выбіваецца з іх фельчар Тумаш, ужо добра спазнаўшы, што ёсць вайна. Але і яго знаходжанне ў групе абсурдна: па стане здароўя (з-за ранення) ён павінен быць даўно дэмабілізаваны, аднак нехта палічыў яго яшчэ карысным, таму і накіраваў з астатнімі да партызанаў, каб даставіць ім лекі. Гусакоў жа, афармляючы ў "канторы" наградныя лісты, сам захацеў узнагароды і папрасіўся на заданне. Агрызкаў — асоба загадкавая, яму даручана адказная справа праантраляваць выкананне місіі. Закідваць у такім складзе групу ў тыл ворагу — парадокс несусветны. Аднак кожны, разумеючы ідыятызм становішча, імкнецца трымацца дастойна. Гусакоў робіць выгляд вялікага стражга. Агрызкаў праяўляе незалежны нораў. Тумаш, знясілены ад непрывычкі цяжкай ношай, нястомна цягне яе да канца. Дапамагае ім у дарозе хлапчук Косця, які бярэцца (без асаблівай ахвоты) завесці іх у пэрэбнае месца.

Аўтар праз улюбёны прыём часавых практычкі вяртае нас у недалёкае мінулае сваіх персанажаў, раскрываючы іх духоўную сутнасць. З гэтых "зваротаў" мы даведваемся пра спецыфіку працы Гусакова, які сваімі прыпіскамі ствараў сапраўдныя шэдэўры наградных лістоў, чым вельмі дапамагав атрымаць медаль ці ордэн. Прычым атрымліваў іх

падчас і незаслужана: за "дробязь" — ордэн Леніна, за "геройства" — медаль "За адвагу". Крытэрыі быў адзін — не паставіць падначаленага вышэй за камандзіра. Дагэдаць усім. Вось і прыходзілася Гусакоў "апраўдваць" узнагароды, сёе-тое дапісваць, праяўлячы свой бескарыслівы "клопат". У партызанскі атрад Гусакоў ішоў са скрытай узнагарод.

Агрызкаў усё жыццё марыў стаць лётчыкам, але не праходзіў па здароўі. Прыйшлося задаволіцца кулінарным тэхнікумам, а пасля — працай у доме генерала, дзе закруціў "шур-мур" з яго палюбоўніцай, за што і быў адпраўлены на заданне.

Тумаш выбягаў з поля бою раненых, бачыў кроў і смерць, сам ледзь не загінуў, апёк цела і цяпер — разам з усімі...

Косця — з таго пакалення, чые дзяцінства прыпала на ваенныя гады, г. зв. страчанае пакаленне.

Галерэя вобразаў — дзіўная і... смешная, хаця ўсё адбываецца на поўным сур'ёзе.

Усе яны прабіраюцца да партызанаў, церпячы невыносны цяжар паходу. У рэшце рэшт трапляюць у балота. Ледзьве выходзяць з яго на сухі хваёвы грудок. Прыйшлі...

Але тут паўстае пытанне выбару, што рабіць з хлапчуком. Адпускаць — нельга, весці з сабой — таксама, бо "не паложана". Дылема вырашаецца надзвычай проста: няма чалавека — няма праблем. Прычым Гусакоў на зойбства не адважваецца, як не адважваецца і Агрызкаў, яны бяжыць "запэкацца". Таму ўсё "спіхваюць" на фельчара, чалавека, які дагэтуль лячыў, а цяпер... вымушаны забіваць. Аднак і яму нялёгка застрэліць хлопца, які пачаў здагадвацца пра свой незайздросны лёс. Тумаш не бярэ грэх на душу. Косця ўцякае.

І тут адбылося зусім нечаканае: на іх напалі... партызаны. Пачалася страляніна. Гусакова з Тумашам забілі. Свае "улажылі-такі" сваіх, бо "іш дакуль падбіраліся. Думалі, не убачым..." І таму, не разабраўшыся, пастралілі. Партызанская пільнасць, даведзеная да абсурду...

Апошняя сцэна запамінальная: "Гусакоў не варушыўся. Наўкола на траве бялелі новенькія партызанскія медалі з расшкматанага чаргоў яго рэчмяшка. Старшына (Агрызкаў) памалу падняўся і сеў на пяску, сціскаючы рукой плячо. Праз пальцы на рукаве горача лілася кроў, і было няскерна паныла..."

Чорт ведае, што яны нарабілі!.. Назва аповесці сімвалічная. Духоўнае балота, у якім апынуліся персанажы і ўсё грамадства ў цэлым, зацягвае ў сваё халоднае бяздонне, караючы за амаральнасць і антычалавечнасць, абсурднасць таталітарнай ідэалогіі. І выбрацца "сапсаванаму" сістэмай народу адтуль нялёгка. Ні тады, ні цяпер.

Сяргей ГРЫШКЕВІЧ

г. Брэст

“Адзвінелі жытоў каласы”

Гэта назва адной кнігі паэзіі Мікалая Віняцкага, што пабачыла свет дзякуючы Беларускаму кнігазбору “Як і папярэднія зборнікі гэтага аўтара (“Пад крылом лебядзіным...” (1996), “Каб не пагасла зорачка надзей...” (1998), “Загойвай боль, сінь яснавокай зоркі” (1999), яна выйшла дзякуючы фундатарам, прозвішчы якіх М. Віняцкі называе. І гэта добра, што знаходзяцца людзі, гатовыя падтрымаць паэтычнае слова, а М. Віняцкі якраз з паэтаў, вартых такой падтрымкі. Лімаўскі чытач ужо ведае, што ён па-сваім асноўным занятку належыць да так званых “фізікаў” — па прафесіі тапаграф, мае навуковую ступень кандыдата тэхнічных навук. Як сведчыць у прадмове “Дужасць крыла” лаўрэат Літаратурнай прэміі імя Аркадзя Куляшова Казімір Камейша, М. Віняцкім пройдзена ледзь не кожная пядзь зямлі беларускай і еўрапейскай часткі былога Савецкага Саюза, складзена не адна тапаграфічная карта. Цяпер М. Віняцкі працуе галоўным рэдактарам картограф-геадазіннага аб’яднання “Белгеадазія”. Паэзія ж жыве ў ягонай душы яшчэ са школьнага ўзросту, а ва ўзросце сталым набывала па сутнасці другое дыханне. Таму творы і прывабліваюць да сябе. Традыцыйныя па форме, яны напоўнены той шчырасцю, за якой паўстаюць давер, адкрытасць, уменне радавацца жыццю. У вершах М. Віняцкага настраёваць, якая спадарожнічае чалавеку, калі ён у звыклым бачыць паэтычнае і захапляецца гэтым. Не выключэнне і твор, што даў назву новай кнізе:

*Адзвінелі жытоў каласы
Пад прыгаслым святлом зараніцаў...
Ад успышак агністых зараніцаў
Задзімелі ў барах верасы...*

Адраду адчуваеш змены, што адбываюцца ў прыродзе, калі лета рыхтуецца паступова ўступіць месца восені, а яна ідзе пакулы нясмела, а далей за ёй, канечне, будзе зіма і тым самым прадоўжыцца вечны кругаварот прыроды, у якім як быццам усё звычайна, але сэрца кожным разам жыве прадчуваннем чагосьці новага:

*Капэжы слёзным ранкам расы...
І не вабіць журчанне крыніцы:
Што са званам яна не бруіцца —
Сціхлі птахаў лясных галасы...*

*Ад былое нязменнай красы,
У якой патаналі бярозы,
Вее сумам, нівы з марных крозаў...*

*Дрэвам зычу мінуць паласы,
Самай чорнай, што слуміць іх лёсы
У часіны суровых марозаў...*

Па-свойму піша М. Віняцкі пра каханне. І пра тое, што вытрымала выпрабаванні часам. І пра каханне, якое здатна нарадзіцца ў сталым узросце і адарыць чалавека сваім цяплом. А яшчэ ў кнізе не абмянаюцца суровыя рэаліі нашага часу, звязаныя з наступствамі чарнобыльскай катастрофы. І тут у М. Віняцкага да таго жудаснага, што адбылося, сваё стаўленне, бо многае ён пабачыў на ўласныя вочы, калі склаў даў паслячарнобыльскія карты. Таму і знаходзіцца лірычны герой у трывожным роздуме, які не адпускае яго ад сябе:

*Мой горкі сум развезены па полі,
Іржышчам восень скрушная брыдзе...
Накаркалі вароны нам нядолю
У вясні прамыніста-звонкі дзень.*

*Плывуць па небе цёмныя аблогі,
Кліч распачы, расстайны жураўлёў...
Асірацелі слотныя аблогі,
Як не лічы ў аратых мазалёў...*

Мікалай Віняцкі належыць да паэтаў, якія ў сваёй творчасці паспяхова аб’ядваюць класічныя жанры. Прынамсі, ён з яўляецца аўтарам многіх вяноў санетаў, напісаў і вянок вяноў санетаў. Пошукі ў згаданым кірунку далі плён і ў новай кнізе. Упершыню ў літаратуры М. Віняцкім напісаны вянок: актаваў, тэрцынаў, катрэнаў, трыялетаў. Гэта таксама сведчанне таго, што М. Віняцкі — творца, які любіць паэзію па-сапраўднаму, а талент яго раскрываецца ўсё новымі грамямі. Думаецца, што кніга “Адзвінелі жытоў каласы” прынесе радасць тым чытачам, якія па-сапраўднаму любяць паэзію.

Міхась ГЕНЬКА

ВІНШУЕМ!
Аліне ЛЕГАСТАЕВАЙ — 60

Родам Аліна Антонаўна з вёскі Верацеі Пастаўскага раёна. Атрымаўшы атэстат сталасці, праз два гады паступіла ў Віцебскі дзяржаўны педагагічны інстытут, пасля заканчэння якога жыла і працавала ў Вільні. Пасля на пяць гадоў паехала на Далёкі Усход, захопленая рамантыкай будаўніцтва Байкала-Амурскай магістралі. На радзіму вярнулася ў 1992 годзе. На гэты час і прыпадае сапраўднае захапленне А. Легастаевай паэзіяй. Маючы шэраг прафесій — кінамеханік, настаўнік, выхавацель дзіцячага садка, інжынер-эканаміст, яна нарэшце зразумела, што паэтычнае слова, прамоўленае шчыра і адкрыта, выклікае ні з чым не параўнальнае задавальненне. Першыя вершы А. Легастаевай з’явіліся ў друку ў 1997 годзе. Цяпер на яе творчым рахунку шматлікія публікацыі ў перыёдыцы, кнігі “Яшчэ да Евы я жыла” і “На вертыкалі сэрца”.

Віншваем Аліну Антонаўну з юбілеем! Жадаем і надалей бадзёрасці, аптымізму, маладосці душы і новых твораў!

Аліна ЛЕГАСТАЕВА

І шлях адкрываецца Млечны...

*Наяве і ў сне аклікае
балтыйскае неба —
Зноў сябры запрашаюць,
дасылаюць лісты.*

*І маё ўратаванне:
дарога і сэрца патрэба
Хоць яшчэ раз праісціся
па знаёмых сцяжынках Літвы.*

*Зазірнаць, як раней,
у лостэркі Тракайскіх азёраў,
Дакрануцца сівой даўніны.
Сярод дзюнаў п’явучых
ды пляжаў янтарнага ўзмор’я
На гаючым пяску адшукаць
маладосці сляды.*

*У каменных карунках завулачкаў Вільні
Праблукіць можа тысячу год,
Каб бурлівыя хвалі стагоддзя заціхлі
Іўтрап’янае сэрца маё адпачае ад нягод.*

*Яно там засталася паловай адною,
Разарвалася, як і жыццё, папалам.
І шчыміць у грудзях ад п’якучага болю:
Прачынаюся — тут,
засынаю — я там.*

*Беларусь і Літва. Дзве паловы ў сэрцы.
Дзве зямлі дарагія ў жыццёвай сяўбе.
З вамі не развітаюся нават па смерці
І не здраджу нікому — ні вам, ні сабе.*

*І таму маё сэрца не ведае межай,
Ці то бог, ці то лёс яго так сатварыў.
Я спяшаюся з Вільні да Белае Вежы,
Я з Лагойска ірвуся да Замковай гары.*

*Неба ўпала у рэчку —
Скончыўся дзень без падзей,
І запаліла, як свечкі,
Бельяя кветкі лілей.*

*У небе успыхнулі травы
Неўміручым агнём.
Вечара позірк яскравы
Заўтрашнім мроіўся днём.*

*І адбылася падзея —
Першапачатак высноў.
У сэрцы ўваскрэсла надзея,
Што мы сустрэнемся зноў.*

*Аблокі ляжаць, як снягі,
На плошчы ліловага неба.
Там дзесьці і нашы шляхі,
Куды нам вяртацца не трэба.*

*Там ноччу самотнай і днём —
Як нам прызнавацца ні цяжка —*

*Каханне тваё і маё
Блукае няўцешнай манашкай.*

*Упіваюцца вочы у змрок,
Да вечнасці туляцца плечы, —
Колкі, балючы папрок,
Як змей, варухнуўся у сэрцы.*

*Аднойчы мінае ўсё —
Бязлітасны вечар засведчыць.
Даруй нам, любоў, забыццё
Па-боску і па-чалавечы.*

*Нябачнае цяжка любіць,
Тым больш у нябачнае верыць.
Пяро няўрымсна рыпіць
Па глянцу бясчуйнай паперы.*

*І вечара багна цвіце,
І шлях адкрываецца Млечны,
І так захацелася мне
Следам праз верасень бегчы.*

*Яшчэ гарэў цыкорый
Нябёс агністай сінню.
Яшчэ палалі зоры
Над вераснёвай плыню.*

*І у жыццёвай прозе
Стуманенага рання
Яшчэ чакала восень
Паэзіі кахання.*

*А снежань ладзіў кросны,
І вецер ледзянеў.
І глух у сэрцы ўзнёслым
Апошняя песняў.*

*Як воблакі румяныя,
Кунаецца сады.
У іх ад соку п’яныя,
Гайдаюцца плады.*

*А восень грэшнай Дзіваю
Мільгне і тут, і там.
То справа, а то злева
Падманіць яблыктам.*

*І чым яна не Ева?
І чым ты не Адам?
Яна лявей — ты ўлева,
Яна правей — ты там.*

*Аднойчы ты заплачаш,
Так, як ніколі.
І кожны дзень аплаціш
Куды як болей.*

*І паніжэе столь
У смутку рання,
І пашырэе стол
У час сядання.*

*І будзе хлеб гарчыць,
Дыміцца чай атрутай,
І цішыня з начы
Уздыхне пакутай.*

*Так сэрца забаліць —
Да невымоўя,
Як быццам мы былі
Адною кроўю.*

*Ты прывыкаць пачнеш
Да адзіноты,
І сустракаць яе
Пасля работы.*

*Будзе ляцець зямля,
Вятры гудзець варожа.
А мо заплачу я?
О, не дай Божа.*

г. Лагойск

ПРОЗА

Есць такі горад на Паўднёвым Урале, Ніжні Тагіл называецца. Ціхі, трэба сказаць, гарадок, спакойны. Асабліва ўдзень. Але пра гэта — паэзія.

Цёмна-шэрае з адценнем хакі зімовае неба Ніжняга Тагіла апоўдні падфарбоўвалася аранжава-блакітным ядвітым дымам, што поўз, як з шубікаў, з комінаў шматлікіх заводаў, і тады яно нагадвала карціну, адзін позірк на якую выклікаў невясёлую думку-здагядку: на небе нас чакае не толькі рай — знайшлося там месца і для пекла. Заводы ўсе былі пільна патрэбныя краіне і, як зазвычай, строга сакрэтна, такія, да прыкладу, як танкавы, і іншыя, чыёй спецыялізацыі не памятаю, а хлусіць, ледзь ступіўшы на парог, не хочаша.

Адночы ў Ніжні Тагіл зазірнулі два шукальнікі прыгод, больш дакладна — удачы. Каб не вадзіць чыгача за нос, скажам: удача для іх увасаблялася ў купорах рознай вартасці, гэта значыць грашовыя знакі. Тады, у пачатку дзевяностых, вядома ж, савецкія, але яшчэ не драўляныя. Прыехалі шукальнікі цягнуком. Сціпла гэтак прыехалі, без шуму. Ды, калі папраўдзе, шумець ім і не выпадала, бо здабыванне названага дэфіцытнага тавару не прымае мітусні і не мае патрэбы ў самарэкламе.

Дык вось гэтыя самыя шукальнікі-здабытчыкі выйшлі на прывакзальную плошчу. Адкуль ні вазьміся — такі падрульвае, і кіроўна, вясёлы такі, проста сам Швейк-салдацік бравы, задаволены, па ўсім, сабою і жыццём сваім нябедным, усміхаецца і гаворыць (“Клоун ды і толькі”, — зазначыў я):

— Сядайце, паночки даражэнькія, камандзіраваныя ці бізнесоўцы, нават не ведаю, як вашага брата цяпер велічаць. Калі ласка, загадвайце, куды вас даставіць. У нас тут такі расклад: налева пойдзеш — у інтэрнат патрапіш, у заводскі, гэта калі вы камандзіраваныя, направа — у гасцініцу сярэдняй рукі, дзе селяцца чаўнакі; прама паедзем — гэта ўжо са мною, у сэнсе, тады і я спатрэблюся, — у люкс-гатэль прыедзем. Што, паночки даражэнькія, выбіраем? (“Клоун і вершанплёт, цікавы суб’ект”, — зрабіў я сабе яшчэ адну закладачку.) — Нішто сабе ў вас гарадок, незвычайны, — азіраючыся па баках (яно й праўда, чаму гэта таксіст з усёй гурбы пасажыраў акурат нас выбраў?), сказаў загадкава мой сябрук Жэня Бендзераў. І, звяртаючыся да мяне, запытаў: — Ну што, стары, не будзем эканоміць на здароўі?

— Не будзем, — падтрымаў я амагара камфорту і павярнуўся да кіроўцы: — Давай, дарагі, паказвай свае палаты белакаменныя.

Таксіст-артыст, бы па камандзе, расхінуў набіты залатымі, яшчэ эсэсэ-раўскімі зубамі рот і, зазіраўшы, як лямпачка Ільіча, задаволена выдыхнуў:

— Ваня паноў-беларусаў як бачыш дамчыць. Усё будзе, як заўсёды ў сэнсе о’кэй! — хупенька дадаў ён, міргаючы вочкамі.

“Цікава, — не пераставаў здзіўляцца. — Выкаляецца ўвесь час, як блазан, а наконт “откуда дровишки” з ходу дапяў. Проста-такі знаток дыялектаў, мясцовы паліглот”.

Люкс-гатэль паўстаў у выглядзе шэрага панельнага будынка, на якім паміж першым і другім паверхамі прарэджанымі літарамі гарэла-свяцілася шэльда. Калісьці, напэўна, на ёй можна было прачытаць назву ўстанова. Светлавая рэклама гатэля і рэстарана была няспраўная, відаць, ад такога даўняга часу, што яе не тое што адрамантаваць — выключыць не маглі і з забыліся. Затое люкс-нумары з двума студэнцкімі жалезнымі ложкамі, піянерскай фанернай тумбачкай, халодным душам, радыёкрэпай, але без тэлефона і тэлевізара, у наяўнасці былі.

Пасялілі нас надзіва хутка, па-еўрапейску, як быццам чакалі даўно. Звярнула на сябе ўвагу і тое, што ў лепшым, як запэўніваў нас чарговы, ужо гасцінічны, клоун, люкс-гатэлі горада не заўважалася іншых, акрамя нас, прыездных. Не было і мясцовых начнаго лёту “матыліц”. “Зрэшты, яшчэ не вечар”, — прыйшлі мы да высновы, зірнуўшы на дапагоны (калі меркаваць па чарнае лаку) гадзіннік, што вісеў у фак.

Неўзабаве мы асвойталіся ў нумары, а яшчэ хвілін праз сорак я крычаў на Жэньку, які зачыніўся ў туалете-душы: — Ты там заснуў ці што? Хлопцу з дарогі таксама апаласнуцца не шкодзіць, вагонны бруд змыць.

Прыняўшы ледзяны душ, мы быццам нанова нарадзіліся, і я дазволіў сабе заікнуцца наконт дзяўчатак.

— Спачатку падмацуемся, — запярэчыў Жэнька. У яго былі свае правілы адносна гэтага. — Здароўе перш за ўсё. Запомні, донжуан: арганізму патрэбны вітаміны, затым грошы і толькі потым крэслы (жыццёвыя выгоды, значыць) ці дзяўчаты — гэта ўжо на выбар.

“Табе, можа, і гэтка паслядоўнасць сьдзе, — падумаў я, — а хлопцу дзяўчаты перш-наперш. І ўвогуле, якія табе вітаміны без адпаведных капіталаў? Ды і адносна жыццёвых выгодаў без іх не разгонішся...”

Жэнька выставіў на стол усе прыпасы, што засталіся пасля трохдзённага падарожжа: бляшанку шпротаў (мэйд ін амаль за мяжой, гэта значыць у Прыбалтыцы), дзве камунарскія (чулі пра мінскую фабрыку “Камунарка”) труфельны, чвэртку хлеба і два памечаныя пралежнікамі яблыкі. Яблычкі, заўважу, былі не звычайныя, а залатыя, бо купляліся ў цягнуці ў спекулянта, а заадно і распаўсюджваліся друку — той у дадатак яшчэ й газетамі падзарабляў. (Хачеў я сказаць пару ласкавых слоў таму крыхабору, але сябра мяне апярэдзіў: “Ты лепш бы не дзвесце працэн-

валася ў нас у абодвух. — А-а, так-так, — працягваў ужо адзін Жэнька. — Дзяжурная па паверсе вам пазваніла, напэўна?”

— Само сабою, Вольга Васільеўна нам усё перадала. Так і сказала: “Новенькім хлопцам забраніруйце столік і, каб ніхто не замінаў, дзе-небудзь у куточку...” (“Выходзь на новенькага”, — пранеслася ў мяне ў галаве, — не дарэмна, напэўна).

— Цікавая ініцыятыва з боку дзяжурнай па паверсе, вопытная, аднак, дзяжурная, — шапнуў Жэнька мне ў вуха.

Бойкі хлопец прыняў са століка таблічку, і мы селі на забраніраваныя месцы.

Афіцыянтцы нас даручылі маладой, сімпатычнай, і Жэнька, убачыўшы яе, адрэагаваў з ходу:

— Як запасны варыянт — нішто сабе, сьдзе.

“Запасны варыянт” аказаўся дзяўчы-

больш. Спружынсты, трэба сказаць, быў, жывы.

Па ішчэ хлопца, які зваліўся з крэсла, цякла кроў, і, паторгаўшыся крыху на падлозе, ён заіх. “Хутчэй за ўсё страціў прытомнасць, — адзначыў я. — Калі зараз жа не аказаць яму дапамогу, можа загнушыцца”.

Аднак выгляд крыві толькі ўзбадзіў Мінаю.

— А ты, падла, чаго вылупіўся? — гыркнуў ён на мужчыну-бугая за суседнім столікам. — З’еш і ты, вырадак! — і ўсалзіў мужыку ў грудзі невядома адкуль узніклы нож. — На! Атрымай! Атрымай! — вішчэў Мінай, раз-пораз вырываючы нож і наносычы новыя ўдары. — Хто яшчэ захачеў? — павярнуўся нарэшце да залы.

Зараз, прыгадваючы той момант, разумееш, што Мінай быў сапраўдным

Значыць, галоўнае — пад аховаю “адзідасніка” сьсі ад адмарозкаў, а пасля і ад самага абаронцы, таксама, напэўна, аматара і калекцыянера розных кюпіраў... “Асабліва чужых”, — давязваў я ланцужок, бегаючы ва чыма па зале.

А на авансцэне-арэне вальтузілася чалавек шэсцідзесят. Дзяўчаткі, быццам па камандзе, выстраіліся ўздоўж сцен, вокнаў, дзвярэй. Некаторыя паспелі закурць. Шустрыя! З дзесятка глядзятараў ужо ляжала на падлозе, калі “адзідаснік”, высунуўшыся ў акно, даў адмашку мянтам, што стаялі на вуліцы, і тыя нарэшце заўважылі непарадак.

У залу ўбегла брыгада (дваццаць-трыццаць братаў-блізнюкоў) і рукамі, нагамі, дубінкамі амаль імгненна паклала на бетонную падлогу ўсіх, што засталіся на нагах, наведвальнікаў. Убачыўшы, як двое мянтоў валалі за ногі ўжо без адзнакаў жыцця Мінаю, я зразумеў, што неўзабаве ў гэтай зале застаюцца толькі ганаровыя госці: мы і каманда “адзідасніка”. Нам, магчыма, улівваючы маральныя выдаткі, дазваляць не разлічвацца за вячэру, але заплаціць за ўратаваныя жыцці даўдзецца. Больш дакладна, аддаць усё: не той выпадак, каб капейкі лічыць. Жэнька, бачачы, што сталы, нажы і людзі па зале больш не лятаюць, крыху супакоіўся (сядзеў ён да “адзідасніка” спінаю) і падсунуў да сябе талерку з рыбай (адно слова — Жэнька).

— Фільм жахаў, — сказаў не сваім голасам. — Таранціна адпачывае. Га-а?

Для мяне жыццё было даражэй, чым смажаны карп, і я, махнуўшы Людзчыню рукою, хуценька пашыбаваў да яе ў бок кухні. Трэба было нешта рабіць, нека дзейнічаць.

“Адзідаснік”, здаецца, заўважыў мае торганні, прыўстаў, але, прасачыўшы, куды я пайшоў, і скеміўшы, што Жэнька застаўся ў яго ў заложніках, зноў апусціўся на крэсла. Так я й ведаў: пры мянтах засвечвацца, паказваць, што ў яго ёсць нейкі інтэрас да нас, ён не стане. У дадатак у яго былі і іншыя турботы. Мяркую, што фразу “вы бачылі забітага апошняга”, звернутую да сябе, ён не хачеў бы пачуць нават ад сяброў. Пасадзіць не пасадзіць, але грошай за паслугі папросіць.

— Людзчка, толькі адно пытанне, — стаяў я ля ўвахода ў буфет. — Як нам адсюль уцячы, у сэнсе жывымі?

— Ніяк, — спакойна адказала Люда (у гэтую секунду яна мне паддалася не вельмі сімпатычнай і нават не такой ужо й маладой), — ад Зуба яшчэ ніхто не ўцякаў. Прынамсі, тут, у нашым рэстаране. А ён жа аб’явіў вас саёй уласнасцю. “Каб на новенькіх ніхто ванчанытак не вылупіваў і зіпу не раз’яўляў”, — сказаў усім галзіны дзве назад. (Ага, вось як яно было!) Таму ад вас, як ад агню, усе і шарахаюцца. Лепш піку атрымаць, чым з Зубам звязцца. І я, чаго добрага, магу дагаварыцца.

Трэба было нешта рабіць. Увесь трыццацігадовы жыццёвы вопыт мне паказваў, што бязвыхадных сітуацый не бывае. І, ужо нічым не рызыкуючы, я прапанавал, як сказала б Людзчка, на дэсерт:

— Ты бачыла калі-небудзь долары? Шмат долараў. Дапусцім, сто.

Добры быў час: за сотку адкупляліся! Слова “долары”, такое ж рэдкае ў тутэйшым ужытку, як і самі абзначальныя ім грашовыя знакі, напалохала яе, але яно ж і памагло адолець страх, дало Людзце рашучасці:

— Выйці можна толькі праз кухню, але там жалезныя дзверы і яны замкнёныя. Ключ у дырэктара, а яго вечарам (цяпер ведаеце чаму!) ніколі не бывае.

— Добра, а ў кабінете дырэктара дзверы абраніраваныя?

— Не, — адказала Люда, скеміўшы, што я маю на увазе, — дзверы як дзверы.

— Тады — дзейнічаем! Мой план заключаўся ў тым, каб пранікнуць спачатку ў логава дырэктара, пашырыць там наконт залатога ключыка і пасля ўжо далей выпрабаваць лёс.

Першая частка аперацыі прайшла як нельга лепей. Трэба сказаць, што і надалей Люда актыўна трымала наш бок: ажыццяўляла сувязь між мною і Жэнькам, адцягвала Зубаву ўвагу, а пад канец заявіла, што пра сябе патурбуецца сама, чым зняла з нас маральныя цяжары.

Карцей кажучы, мы здабылі волю.

Вырваўшыся на вуліцу, пранесліся міма “Дома быту”, “Хімчыткі”, магазіна “Хлебны” (як я паспяваў назвы чытаць!). Ламанулі за стэндзі, з якіх нас віталі ўдарнікі бескарэслівай працы, і апынуліся на пустэчы, а напярэдзі — на закладзенай з уральскім размахам будаўнічай пляцоўцы. Штохвіліны рызыкуючы грывнуцца ў яму ці напароцца на ражон з іржавай арматуры, мы не прыпынялі чэмпіёнскага забегу: лепш ужо жалезка ў бок, чым допыт з катаваннямі, які быў для нас падрыхтаваны. І Бог злітаваўся над “спартсменамі”: дыстанцыю адолелі без асаблівых страт для здарова дзю ў дадатак яшчэ натрапілі на грузныя дошкі “КаМАЗ”.

(Працяг на стар. 14—15)

Леанід МАРАКОЎ

Самы Ніжні Тагіл

таў накідваў, а, скажам, пятнаццаць, — даў Жэнька бясплатны ўрок самавуку дробнага бізнесу, — тады б не швэндаўся па вагонах днямі з адным вядзерцам. У інстытут табе трэба паступаць. Там розныя разумныя законы вывучаюць, напрыклад, аб пераходзе колькасці ў якасць”.

Прыкінуўшы спажывую вартасць вышэйпамянёных прадуктаў, мы зразумелі, што да раніцы на такім мізэры не пратрымаемся, і вырашылі наведаць мясцовы люкс-рэстаран. Там, глядзіш, і дзяўчаткі — лепш позна, чым ніколі, — надарацца. (Заўважу для эканомных і нявопытных, што фінансавая больш выгадна апошняе.)

Дзеля дзяўчатак мы апранулі ўсё лепшае з таго, што ўзялі з сабою на “прагулку па Дунай” (Жэнькава прыдумка). А ўзялі мы з сабой, паслухаўшыся парад аднаго тутэйшага жыхара, які выступіў у ролі кансультанта, шмат чаго. І гэтак шмат чаму многія пазайздросцілі б нават і сёння. Не, не так. Больш правільна будзе сказаць: асабліва сёння. Ну, ды гэта між іншым, — пара апісаць убор-прыкід малойчыкаў залётных.

На Жэньку былі чорныя скураныя, ці, як ён з понтам удакладняў — лайкавыя, штаны ад “Karden”, італьянская байка з цёмна-вішневага атласу, замшавы шэры жакет і іспанскія чаравікі колеру дзіячай нечаканасці (тым годам надзвычай моднага).

Я апрануўся больш сціпла: шакаладны касцюм англійскай фірмы “BHS”, светлая кашуля ў буйную клетку, чаравікі мала каму вядомай тады (во цёмныя былі!) “Salamander”.

Тандэмычк выйшаў неблагі: бландзін з брунетам у апраткам на лубы густ. Скажам так: хлопцы да бою гатовы! Але ў свядомасці чамусьці круцілася не надта вясёлая рыфмачка: надзелі, што мелі, і ўсё ж праляцелі. Такі вась вершык прыклеіўся. Думаецца, падказка зверху? На жаль, нічагуткі мы не ведалі.

Спусціліся ў рэстаран красунчыкі (вось і не вазьму ў двукоссе!) недзе а палове васьмай, але незаняты столік быў толькі адзін, ды й той у куточку (“Адсюль цяжкавата будзе дзяўчатак выглядваць”, — адзначыў я адразу) і з таблічкай “Заказаны”. Запыніўшыся ў цэнтры залы, мы яшчэ раз аглядзеліся, крутнулі па-крутому галоўнамі, і Жэнька прараўнаў: На няма і суду няма, і Жэнька прапанавал:

— Што ж, атаварымся на кухні і — у нумар. Перакусім і баю-бай. Ляжам раней. На досвітку ўставаць: разведка боем. Магазінаў тут, здаецца, няма, але таварчык, мяркую, будзе ў тэму. Сам ведаеш, як яно водзіцца: таго, што ў іх на складах гніе, у нас днём з агнём не знойдзеш. А тутэйшых дзяўчатак яшчэ паспееш шампанскім пачаставаць. Ды й ці п’юць тутэйшыя “Абраў-дзюрсо”? Тае мінскія звычайкі тут, як мне здаецца, пажадана забыць. Сітуацыя ў гэтым Кітаі нейкая... Не ведаю нават, як сказаць... нервовая, ці што. Чуе маё сэрца, што яшчэ не вечар.

І ўгадаў. Па дарозе на кухню нас запыніў якісьці бойкі хлопец і, усміхаючыся (ну зусім не Ніжні Тагіл, а — ура стаматолагам! — Галівуд), спытаў:

— Панове, а што ж вы за свой столік не сядзеце?

— За свой столік? — адначасова выр-

най вельмі рухавай, шустрой і кемлівай — яна відавочна прэтэндавала на тое, каб перайсці ў асноўны.

Падаўшы чарговую страву, Людзчка затрымлівалася ля нашага століка, выслухоўвала Жэнькавы досціпы наконт мясцовых жартаўнікоў-таксістаў, абшарпаных люкс-нумароў (“Так, не Парыж”, — пагаджалася яна) і іншых тутэйшых адметнасцяў. Неўзабаве Жэнька з “самай прыгожай на Урале” (во пайшоў кампліменты шпурляць, а гаварыў — “вітаміны”) быў ужо на “ты” і, як пасля высветлілася, пастараўся недарэмна.

За галзіну мы расквіталіся са “сталічнай” салатай натуральнай у такіх устаноўках якасці (гэта значыць — не адразу, як з’ясі, бяжы ў туалет), з падобным на халадзец з ног пярэстаркі-свінні (у дзяцінстве я адночы такім аб’еўся) курным заліўным і разбавіў усё гэта “Белым буслом”, які, наўздзіў, прынеслі неадкаркаваным.

У хуткім часе наведвальнікі (і мы, на жаль, таксама) пачалі п’янець, але, акрамя ўсё больш частага мату, нас асабліва нішто не занепакоіла. І дарма.

“Бусел” затуманіў вочы, і мы забыліся “прабіць” публіку. А між тым набліжаўся момант, які я не забуду ніколі, хоць бы таму ўжо, што ён адразу паставіў пад сумненне эпітэт “ціхі” ў дачыненні да нашага месцазнаходжання.

Група музыкаў (таксама эстаўт: усё “не гони лошадей” ды “не гони...” пайшла перадыхнуць, і амаль адразу ж сярод запанавалі шыпы пачуўся дзікі лямант:

— Сёння я вам зладжу, б... вечар! Сёння вы ў мяне пакуляецеся! Я — Мінай! Забыліся? Устаць, сукі!

Жэнька падавіўся фрагментам таго, што ў меню значылася як гуляш, і, кхэкаючы, схаліў шклянку з ліманадам — запіць.

Крык узвіўся ў мяне за спінаю і нагадаў, што там, ззаду, знаходзіцца сцэна: магчыма, пачаўся нейкі авангардыскі спектакль. Але інтуіцыя падказала: не, дружа, гэта не спектакль, гэта — жыццё. Жыццё, якое пачынаецца ў “ціхім” горадзе разам з надыходам цёмнаці. Цёмнае такое жыццё, змрочнае. Тагта, адным словам.

— Ай-я-яй! Ахчанеў народ! Мінай забылі?! А Мінай сёння рэзаць будзе ахчанель! Ох, будзе! — І маларослы, моцна збіты неандэрталец гадоў трыццаці, са шмат разоў парэзаным тварам, які спалучыў у сабе неспалучальныя ленынскі лоб і мангольскія вочкі (“Відавочны шызэфрэннік, — мільганула ў мяне ў галаве, — прытым закончаны”), усхапіўся з крэсла і ўскочыў на стол. Апошняе, павярнуўшыся, я ўжо не толькі чуў, але і бачыў.

Недарэзаны прыжмурку і без таго амаль нябачныя вочкі, і яны нібы зніклі. Сабачая морда ператварылася ў пацучыню і, не адкрыўшы, а скрывіўшы рот, адпрацаваным фальцэтам завішчэла:

— Б... буду — не забуду!

Схапіўшы бутэльку шампанскага, недарэзаны з размаху агрэў суседа па галаве.

— Я — Мінай! — неслася ўслед стрыжанама пад нуль хлопцу, які потырч кулюнуўся з крэсла. — Ты ўсёк, вырадак, на каго зекры лупіш? Усіх прырэжу! — не мог ніяк супакоіцца недарэзаны, накручваючы сябе ўсё больш і

бандытам, даперабудовачным, не раўня цяперашнім: за проста так мог зарэзаць. Цяперашнія самі табе “штуку” дадуць, каб нож ад іх далей прыбралі. Які там нож, калі ты катаешся ў новенькай бэзвусе і не хочаш змяніць яе на мянтоўскі ўзік!

Кроў з нажа пырснула на дзяўчатак за суседнім столікам і, асіліўшы гіпноз, яны нарэшце закрычалі (праўда, як нам падалося, не на поўную сілу).

Мінай быў хлопец спрытны, але ўхіліцца ад бутэлькі, якая ляцела ў яго ззаду, не змог: ён проста яе не бачыў. Бутэлька была запунічана кімсьці дасведчаным у кіданні. Пацэліла дакладна ў патыліцу і не як-небудзь наўскоць, а самым донцам. Мінай паваліўся на суседні, злева ад нашага, стол, за якім раўлі дзяўчаткі, і, перакаціўшыся, распластаўся ля нашых ног.

“Выдаткі вытворчасці”, — падсумаваў я сам сабе.

Але Мінай не быў бы Мінаем, калі б вось гэтак проста ўзяў ды сканаў. Нож у ягонай руцэ заварушыўся, і, ачунаўшы, неандэрталец кіннуўся міма нас у той бок, адкуль прыляцела бутэлька. Па ўсім, ведаў, хто мог на гэта рашыцца. І праўда, хто?

Замітусілася-забегала і астатняя “высокая” публіка. Услед за Мінаем рынуліся два-тры яго хаўруснікі, гэтка ж манголападобныя галаваасці (не такі ўжо й рэдкі гібрид, аказваецца). З другога канца залы за імі спышаліся чалавек пяць асоб “каўказскай нацыянальнасці”. У руках у іх былі ланцугі.

— Пазнаю, нарэшце-такі, наш рэстаранчык, — спакойна выступаўляла на стол сімпатычная Люда заказаную Жэнем рыбу. — Класны спектакль убачыце. Зрэшты, — дадала яна, — ён ідзе тут штодня.

Рэстаран быў вялікі, а столікаў не так і шмат — месца для глядзятарскіх забавак хапала. І неўзабаве па зале з крыкамі насіліся ўсе, акрамя нас і гасцей за суседнім (справа ад нашага) столікам — чатырох дзяўчатак і зграбнага хлопца ў “адзідаснік”, пад якім ля пояса ўгадвалася нешта больш сур’эзнае, чым усё гэтыя нажы, ланцугі ды кастэты. Паза пабоішчам заставаўся толькі наш астравок, і гэта падказвала, што лепш не выпрабаваць лёс, сядзець ціха, не варушыцца. Жэнька ад сюрпрызаў такіх анімаеў і застыў, як правадыр пралетарыята на якой-небудзь з плошчаў калісьці велізарнай, а цяпер зніклай краіны.

— Слухай, мы што, у непрабійным полі сядзім? І на самай справе забраніраваныя? — ачуўшыся ад наслання, спытаўся я ў сябра. — І што б гэта, ты думаеш, значыла?

Нічога ён не думаў. Ды й ці можна пра што-небудзь думаць у сітуацыі, калі стук сэрца ў галаве адгукаецца?

— Вас на дэсерт пакінулі, — пачуў я ззаду ціхі голас нашай Людзчы, і да мяне дайшло: “Нас аберагаюць, як тых адабраных на забой бараноў, адкармливаюць”...

“Між сабой разбірайцеся, а лохаў маіх не чапайце”, — мяркую, нешта такое сказаў той, у “адзідаснік”, тутэйшым адмарозкам. Здаецца, і “пушка” тут была толькі ў яго, астатнія так, шушамець, хіба што парэзаць могуць. Праўда, рэжуць тут дык рэжуць. Але субарынацыя, скажу вам, — узорная. І гэта добра.

Гэта назва адной кнігі паэзіі Мікалая Віняцкага, што пабачыла свет дзякуючы Беларускаму кнігазбору. Як і папярэднія зборнікі гэтага аўтара (“Пад крылом лебядзіным...” (1996), “Каб не пагасла зорачка надзей...” (1998) і “Загойвай боль, сінь яснавокай зоркі” (1999), яна выйшла дзякуючы фундатарам, прозвішчы якіх М. Віняцкі называе. І гэта добра, што знаходзяцца людзі, гатовыя падтрымаць паэтычнае слова, а М. Віняцкі якраз з паэтаў, вартых такой падтрымкі. Лімаўскі чытач ужо ведае, што ён па-сваім асноўным занятку належыць да так званых “фізікаў” — па прафесіі тапограф, мае навуковую ступень кандыдата тэхнічных навук. Як сведчыць у прадмове “Дужасць крыла” лаўрэат Літаратурнай прэміі імя Аркадзя Куляшова Казімір Камейша, М. Віняцкім пройдзена ледзь не кожная пядзь зямлі беларускай і еўрапейскай часткі былога Савецкага Саюза, складзена не адна тапаграфічная карта. Цяпер М. Віняцкі працуе галоўным рэдактарам картографічна-геаграфічнага аб’яднання “Белгеадэзія”. Паэзія ж жыве ў ягонай душы яшчэ са школьнага ўзросту, а ва ўзросце сталым набывала па сутнасці другое дыханне. Таму творы і прывабліваюць да сябе. Традыцыйныя па форме, яны напоўнены той шчырасцю, за якой паўстаюць давер, адкрытасць, уменне радавацца жыццю. У вершах М. Віняцкага настраёваць, якая спадарожнічае чалавеку, калі ён у звыклым бачыць паэтычнае і захапляецца гэтым. Не выключэнне і твор, што даў назву новай кнізе:

Адзвінелі жытоў каласы
Пад прыгаслым святлом зараніцаў...
Ад успышак агністых зараніцаў
Задымелі ў барах верасы...

Адрасу адчуваеш змены, што адбываюцца ў прыродзе, калі лета рыхтуецца паступова ўступіць месца восені, а яна ідзе пакуль насмела, а далей за ёй, канечне, будзе зіма і тым самым прадоўжыцца вечны кругаварот прыроды, у якім як быццам усё звычайна, але сэрца кожным разам жыве прадуцтвам чагосьці новага:

Капляжы слёзным ранкам расы...
І не вабіць журчанне крыніцы:
Што са званам яна не бруіцца —
Сціхлі птахаў лясных галасы...

Ад былое нязменнай красы,
У якой патаналі бярозы,
Вее сумам, нівы з марных крозаў...

Дрэвам зычу мінуць паласы,
Самай чорнай, што глуміць іх лёсы
У часіны суровых марозаў...

Па-свойму піша М. Віняцкі пра каханне. І пра тое, што вытрымала выпрабаванні часам. І пра каханне, якое здатна нарадзіцца ў сталым узросце і адарыць чалавека сваім цяплом. А яшчэ ў кнізе не абмянаюцца суровыя рэаліі нашага часу, звязаныя з наступствамі чарнобыльскай катастрофы. І тут у М. Віняцкага да таго жудаснага, што адбылося, сваё стаўленне, бо многае ён пабачыў на ўласныя вочы, калі складаў паслячарнобыльскія карты. Таму і знаходзіцца лірычны герой у трывожным роздуме, які не адпускае яго ад сябе:

Мой горкі сум развезены па полі,
Іржышчам восені скрушная брыдзіце...
Накаркалі вароны нам нядолю
У весні прамяніста-звонкі дзень.

Плывуць па небе цёмныя аблогі,
Кліч распачыны, расстайны жураўлёў...
Асірацелі слотыя аблогі,
Як не лічы ў аратых мазалёў...

Мікалай Віняцкі належыць да паэтаў, якія ў сваёй творчасці паспяхова аб’ядваюць класічныя жанры. Прынамсі, ён з’яўляецца аўтарам многіх вяноў санетаў, напісаў і вянок вяноў санетаў. Пошукі ў згаданым кірунку далі плён і ў новай кнізе. Упершыню ў літаратуры М. Віняцкім напісаны вянок: актаваў, тэрцынаў, катрэнаў, трыялетаў. Гэта таксама сведчанне таго, што М. Віняцкі — творца, які любіць паэзію па-сапраўднаму, а талент яго раскрываецца ўсё новымі гранямі. Думаецца, што кніга “Адзвінелі жытоў каласы” прынясе радасць тым чытачам, якія па-сапраўднаму любяць паэзію.

Міхась ГЕНЬКА

ВІНШУЕМ!

Аліне ЛЕГАСТАЕВАЙ — 60

Родам Аліна Антонаўна з вёскі Верацеі Пастаўскага раёна. Атрымаўшы атэстат сталасці, праз два гады паступіла ў Віцебскі дзяржаўны педагагічны інстытут, пасля заканчэння якога жыла і працавала ў Вільні. Пасля на пяць гадоў паехала на Далёкі Усход, захопленая рамантыкай будаўніцтва Байкала-Амурскай магістралі. На радзіму вярнулася ў 1992 годзе. На гэты час і прыпадае сапраўднае захапленне А. Легастаевай паэзіяй. Маючы шэраг прафесій — кінамеханік, настаўнік, выхавацель дзіцячага садка, інжынер-эканаміст, яна нарэшце зразумела, што паэтычнае слова, прамоўленае шчыра і адкрыта, выклікае ні з чым не параўнальнае задавальненне. Першыя вершы А. Легастаевай з’явіліся ў друку ў 1997 годзе. Цяпер на яе творчы рахунок шматлікія публікацыі ў перыёдыцы, кнігі “Яшчэ да Евы я жыла” і “На вертыкалі сэрца”.

Віншум Аліну Антонаўну з юбілеем! Жадаем і надалей бадзёрасці, аптымізму, маладосці душы і новых твораў!

Аліна ЛЕГАСТАЕВА

І шлях адкрываецца Млечны...

Наяве і ў сне аклікае
балтыйскае неба —
Зноў сябры запрашаюць,
дасылаюць лісты.

І маё ўратаванне:
дарога і сэрца патрэба
Хоць яшчэ раз прайсціся
па знаёмых сцяжынках Літвы.

Зазірнуць, як раней,
у лютэўскай Тракайскіх азёраў,
Дакрануцца сівай даўніны.
Сярод дэюнаў п’явучых
ды пляжаў ятнарага ўзмор’я
На гаючым пяску адшукаць
маладосці сляды.

У каменных карунках завулкаў Вільні
Праблукіць можа тысячу год,
Каб бурлівыя хвалі стагоддзя заціхлі
І трапілае сэрца маё адпачло ад нягод.

Яно там засталася паловай адною,
Разарвалася, як і жыццё, папалам.
І шчыміць у грудзях ад п’якучага болю:
Прачынаюся — тут,
засынаю — я там.

Беларусь і Літва. Дзве паловы у сэрцы.
Дзве зямлі дарагія ў жыццёвай слябе.
З вамі не развітаюся нават па смерці
І не здраджу нікому — ні вам, ні сабе.

І таму маё сэрца не ведае межы,
Ці то бог, ці то лёс яго так сатварыў.
Я спяшаюся з Вільні да Белае Вежы,
Я з Лагойска ірвуся да Замковай гары.

Неба ўпала у рэчку —
Скончыўся дзень без падзей,
І запаліла, як свечкі,
Бельяя кветкі лілей.

У небе успыхнулі травы
Неўміручым агнём.
Вечара позірк яскравы
Заўтрашнім мройўся днём.

І адбылася падзея —
Першапачатак высоў.
У сэрцы ўвакскрэсла надзея,
Што мы сустрэнемся зноў.

Аблокі ляжаць, як снягі,
На плошчы ліволага неба.
Там дзесьці і нашы шляхі,
Куды нам вяртацца не трэба.

Там ноччу самотнай і днём —
Як нам прызнавацца ні цяжка —

Каханне тваё і маё
Блукае няўцешнай манашкай.

Ўпіваюцца вочы у змрок,
Да вечнасці туляцца плечы, —
Колкі, балючы папрок,
Як змей, варухнуўся у сэрцы.

Адночы мінае ўсё —
Бязлітасны вечар засведчыць.
Даруй нам, любоў, забыццё
Па-боску і па-чалавечы.

Нябачнае цяжка любіць,
Тым больш у нябачнае верыць.
П’яро няўрымсна рыпіць
Па глянцу бясчуйнай паперы.

І вечара багна цвіце,
І шлях адкрываецца Млечны,
І так захацелася мне
Следам праз верасень бегчы.

Яшчэ гарэў цыкорый
Нябёс агністай сінню.
Яшчэ палалі зоры
Над вераснёвай пльыню.

І у жыццёвай прозе
Стуманенага рання
Яшчэ чакала восень
Паэзіі каханья.

А снежань ладзіў кросны,
І вецер ледзянеў.
І глух у сэрцы ўзніслым
Апошняя песні спеў.

Як воблакі румяныя,
Кунаецца сады.
У іх ад соку п’яныя,
Гайдаюцца плады.

А восень грэшнай Дзіваю
Мільгне і тут, і там.
То справа, а то злева
Падманіць яблыккам.

І чым яна не Ева?
І чым ты не Адам?
Яна лявей — ты ўлева,
Яна правей — ты там.

Адночы ты заплачаш,
Так, як ніколі.
І кожны дзень аплаціш
Куды як болей.

І паніжэе столь
У смутку рання,
І пашырэе стол
У час сядання.

І будзе хлеб гарчыць,
Дыміцца чай атрутай,
І цішыня з начы
Уздыхне пакутай.

Так сэрца забаліць —
Да невымоўя,
Як быццам мы былі
Адною кроўю.

Ты прывыкаць пачнеш
Да адзіноты,
І сустракаць яе
Пасля работы.

Будзе ляцець зямля,
Вятры гудзець варожа.
А мо заплачу я?
О, не дай Божа.

г. Лагойск

ПРОЗА

І
Есць такі горад на Паўднёвым Урале, Ніжні Тагіл называецца. Ціхі, трэба сказаць, гарадок, спакойны. Асабліва ўдзень. Але пра гэта — паэзія.

Цёмна-шэрае з адценнем хакі зімае неба Ніжняга Тагіла апоўдні пафарбоўвалася аранжава-блакітным ядавітым дымам, што поўз, як з шобікаў, з комінаў шматлікіх заводаў, і тады яно нагадвала карціну, адзін позірк на якую выклікаў невясёлую думку-здагадку: на небе нас чакае не толькі рай — знайшоўся там месцейка і для пекла. Заводы ўсе былі пільна патрэбныя краіне і, як зазвычай, строга сакрэтна, такія, да прыкладу, як танкавы, і іншыя, чыёй спецыялізацыі не памятаю, а хлусіць, ледзь ступіўшы на парог, не хочацца.

Адночы ў Ніжні Тагіл зазірнулі два шукальнікі прыгод, больш дакладна — удачы. Каб не вадзіць чыгача за нос, скажам: удача для іх увасаблялася ў купюрах рознай вартасці, гэта значыць грашовыя знакі. Тады, у пачатку дзевяностых, вядома ж, савецкія, але яшчэ не драўляныя. Прыехалі шукальнікі цягніком. Сціпла гэтак прыехалі, без шуму. Ды, калі папраўдзе, шумець ім і не выпадала, бо здабыванне названага дэфіцытнага тавару не прымае мітусні і не мае патрэбы ў самарэкламе.

Дык вось гэтыя самыя шукальнікі-здабытчыкі выйшлі на прывакзальную плошчу. Адкуль ні вазьміся — таксі падрульвае, і кіроўца, вясёлы такі, проста сам Швейк-салдацік бравы, задаволены, па ўсім, сабою і жыццём сваім нябедным, усміхаецца і гаворыць (“Клоун ды й толькі”, — зазначыў я):

— Сядайце, паночкі даражэнькія, камандзіровачныя ці бізнесоўны, нават не ведаю, як вашага брата цяпер велічаць. Калі ласка, загадайце, куды вас даставіць. У нас тут такі расклад: налева пойдзеш — у інтэрнат патрапіш, у заводскі, гэта калі вы камандзіровачныя, направа — у гасцініцу сярэдняй рукі, дзе селяцца чаўнакі; прама паедзем — гэта ўжо са мною, у сэнсе, тады і я спатрэблюся, — у люкс-гатэль прыедзем. Што, паночкі даражэнькія, выбіраем? (“Клоун і вершаплёт, цікавы суб’ект”, — зрабіў я сабе яшчэ адну закладачку.)

— Нішто сабе ў вас гарадок, незвычайны, — азіраючыся па баках (яно й праўда, чаму гэта таксіст з усёй гурбы пасажыраў акурат нас выбраў?), сказаў загадкава мой сябрук Жэня Бендзераў.

І, звяртаючыся да мяне, запятаў: — Ну што, стары, не будзем эканоміць на здароўі?

— Не будзем, — падтрымаў я аматара камфорту і павярнуўся да кіроўцы: — Давай, дарагі, паказвай свае палаты белакаменныя.

Таксіст-артыст, бы па камандзе, расхінуў набіты залатымі, яшчэ эсэсэ-раўскімі зубамі рот і, зазвіўшы, як лямпачка Ільіча, задаволена выдыхнуў:

— Ваня паноў-беларусаў як бачыш дамчыць. Усё будзе, як заўсёды у сэнсе о’кей! — хуценька дадаў ён, міргаючы вочкамі.

“Цікава, — не пераставаў здзіўляцца. — Выскаляецца ўвесь час, як блазан, а наконт “откуда дровишки” з ходу дапяў. Проста-такі знаток дыялектаў, мясцовы паліглот”.

Люкс-гатэль паўстаў у выглядзе шэрага панельнага будынка, на якім паміж першым і другім паверхам прарэджанымі літарамі гарэла-святлілася шылда. Калісьці, напэўна, на ёй можна было прачытаць назву ўстановы. Светлая рэклама гатэля і рэстарана была няспраўная, відаць, ад такога даўняга часу, што яе не тое што адрамантаваць — выключыць не маглі ці забыліся. Затое люкс-нумары з двума студэнцкімі жалезнымі ложкамі, піянерскай фанернай тумбачкай, халодным душам, радыё-ропкай, але без тэлефона і тэлевізара, у наяўнасці былі.

Пасялілі нас надзіва хутка, па-еўрапейску, як быццам чакалі даўно. Зварнула на сябе ўвагу і тое, што ў лепшым, як запэўніваў нас чарговы, ужо гасцінічны, клоун, люкс-гатэль горада не заўважалася іншых, акрамя нас, прыездных. Не было і мясцовых начнога лёту “матыліц”. “Зрэшты, яшчэ не вечар”, — прыйшлі мы да высновы, зірнуўшы на дапатопны (калі меркаваць па чарнаце лаку) гадзіннік, што вісеў у фая.

Неўзабаве мы асвойталіся ў нумары, а яшчэ хвілін праз сорак я крычаў на Жэньку, які зачыніўся ў туалете-душы:

— Ты там заснуў ці што? Хлопцу з дарогі таксама апаласнуцца не шкодзіць, вагонні бруд змыць.

Прыняўшы ледзяны душ, мы быццам нанова нарадзіліся, і я дазволіў сабе заікнуцца наконт дзяўчатак.

— Спачатку падмацуемся, — запярэчыў Жэнька. У яго былі свае правільны адносна гэтага. — Здароўе перш за ўсё. Запомні, донжуан: арганізм патрэбны вітаміны, затым грошы і толькі потым крэслы (жыццёвыя выгоды, значыць) ці дзюраты — гэта ўжо на выбар.

“Табе, можа, і гэтка паслядоўнасць сьдзе, — падумаў я, — а хлопцу дзяўчаты перш-наперш. І ўвогуле, якія табе вітаміны без адпаведных капіталаў? Ды і адносна жыццёвых выгодаў без іх не разгонішся...”

Жэнька выставіў на стол усе прыпасы, што засталіся пасля трохдзённага падарожжа: бляшанку шпротаў (мэйд ін амаль за мяжой, гэта значыць у Прыбалтыцы), дзве камунарскія (чулі пра мінскую фабрыку “Камунарка”) труфеліны, чвэртку хлеба і два памечаныя пралежнікамі яблыкі. Яблычкі, заўважу, былі не звычайныя, а залатыя, бо купляліся ў цягніку ў спекулянта, а заадно і распаўсюджваліся друку — той у дадатак яшчэ й газетамі падзарабляў. (Хачеў я сказаць пару ласкавых слоў таму крыхавору, але сябра мяне апярэдзіў: “Ты лепш бы не дзвесце працен-

валася ў нас у абодвух. — А-а, так-так, — працягваў ужо адзін Жэнька. — Дзяжурная па паверсе вам пазваніла, напэўна?”

— Само сабою, Вольга Васільеўна нам усё перадала. Так і сказала: “Новенькім хлопцам забраніруйце столік і, каб ніхто не замінаў, дзе-небудзь у куточку...” (“Выходзь на новенькага”, — пранеслася ў мяне ў галаве, — не дарэмна, напэўна).

— Цікавая ініцыятыва з боку дзяжурнай па паверсе, вопытная, аднак, дзяжурная, — шапнуў Жэнька мне ў вуха. Бойкі хлопец прыняў са століка таблічку, і мы селі на забраніраваныя месцы.

Афіцыянтцы нас даручылі маладой, сімпатычнай, і Жэнька, убачыўшы яе, адрэагаваў з ходу:

— Як запасны варыянт — нішто сабе, сьдзе.

“Запасны варыянт” аказаўся дзяўчы-

на больш. Спружынсты, трэба сказаць, быў, жывы.

Па шчацэ хлопца, які зваліўся з крэсла, цякла кроў, і, патаргаўшыся крыху на падлозе, ён заціх. “Хутчэй за ўсё страціў прытомнасць, — адзначыў я. — Калі зараз жа не аказаць яму дапамогу, можа загнуцца”.

Аднак выгляд крыві толькі ўзбудзіў рыў Міная.

— А ты, палла, чаго выдупіўся? — гыркнуў ён на мужчыну-бугая за суседнім столікам. — З’еш і ты, вырадак! — і ўсядзіў мужыку ў грудзі невядома адкуль узніклы нож. — На! Атрымай! Атрымай! — вішчэў Мінай, раз-пораз вырываючы нож і наносячы новыя удары. — Хто яшчэ захачеў? — павярнуўся нарэшце да залы.

Зараз, прыгавраючы той момант, разумееш, што Мінай быў сапраўдным

Значыць, галоўнае — пад аховаю “адзідасніка” сьсід ад адмарозкаў, а пасля і ад самога абароны, таксама, напэўна, аматара і калекцыянера розных купюраў... “Асабліва чужых”, — давязваў я ланцужок, бегачы вачыма па зале.

А на авансцэне-арэне валтузілася чалавек шэсьцьдзесят. Дзяўчаткі, быццам па камандзе, выстраіліся ўздоўж сцен, вокнаў, дзвярэй. Некаторыя паспелі закурыць. Шустрыя! З дзесятак глядзятараў ужо ляжала на падлозе, калі “адзідаснік”, высунуўшыся ў акно, даў адмашку мянтам, што стаялі на вуліцы, і тыя нарэшце заўважылі непарадак.

У залу ўбегла брыгада (дваццаць-трыццаць братаў-блізнюкоў) і рукамі, нагамі, дубінкамі амаль імгненна паклала на бетонную падлогу ўсіх, што заставаліся на нагах, наведвальнікаў. Убачыўшы, як двое мянтоў валаліся за ногі ўжо без адзнакаў жыцця Міная, я зразумеў, што неўзабаве ў гэтай зале застануцца толькі ганаровыя госці: мы і каманда “адзідасніка”. Нам, магчыма, улічваючы маральныя выдаткі, дазваляць не разлічвацца за вячэру, але заплаціць за ўратавання жыцці дзевяццацца. Больш дакладна, аддаць усё: не той выпадак, каб капейкі лічыць. Жэнька, бачачы, што сталы, нажы і людзі на зале больш не лятаюць, крыху супакойся (сьдзеў ён да “адзідасніка” спінаю) і падсунуў да сябе талерку з рыбай (адно слова — Жэнька).

— Фільм жахаў, — сказаў не сваім голасам. — Таранціна адпачывае. Га-а? Для мяне жыццё было даражэй, чым смажаны карп, і я, махнуўшы Людзачцы рукою, трыбенька пашыбаваў да яе ў бок кухні. Трэба было нешта рабіць, нека дзейнічаць.

“Адзідаснік”, здаецца, заўважыў мае торганны, прыўстаў, але, прасачыўшы, куды я пайшоў, і скеміўшы, што Жэнька застаўся ў яго ў заложніках, зноў апусціўся на крэсла. Так я й ведаў: пры мянтах засвечвацца, паказваць, што ў яго ёсць нейкі інтэрас да нас, ён не стане. У дадатак у яго былі і іншыя турботы. Мяркую, што фразу “вы бачылі забітага апошнім”, звернутую да сябе, ён не хачеў бы пачуць нават ад сяброў. Пасадзіць не пасадзіць, але грошай за паслугі просіць.

— Людзачка, толькі адно пытанне, — стаяў я ля ўвахода ў буфет. — Як нам адсюль уцячы, у сэнсе жывымі?

— Ніяк, — спакойна адказала Люда (у гэтую секунду яна мне падалася не вельмі сімпатычнай і нават не такой ужо й маладой), — ад Зуба яшчэ ніхто не ўцякаў. Прынамсі, тут, у нашым рэстаране. А ён жа аб’явіў вас сваёй уласнасцю. “Каб на новенькіх ніхто вачанятак не выдупіваў і зипу не раз’яўляў”, — сказаў усім галзіны дзве назал. (Ага, вось як яно было!) Таму ад вас, як ад агню, усе і шарахаюцца. Лепш піку атрымаць, чым з Зубам звязцца. І я, чаго добрага, магу дагаварыцца.

Трэба было нешта рабіць. Увесь трыццацігодны жыццёвы вопыт мне падказваў, што бязвыпадковыя сітуацыі не бывае. І, ужо нічым не рызыкуючы, я прапанаваў, як сказала б Людзачка, на дэсерт:

— Ты пачала калі-небудзь доллары? Шмат долараў. Дапусцім, сто.

Добры быў час: за сотку адкупляліся! Слова “доллары”, такое ж рэдкае ў тутэйшым ужытку, як і самі абазначаныя ім грашовыя знакі, напалохала яе, але яно ж і памагло адолець страх, дало Людзэ раішчасці:

— Выйсці можна толькі праз кухню, але там жалезныя дзверы і яны замкнёныя. Ключ у дырэктара, а яго вечарам (цяпер ведаецца чаму!) ніколі не бывае.

— Добра, а ў кабінце дырэктара дзверы абраныя?

— Не, — адказала Люда, скеміўшы, што я маю на увазе, — дзверы як дзверы.

— Тады — дзейнічаем! Мой план заключаўся ў тым, каб пранікнуць спачатку ў логана дырэктара, пашнырыць там наконт залатога ключыка і пасля ўжо далей выпрабавваць лёс.

Першая частка аперацыі прайшла як нельга лепей. Трэба сказаць, што і надалей Люда актыўна трымала наш бок: ажыццяўляла сувязь між мною і Жэнькам, адцягвала Зубаву ўвагу, а пад канец заявіла, што пра сябе патурбуецца сама, чым зняла з нас маральныя цяжары.

Караней кажучы, мы здабылі волю. Вырываўшыся на вуліцу, пранесліся міма “Дома быту”, “Хімчысткі”, магазіна “Хлебны” (як я паспяваў называць чытаць!). Ламанулі за стэнды, з якіх нас віталі ўдарнікі бескарыслівай працы, і апынуліся на пустыцы, а наперадзе — на закладзенай з уральскім размахам будаўнічай пляцоўцы. Штохвіліны рызыкуючы грывнуцца ў яму ці напарошца на ражон з іржавай арматуры, мы не прыпынялі чэмпіёнскага забегу: лепш ужо жалезяка ў бок, чым попыт з катаваннямі, які быў для нас падрыхтаваны.

І Бог злітаўся над “спартсменамі”: дыстанцыю адолелі без асабліва страт для здароўя ды ў дадатак яшчэ натрапілі на грузаныя дошкі “КаМАЗ”.

(Працяг на стар. 14—15)

Самы Ніжні Тагіл

Леанід МАРАКОВ

таў накідваў, а, скажам, пятнаццаць, — даў Жэнька бясплатны ўрок самавуку дробнага бізнесу, — тады б не швэндаўся па вагонах днямі з адным вядзерцам. У інстытут табе трэба паступаць. Там розныя разумныя законы вывучаюць, напрыклад, аб пераходзе колькасці ў якасць...”

Прыкінуўшы спажыўную вартасць вышэйпамяняных прадуктаў, мы зразумелі, што да раніцы на такім мізэры не пратрымаемся, і вырашылі наведць мясцовы локс-рэстаран. Там, глядзіш, і дзяўчаткі — лепш пазна, чым ніколі, — надарэцца. (Заўважу для эканомных і нявопытных, што фінансавая больш выгадна апошняе.)

Дзеля дзяўчатак мы апанулі ўсё лепшае з таго, што ўзялі з сабою на “прагулку па Дунаі” (Жэнькава прыдумка). А ўзялі мы з сабой, паслухаўшыся парады аднаго тутэйшага жыхара, які выступіў у ролі кансультанта, шмат чаго. І гэтаму шмат чаму многія пазайздросцілі б нават і сёння. Не, не так. Больш правільна будзе сказаць: асабліва сёння. Ну, ды гэта між іншым, — пара апісаць убор-прыкід малайчыкаў залетных.

На Жэньку былі чорныя скураныя, ці, як ён з понтан удакладняў — лайкавыя, штаны ад “Karden”, італьянская байка з цёмна-вішневага атласу, замшавы шэры жакет і іспанскія чаравікі колеру дзіцячай нечаканасці (тым годам надзвычай моднага).

Я апануўся больш сціпла: шакаладны касцюм англійскай фірмы “BHS”, светлая кашуля ў буйную клетку, чаравікі мала каму вядомай тады (во цёмныя былі!) “Salamander”.

Тандэмычк выйшаў неблагі: бландзін з брунэтам у апратках на любы густ. Скажам так: хлопцы да бою гатовы! Але ў свядомасці чамусьці круцілася не надта ўясёлая рыфмачка: надзелі, што мелі, і ўсё ж праляцелі. Такі вольны прыкляўся. Думаецца, падказка зверху? На жаль, нічагуткі мы не ведалі.

Спусціліся ў рэстаран красунчыкі (вось і не вазьму ў дзвукоссе!) недзе а палове восьмай, але незаняты столік быў толькі адзін, ды й той у куточку (“Адсюль цяжкавата будзе дзяўчатак выгледваць”, — адзначыў я адразу) і з таблічкай “Заказаны”. Запыніўшыся ў цэнтры залы, мы яшчэ раз аглядзеліся, крутнулі па-крутому галовамі: ніводнага прасвету. На няма і суду няма, і Жэнька прапанаваў:

— Што ж, атаварымся на кухні і — у нумар. Перакусім і баю-бай. Ляжам раней. На досвітку ўставаць: разведка боем. Магазінаў тут, здаецца, нішмат, але таварчык, мяркую, будзе ў тэму. Сам ведаеш, як яно водзіцца: таго, што ў іх на складах гніе, у нас днём з агнём не знойдзеш. А тутэйшыя дзяўчатак яшчэ паспееш шампанскім пачаставаць. Ды й ці п’юць тутэйшыя “Абраў-дзюрсо”? Твае мінскія звячкі тут, як мне здаецца, пажадана забыць. Сітуацыя ў гэтым Кітаі нейкая... Не ведаю нават, як сказаць... нервовая, ці што. Чуе маё сэрца, што яшчэ не вечар.

І ўгадаў. Па дарозе на кухню нас запыніў якісьці бойкі хлопец і, усміхаючыся (ну зусім не Ніжні Тагіл, а — ура стаматолагам! — Галівуд), спытаў:

— Панове, а што ж вы за свой столік не сядзеце?

— За свой столік? — адначасова выр-

най вельмі рухавай, шустрой і кемлівай — яна відочна прэтэндавала на тое, каб перайсці ў асноўны.

Падаўшы чарговую страву, Людзачка затрымлівалася ля нашага століка, выслухоўвала Жэнькавы доўгія наконт мясцовых жартаўнікоў-таксістаў, абшарпаных локс-нумароў (“Так, не Парыж”, — пагаджалася яна) і іншых тутэйшых адметнасцяў. Неўзабаве Жэнька з “самай прыгожай на Урале” (во пайшоў кампліменты шпурляць, а гаварыў — “вітаміны”) быў ужо на “ты” і, як пасля высветлілася, пастараўся недарэмна.

За галзіну мы расквіталіся са “сталічнай” салатай натуральнай у такіх установах якасці (гэта значыць — не адразу, як з’ясі, бяжы ў туалет), з падобным на халадзец з ног пярэстаркі-свінкі (у дзяцінстве я адночы такім аб’еўся) курыным заліўным і разбавілі ўсё гэта “Белым буслом”, які, наўзліў, прынеслі неадкаркаваным.

У хуткім часе наведвальнікі (і мы, на жаль, таксама) пачалі п’янець, але, акрамя ўсё больш частага мату, нас асабліва нішто не занепакоіла. І дарма.

“Бусел” затуманіў вочы, і мы забыліся “прабіць” публіку. А між тым набліжаўся момант, які я не забуду ніколі, хоць бы таму ўжо, што ён адразу паставіў пад сумненне эпітэт “ціхі” ў дачыненні да нашага месцазнаходжання.

Група музыкаў (таксама эстэты: усё “не гони лошадей” ды “не гони...”) пайшла перадышуць, і амаль адразу ж сярод запанаваўшай шышні пачуўся дзікі лямант:

— Сёння я вам зладжу, б... вечар! Сёння вы ў мяне пакульцеся! Я — Мінай! Забыліся? Устаць, сукі!

Жэнька палавіўся фрагментам таго, што ў меню значылася як гуляш, і, кхэкаючы, схваціў шклянку з ліманатам — запіць.

Крык узвіўся ў мяне за спінаю і нагадаў, што там, ззаду, знаходзіцца сцэна: магчыма, пачаўся нейкі авангардысцкі спектакль. Але інтуіцыя падказала: не, дружа, гэта не спектакль, гэта — жыццё. Жыццё, якое пачынаецца ў “ціхім” горадзе разам з надыходам цёмнаты. Цёмнае такое жыццё, змрочнае. Тайга, адным словам.

— Ай-я-яй! Ахранеў народ! Міная забылі?! А Мінай сёння рэзаць будзе ахранель! Ох, будзе! — І маларослы, моцна збіты неандэрталец гадоў трыццаці, са шмат разоў парэзаным тварам, які спалучыў у сабе неспалучальныя ленынскі лоб і мангольскія вочкі (“Відавочны шызафрэнк, — мільганула ў мяне ў галаве, — прытым закончаны”), усхадзіўся з крэсла і ўскочыў на стол. Апошняе, павярнуўшыся, я ўжо не толькі чуў, але і бачыў.

Недарэзаны прыжмурыў і без таго амаль нябачныя вочкі, і яны нібы зніклі. Сабачая морда ператварылася ў паучыную і, не адкрыўшы, а скрываўшы рот, адрэагаваным фалыэтам завішчэла:

— Б... буду — не забуду!

Схваціўшы бутэльку шампанскага, недарэзаны з размаху агрэў суседа на галаве.

— Я — Мінай! — неслася ўслед стрыжанаму пад нуль хлопцу, які потырч кульнуўся з крэсла. — Ты ўсёк, вырадак, на каго зекры лупіш? Усіх прырэжу! — не мог ніяк супакойцца недарэзаны, накручваючы сябе ўсё больш і

бандытам, даперабудовачным, не раўня цяперашнім: за проста так мог зарэзаць. Цяперашнія самі табе “штуку” дадуць, каб нож ад іх далей прыбралі. Калі там нож, калі ты катаешся ў новенькім бэзвусе і не хочаш змяніць яе на мянтоўскі ўзак!

Кроў з нажа пырснула на дзяўчатак за суседнім столікам і, асіліўшы гіпноз, яны нарэшце закрычалі (праўда, як нам падалося, не на поўную сілу).

Мінай быў хлопец спрытны, але ўхіліцца ад бутэлькі, якая ляцела ў яго ззаду, не змог: ён проста яе не бачыў. Бутэлька была запушчана кімсьці дасведчаным у кіданні. Пацэліла дакладна ў патыліцу і не як-небудзь наўскося, а самым донцам. Мінай паваліўся на суседні, злева ад нашага, стол, за якім раўлі дзяўчаткі, і, перакінуўшыся, распластаўся ля нашых ног.

“Выдаткі вытворчасці”, — падсумаваў я сам сабе.

Але Мінай не быў бы Мінаем, калі б вось гэтак проста ўзяў ды сканаў. Нож у ягонай руцэ заварушыўся, і, ачунаўшы, неандэрталец кіннуўся міма нас у той бок, адкуль прыляцела бутэлька. Па ўсім, ведаў, хто мог на гэта рашыцца. І праўда, хто?

Замітусілася-забегала і астатняя “высокая” публіка. Услед за Мінаем рынуліся два-тры яго хаўруснікі, гэтка ж манголападобныя галавасцікі (не такі ўжо й рэдкі гібрід, аказваецца). З другога канца залы за імі спышаліся чалавек пяць асоб “каўказскай нацыянальнасці”.

— Пазнаю, нарэшце-такі, наш рэстаранчык, — спакойна выстаўляла на стол сімпатычна Люда заказаную Жэнем рыбу. — Класны спектакль убачыце. Зрэшты, — дадала яна, — ён ідзе тут штодня.

Рэстаран быў вялікі, а столікаў не так і шмат — месца для глядзятарскіх забавак хапала. І неўзабаве па зале з крыкамі насіліся ўсе, акрамя нас і гасцей за суседнім (справа ад нашага) столікам — чатырох дзяўчатак і зграбнага хлопца ў “адзідасе”, пад якім ля пояса ўгадвалася нешта больш сур’ёзнае, чым усе гэтыя нажы, ланцугі ды кастэты. Паза пабоішчам заставаўся толькі наш астравок, і гэта падказвала, што лепш не выпрабавваць лёс, сядзець ціха, не варушыцца. Жэнька ад сюрпрызаў такіх анямеў і застыў, як правядыр пралетарыату на якой-небудзь з плошчаў калісыі велізарнай, а цяпер зніклай краіны.

— Слухай, мы што, у непрабійным полі сядзім? І на самай справе забраніраваныя? — ачуўшыся ад насання, спытаўся я ў сябра. — І што б гэта, ты думаеш, значыла?

Нічога ён не думаў. Ды й ці можна пра што-небудзь думаць у сітуацыі, калі стук сэрца ў галаве адгукваецца?

— Вас на дэсерт пакінулі, — пачуў я ззаду ціхі голас нашай Людзачкі, і да мяне дайшло: “Нас аберагаюць, як тых адабранных на забой бараноў, адкормліваюць...”

“Між сабой разбірайцеся, а лохаў маіх не чапайце”, — мяркую, нешта такое сказаў той, у “адзідасе”, тутэйшым адмарозкам. Здаецца, і “пушка” тут была толькі ў яго, астатнія так, шушаецца, хіба што парэзаць могуць. Праўда, рэжуць тут дык рэжуць. Але субардынацыя, скажу вам, — узорная. І гэта добра.

Спадчына сто

3 дня нараджэння заслужанага артыста Беларусі Ільі Мурамцава 2 жніўня міне 100 гадоў. Ён быў з першага пакалення салістаў нашага Дзяржаўнага тэатра оперы і балета. Пачынаў у Мінску ў 33-м, у 38-м ужо меў ганаровае званне. На пачатку вайны апынуўся ў Маскве, з год працаваў там у Вялікім тэатры, але потым зноў далучыўся да беларускай опернай трупы. Іграў у спектаклях, удзельнічаў у франтавых канцэртных брыгадах.

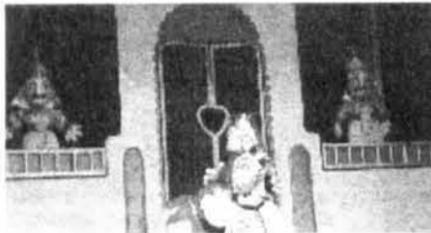
Дзяржаўны тэатр оперы і балета Беларусі І. Мурамцаў пакінуў у 1952 годзе, калі паехаў з Мінска ў Башкірыю. Там ён быў салістам оперы — да апошніх сваіх дзён (памёр артыст у 1968 г.).

Мінчукі сталага ўзросту памятаюць І. Мурамцава як адметнага артыста. Ён меў прыгожы бас і з асаблівым поспехам увасабляў характарныя ды камедыйныя партыі. Сярод іх — Галіцкі, Канчак, Дон Базіліе, Мефістофель...

Мурамцаў спяваў у операх А. Багатырова і Я. Цікоцкага, П. Чайкоўскага і М. Рымскага-Корсакава, А. Барадзіна і С. Рахманінава, Ш. Гуно і Д. Расіні.

С. Б.

Казка пра табакерку... і не толькі

Завяршаючы свой чарговы тэатральны сезон, Брэсцкі абласны тэатр лялек падрыхтаваў для юных глядачоў прыемны сюрпрыз: прэм'еру паводле п'есы І. Сідарука "Залатая табакерка". У аснове твора — вядомая беларуская народная казка. Аднак стваральнікі пастаноўкі значна пашырылі традыцыйны сюжэт, ператварыўшы яго ў няспынна-імклівую, захалляльную і пацешную дзею. Шмат прыгод чакаюць на шляху галоўных персанажаў спектакля: простага хлопца Янкі, які марыць пажыць у каралеўскім палацы, яго вернага памочніка Катка Мадэста, які няспынна апякуе свайго гаспадара ва ўсіх неперемных сітуацыях, маленькай Мышкі, якая патаемна закаханая ў Янку... Маляўнічымі і каларытнымі атрымаліся і іншыя героі казкі: Кароль і Каралеўская Дачка, Рапушка, Слуга з табакеркі, Каралеўская Варта. А разыгрываюць іх з добрым натхненнем ды ўзнёслым запалам артысты тэатра Тамара Тэвасян, Юры Цесля, Руслана Сакалова і Святлана Шутак. Як заўсёды, сваё адметнае бачанне сцэнічнай прасторы і ўсяго, што на ёй адбываецца, выказаў у спектаклі рэжысёр-пастаноўшчык Зміцер Нуянзін, арыгінальныя лялькі і сцэнаграфію стварыў мастак Мікола Данько, досыць удалую ноту ўзяў кампазітар Анатоль Багданаў і да танцавальнага аздаблення спрычынілася сцэнограф Людміла Зяленіна. Застаецца дадаць, што свой новы тэатральны сезон ужо ў верасні берасцейскія лялечнікі адкрыюць таксама гэтым спектаклем.

І. Х.

На здымку: сцэна з "Залатой табакеркі".

Роляў — не пералічыць!

11 жніўня спаўняецца 75 гадоў заслужанаму артысту Беларусі Віктару Гур'еву. Многія, безумоўна, добра памятаюць оперныя спектаклі з яго ўдзелам.

На сцэне нашага Вялікага акадэмічнага тэатра Віктар Гур'ев выступаў з 1960 года, адрозна пасля заканчэння Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі. Яго лірыка-драматычны тэнор гучаў у операх Я. Цікоцкага і А. Туранкова, Ю. Семянякі і С. Картэса, Ц. Хрэнікава і В. Мурадэлі, А. Даргамыжскага і М. Мусаргскага, С. Танеева і П. Чайкоўскага, Д. Вердзі, Ж. Бізэ і Д. Пучыні...

Галоўныя героі, характарныя персанажы, эпізодычныя дзейныя асобы — творчая рознабаковасць дазваляла гэтаму артысту мяняць амплуа. І таму роляў у яго было, што называецца, не пералічыць: ад безыменнага Старшыні, абаронцы Брэсцкай крэпасці, да князя Шуйскага, ад Германа да Пінкертана, ад Атэла да Хазэ...

Я. КАРЛІМА

ТВОРЦА

Фенаменальны Дрынеўскі

Яно й сапраўды так: Міхась Дрынеўскі ў беларускай музычнай культуры не толькі Асоба. Ён — З'ява! Да чаго б ні спрычыніўся, ўсё побач з ім, следам-разам з ім набывае адметнасць.

Нават юбілей у яго атрымаўся "з прыколам". На пачатку лютага ў друку з'явілася афіцыйнае віншаванне. Потым — цішыня. Ужо ўвесну філармонія зладкавала вялікі канцэрт Акадэмічнага народнага хору Беларусі імя Г. Цітовіча, прымеркаваўшы імпрэзу да 60-годдзя мастацкага кіраўніка калектыву — Міхася Дрынеўскага. На фестывалі "Маладзечна-2001" выступленне хору таксама прысвячалася юбілею маэстра. Хаця, паводле самых аўтарытэтных — энцыклапедычных — крыніц, нарадзіўся народны артыст Беларусі, лаўрэат Дзяржаўных прэміяў, прафесар Міхась Дрынеўскі ў 1942 годзе. А юбілей — сёлета...

Але ж такой бяды! У жыцці творцы ўзрост — рэч не галоўная і досыць адносна. Ну, а ў гэтым выпадку блытаніна ў документах — вынік ваеннага часу.

Міхась Паўлавіч неяк выпадкова даведаўся, што сапраўдная дата яго нараджэння — 12 лютага 1941 года. З пачаткам Вялікай Айчыннай вайны бацька пайшоў на фронт, сям'я засталася ў палескай глыбінцы, ад немцаў мусіла тры гады хавацца ў лесе. Дачакаліся бацьку. Ладкавалі нялёгкае, але мірнае жыццё. Бацька музыку любіў і заахвочваў дзяцей да вясковага грання, але ўласна музычную прафесію лічыў справай несур'эзнай. Мінulé гады — і Міхась Дрынеўскі аспрэчыў тое меркаванне сваімі творчымі поспехамі, вядомасцю.

Калектывы, які ён узначальвае, — неацэнны скарб, прыняты ў спадчыну ад "бацькі хору", Генадзя Іванавіча Цітовіча. Дрынеўскі — самаадданы захавальнік гэтага скарбу, хаця... Працаваць з народным хорам ён у пачатку сваёй музычнай кар'еры і не марыў, прыглядаўся да Р. Шырмы, меў на мэце завяршыць адукацыю хормайстра-акадэміста і ўжо ў гады студэнцтва кіраваў народнай харавой капэлай, меў шанец навучацца пасля ў аспірантуры пад кіраўніцтвам А. Свешнікава ў Маскве, але, але...

Угрунтаванасць у беларускія песенны фальклор і прафесійны акадэмічны досвед маэстра Дрынеўскага далі хору пад ягоным

ГОСЦІ

Ферхан, Ферзан, фурор!

Яны толькі выйшлі з-за куліс — і ўжо расчулілі публіку. Думаецца, чым жа? А вы гляньце уважлівей на фота. Тут не адна і тая ж дзяўчына ў розных ракурсах. Два здымкі — дзве дзяўчыны. І нібыта адно аблічча: яркае, зграбнае, адухоўленае, маладое, прыгожае! Хіба дзіўна, што з'яўленне на філарманічнай сцэне гэтых вельмі падобных між сабой сясцёр-блізнят выклікала авацыю? Хтосьці жартам заўважыў: "Ім нават можна нічога і не граць, бо ўсе і так у захваленні!" Але ж глядачы-слухачы былі настроены на сур'эзнае мастацтва. І недарэмна.

Вядома, выступленне фартэпіянага дуэта — гэта заўсёды больш ці менш эфектнае музычнае шоу. Але найперш — своеадметны, сур'эзны і найскладаны жанр выканальніцтва. Не варта зараз разважаць пра яго спецыфіку. Дастаткова сказаць, што сёстры Ферхан і Ферзан Андэр, фартэпіяны дуэт з Турцыі, гэтую спецыфіку спасціглі, адчулі. Хаця навучацца ігры на інструменце пачалі толькі ў 10-гадовым узросце. Для музычных прафесій — позна. Тым не менш, праз чатыры гады яны атрымалі спецыяльны прыз журы на конкурсе Касаграндэ ў Італіі.

Ферхан і Ферзан Андэр набылі піаністычную адукацыю ў Анкары, затым скончылі Акадэмію музыкі ў Вене. Маюць узнагароды ўжо многіх міжнародных конкур-

саў, у тым ліку Першы прыз Міжнароднага конкурсу фартэпіянных дуэтаў у Гамбургу. Ім аплаздыравалі ў вядомых канцэртных залах музычных сталіц Еўропы і Далёкага Усходу. Прынамсі, гастролі дуэта адбываліся ў лейпцыгскім "Гевандхаўзе", у "Гастайгу" Мюнхена, у Штутгарце, Барселоне, Цюрыху,

Вене, Токіо, на прэстыжных фестывальных пляцоўках у Райнгау, Зальцбургу і г. д.

Дзякуючы пасольству Рэспублікі Турцыя ў Беларусі, сёстры Андэр завіталі да нас. Падчас "Мінскай вясны-2001" яны ўзялі ўдзел у міжнародным дабрачынным галаканцэрце, прысвечаным 15-годдзю чарно-

Першы позірк на Мінск

— З першых жа хвілінаў, як апынуўся на вашай зямлі, пакінуўшы вагон цягніка, я адчуў сапраўдную гасціннасць і ўвагу. Мяне сустрэў кампазітар Дзмітрый Лыбін, прадстаўнік Беларускага таварыства сучаснай музыкі, якое і ладкавала канцэрт з выкананнем майго твора, і запрасіла мяне ў Мінск. Такім чынам, я пазнаёміўся з беларускім калегам, а праз яго — з вашым цудоўным горадам.

Дайце веры, я кажу гэтак не з-за велікасці: Мінск мне на праўду вельмі спадабаўся. Удалося няспешна пашпацыраваць па яго цэнтральнай частцы — ад

плошчы Незалежнасці да Політэхнічнай акадэміі, паглядзець праспект Машэрава, стары горад, у тым ліку дом з мемарыяльным знакам у гонар Станіслава Манюшкі, які тут жыў, наведаць дом-музей Ваньковіча і Вялікую філарманічную залу, дзе адбываўся супольны канцэрт беларускіх ды германскіх музыкантаў.

Я міжволі параўноўваю дзве сталіцы: Мінск і Варшаву. Мінск мне падабаецца больш: адчуваецца сістэма ў забудове, большая прадуманасць у архітэктуры; вельмі кранальныя "старалітвінскія" куткі. Адчуваецца таксама, што Мінск —

Цёплае прывітанне з Берліна

кіраўніцтвам новую энергію для творчага ўзлёту. Народны і акадэмічны: такі цудоўны феномен! Мала таго: дзякуючы Дрынеўскаму, упершыню ў назвыкладкі інтэрпрэтацыі загучала беларуская хрысціянская літургічная музыка. Упершыню народны хор спяваў і ў касцёле, і ў праваслаўнай царкве.

Зрэшты, усё гэта нашаму чытачу добра вядома. Як і тое, што не адным хорам жыве фенаменальны чалавек Міхась Дрынеўскі. Выкладае ў Беларускай акадэміі музыкі, узначальвае Беларускае саюз музычных дзеячаў, працуе ў складзе конкурсных журы. А зусім нядаўна атрымаў новае прызначэнне — на пасаду старшыні спецыяльнага фонду Прэзідэнта Беларусі па падтрымцы таленавітай моладзі.

Сур'ёзны музыкант. "Важны" дзеяч. Жыццялюб, жартунык. Просты, руплівы, каламатыны, дасціпны, таленавіты беларус...

С. БЕРАСЦЕНЬ

На здымках: выступленне ў пастайскай царкве; канцэрт на вольным паветры; народны артыст Беларусі Міхась Дрынеўскі падчас адкрыцця Міжнароднага фестывалю "Звіняць цымбалы і гармонік".

Фота М. ЖЫЛІНСКАЙ і з архіва рэдакцыі.

быльскай трагедыі. А потым выступілі з яскравай сольнай праграмай у Вялікай зале Беларускай дзяржаўнай філармоніі.

Той, каму пашанцавала паслухаць гэты дуэт у абедзвюх вечаровых імпрэзах, узабагаціў свой эстэтычны досвед непаўторнымі разнастайнымі ўражанямі. Тут і віртуознасць "Барыяцый на тэму Паганіні" В. Лютаслаўскага для двух фартэпіяна. І засяроджанасць Фа мінорнай фантазіі Ф. Шуберта для фартэпіяна ў чатыры рукі. І каларыт 2-й "Венгерскай рапсодыі" Ф. Ліста ў таксама "чатырохручным" гучанні. І эстрадны бляск "Малагенні" Э. Лекуоны ды "Скарамуша" Д. Міі, з карнавальнай кідкасцю ды артыстызмам увасобленых на двух раялях. І маляўнічы гукапіс "Вясны свяшчэннай" І. Стравінскага.

Дарэчы, у варыянце для двух фартэпіяна партытура гэтага знакамітага балета прагучала ў Мінску ўпершыню. Узрушыла ігра сяцёр Андэр, якія сродкамі свайго надзвычайнага выразнага, пластычнага, шматграннага піянізму перастварылі магічны сімфанізм "Вясны свяшчэннай", дасягнулі амаль аркестравай моцы, вытанчанасці тэмбраў і штрыхоў, дынамікі драматургічнага развіцця!

Паслухаўшы выступленне гасцей з Турцыі, мой калега сказаў: "Гэта не проста таленавіта. Гэта больш чым таленавіта..." З надзеяй на новы візіт цудоўнага дуэта магу толькі дадаць: Ферхан, Ферзан — фантастычны фартэпіянны феерверк!

С. Б.

Фота М. ЖЫЛІНСКАЙ

надзвычай зялёны горад, і гэта мне падабаецца. Мой фотаапарат не застаўся без справы...

З музычнай культурай Беларусі я амаль не знаёмы. Чуў пра кампазітараў Алега Сони́на, Галіну Гарэлаву, ведаю Яўгена Паплаўскага, які неаднойчы бываў у нас у Кракаве і акурат дзякуючы якому мае ноты патрапілі ў Мінск. Новае знаёмства — Дзмітрый Лыбін, твор якога — "Калядная таката" для аргана — увайшоў у фестывальную праграму разам з маім. Зразумела, мы разам наведваліся і на рэпетыцыі Кацярыны Кафанавай. І першая ж рэпетыцыя не толькі прыемна мяне здзівіла, але і ўзрушыла: я і ўявіць сабе не мог, што ў Мінску ёсць такая выдатная артыстка! Яна дак-

Так сталася, што шасцідзесятыя ўгодкі пачатку другой Сусветнай вайны мне выпала правесці ў сценах будынка, дзе на чацвёртую ад таго чорнапамятнага дня вясну быў пакладзены канец гэтай найжахлівей за войну.

У прыгарадзе Берліна Карлсхорстце, у камяніцы, узведзенай колісь пад афіцэрскае казіно і дзівам ацалелай ад бамбёжак, на выходзе красавіка 1945 года асталаваўся адзін з нашых армейскіх штабоў. Менавіта тут у ноч з 8 на 9 мая адбылася цырымонія падпісання вышэйшымі чынамі нямецкага генералітэту акта аб капітуляцыі нацысцкай Германіі. Пасляваенным часам у гэтым двухпавярховіку знаходзілася

штуршком для пераасэнсавання "вобраза ворага" і самога сябе. Салдат-масквіч, месца і дату гібелі якога толькі праз паўстагоддзе выявіў ягоны ўнук, і салдат са Штэціна, які, аслеплены нацысцкай прапагандай, у кастрычніку сорак першага пісаў з Украіны бацькам, што "мы амаль не бралі палонных, усё знішчалася жорстка і без агляды", а праз паўтара месяца дваццацігадовым сканаў у шпіталі ад цяжкага ранення... Расійскі немец, што напоўніцу зазнаў высылку з Каўказа, дзе вінаробнічал а каторае пакаленне яго роду, у богам забыты казахскі стэп, — і нямецкага яўрэйка, прывезенага з Кельна на смерць у канцлагер Малы Трасцянец пад Мінскам... Усе сюжэты не для лёгкага жанру.

У адных дзейных асоб гэтых сюжэтаў шырокавядомыя імёны. Апроч ужо памянёных Ракасоўскага і Гудэрыяна, гэта пазбаўлены ў брэжнэўскую пару савецкага грамадзянскага літаратуразнаўца Леў Копелеў, маскоўскі скульптар Вадзім Сідур, славетны генетык, герой рамана Грэніна "Зубр" Мікалай Цімафееў-Рэсоўскі, знакаміты джазавы музыкант Эдзі Рознер, сын нямецкага пісьменніка-антыфашыста, у часе вайны савецкі афіцэр, пасля вайны кінарэжысёр, прэзідэнт Акадэміі мастацтваў ГДР Конрад Вольф. Прозвішчы іншых, каму прысвечаны асобныя стэнды, не з тых, што на слыху.

Я быў запрошаны на адкрыццё выстаўкі, бо ёсць на ёй стэнд, што расказвае пра маю жонку нябожчыцу Ганну Краснаперку. Дзяўчом ёй выпала восемнаццаць месяцаў нявольніцтва ў мінскім гета. Пасля ўцёку адтуль было партызанства, былі па сканчэнні вайны ўніверсітэт, тры дзесяткі гадоў журналісцкай працы. Але перажытае ў гетаўскай апраметнай працягвала балюча трыожаць памяць і ўрэшце вылілася ў кніжку "Пісьмы маёй памяці". Кніжка выклікала шырокі рэзананс, была перакладзена на некалькі моў, у тым ліку на нямецкую. І вось у тым, праз што аўтарка ў жыцці прайшла, стваральнікі выстаўкі таксама ўбачылі штрыхі задуманай імі панарамы.

У шматлюднасці музея надарыліся і ўзрушылі спатканні з напамінамі пра Беларусь. Вось стаю перад стэндам, што акрэслівае пакурчастую жыццёвую дарогу Эдзі Рознера — у маладыя гады папулярыяда берлінскага джазмена, потым уцекача ад нацызму, потым арганізатара і кіраўніка цяпер ужо легендарнага Дзяржаўнага джаз-аркестра Беларускай ССР, потым вязня ГУЛАГА, потым зноў зіхатлівую зорку савецкай эстрады, потым, па вяртанні на схіле веку ў Берлін, крушнага там у адзіноце і забытага. Дзве жанчыны пытаюцца, ці не з Мінска я. Пачуўшы адказ, старэйшая з усмешкай запявае: "Ані лыжкі, ані міскі..." Мне застаецца толькі падхапіць. Аказваецца, заспявала песню Марына Бойка-Пракоф'ева, былая танцоўшчыца, жонка Рознера, якая дзяліла з ім гулагаўскую нядолю. А маладзейшая з ёю — іхняя дачка Ірына Пракоф'ева-Рознер, урач, якая ўдзельнічала ў арганізацыі непадалё ад Мінска аздараўленчага комплексу для дзяцей "Надзея XX стагоддзя". Абедзве цяпер жыхаркі Германіі.

Каля другога стэнда стаю перад тэлекамерай, колькі слоў папрасілі сказаць журналісты. Заўважаю, паблізу спыняецца пажылы чалавек, ківае ў знак згоды з тым, што

рэзідэнцыя савецкай ваеннай адміністрацыі ў Германіі, потым будынак стаў музеем. У гэдэраўскія часы называўся Музеем капітуляцыі. Цяпер жа далікатна завецца музеем Карлсхорст і расказвае пра перажытае ў вайну людзьмі як у СССР, так і ў Германіі.

Зала, у якой праходзіла цырымонія падпісання капітуляцыі, па сёння захоўваецца ў выглядзе, што быў нададзены ёй у гістарычную майскую ноч 45-га. На прыладжаным да сцяны тэлевізійным маніторы цэлымі днямі, пакуль музей адчынены для наведвальнікаў, няспынна пакурчаецца знятая тады

з гаворанага мною чуе. Разумею, значыць, па-нашаму. Падумалася, відаць, эмігрант з былых савецкіх. Падыходзіць. Гаворыць, што ведае, хто я, адкуль, і расказвае пра сябе. Яго завуць Герман Шаўэр. У часе вайны, трапіўшы ў палон, ён далучыўся да дзейнасці створанага пад Масквой антыфашысцкага камітэта "Свабодная Германія" і ў якасці прадстаўніка камітэта накіраваны быў да беларускіх партызанаў у Лагойскі раён. Патаварышаваў тут з рэдактарам падпольнай партызанскай газеты, у пасляваенны дзесяцігоддзі рэдактарам тамтэйшай раённай газеты Барысам Сасноўскім. Таварышуе, пералісваецца з ім і цяпер. Нядаўна атрымаў ад яго пісьмо, адліставаў ужо адказ, але прасіць і мяне перадаць свайму партызанскаму сябру сардэчнае прывітанне.

Я незнаёмы асабіста з Сасноўскім, адно шмат паважлівага пра яго чуў. Паабяцаў перадаць такое прывітанне праз калегаў літаратараў, ураджэнцаў Лагойшчыны. Ды можа здарыцца, радкі гэтыя трапяць вам на вочы, Барыс Уладзіміравіч. Тады, лічыце, я абышоўся без пасрэднага, паклон вам ад нямецкага пабраціма.

Дзіўлюся, запісваю на дыктафон Шаўэра, а да размовы далучаецца яшчэ чалавек, якому ёсць што ўспомніць пра ваенную Беларусь — Готфрыд Хамакер. Вясной і летам 1944-га ён быў упаўнаважаным камітэта "Свабодная Германія" ў арміі генерала Батава. Армія, якая, Хамакеру помніцца, вызваляла Бабруйск, Асіповічы, Пухавічы...

Прыемна, калі ўспомненае з мінулага збліжае!

Быўшы ў Берліне шасцю тыднямі раней, я атрымаў у прэзент ад пісьменніка Паўля Коля яго кнігу — толькі што выдадзены таўшчэзны раман, падзеі якога адбываюцца ў Мінску пад нямецкай акупацыяй. Коль неаднойчы бываў у Беларусі, выпусціў раней дакументальнае даследаванне пра ўчыненне тут гітлераўцамі, прысвечыў гэтай тэме нямала работ на тэлебачанні, на радыё. У мяне ёсць магнітафонная касета з запісам падрыхтаванай ім вялікай радыёперадачы пра персону гітлераўскага гаўляйтэра Беларусі Кубэ, пра тое, як быў выкананы вынесены таму антыфашысцкім падполлем смяротны прысуд. Згадваюць пра гэта (з процілеглых, зразумела, пазіцый) удава Кубэ Аніта і выканаўца прысуду Алена Мазанік. У сюжэтнай канве рамана — тадышняе забойства Кубэ, Малы Трасцянец, гета. Сярод персанажаў — сапраўдныя ўдзельнікі падзей.

Назва рамана "Цёплае прывітанне з Мінска" — горкая. Дэпартаваны ў Мінск на смерць нямецкіх яўрэяў, знявольненых тут у так званым зондэр-гета — спецыяльным гета для прывезеных з іншых краін — прымушвалі дасылаць знаёмым у Германію пісьмы, быццам на месцы, куды яны трапілі, умовы для жыцця створаны нармальныя і нічога не пагражае.

Перафразую назву рамана, не ўкладваючы ў словы падтэксту. Такія факты, як яго з'яўленне, як выстаўка, што стала прадметам гэтага водгуку, — сапраўды цёплае, шчырае, прывітанне Беларусі з новай Германіі.

Уладзімір МЕХАЎ

ладна разумею мастацкую задуму аўтара і ўвасабляе твор натхнёна і тэхнічна бездакорна...

Калі аўтар задаволены інтэрпрэтацыяй свайго твора — гэта заўжды прыемна. Але ж Войцэх Відлак — не толькі ўдачыны аўтар, ён яшчэ і асабліва патрабавальны, спанатраны ў арганым выканальніцтве, музыкант. Рэч у тым, што Кракаўскую музычную акадэмію ён скончыў на двух класах: кампазіцыі ды аргана. Яго творчыя працы неаднаразова прэміяваліся на размаітых конкурсах у Польшчы, ён удзельнічаў у прэстыжных міжнародных імпрэзах, а сваё кампазітарскае майстэрства ўдасканаліваў на стажыроўцы ў Каралеўскай акадэміі музыкі Даніі (фундацыя дацкага ўрада). Як арганіст практыкуе ў касцёлах, суправаджаючы імшу,

а таксама вядзе ў школе клас абходкавага аргана.

Дык вось, як падкрэсліў пан Відлак, "Sonata minore" гучала на яго радзіме ў выкананні нават двух спанатраных прафесараў, але толькі праз 3 гады і тут, у Мінску, ён пачаў пераканальную трактоўку твора, прапанаваную маладой таленавітай выканаўцай Кацярынай Кафанавай. Спдабалася яму і якасць інструмента.

Дарэчы сказаць, у той вечар і маляўнічая "Калядная таката" Д. Лыбіна, і музыка І. С. Баха (у выкананні якой да арганісты далучалася спявачка Алена Казанцава), і нават крыху "не з гэтай праграмы" П. Хіндэміт, і адчуўлены імклівы вобраз "Sonata minore" В. Відлака, — усё мела поспех у наведнікаў залы, што на Залатой Горцы.

С. Б.

Нястомны
працаўнік
асветы

Шчодрая случкая зямля...
Спрадвек яна славилася
сваімі талентамі. Случчына — радзіма
Міхася Арсенавіча Лазарука,
вядомага педагога, літаратуразнаўцы,
крытыка, доктара філалагічных
навук, прафесара, акадэміка,
сябра Саюза беларускіх
пісьменнікаў.

Да 75-годдзя з дня нараджэння
М. Лазарука ў бібліятэцы-філіяле № 1
Случкай ЦБС была арганізавана
выстава "Нястомны працаўнік асветы".
Юбілею вучонага і пісьменніка была
прывесчана ў гэтай бібліятэцы і
літаратурная мемарыяльная вечарына.
Ушанаваць памяць вядомага сына
Случчыны сабраліся чытачы і
бібліятэкары, настаўнікі і музейныя
работнікі, калегі і сваякі
Міхася Арсенавіча.

Да прысутных звярнулася
жонка пісьменніка
Тамара Канстанцінаўна, якая
распавяла пра яго як мужа і бацьку,
педагога, які чудаўна чытаў лекцыі,
натхнёнага і працавітага вучонага, які
быў моцна ўлюбёны ў родную
літаратуру. Міхась Арсенавіч пражыў
яркае жыццё, хоць лёгкім яго не
назавеш: гадаваўся ў мнагадзетнай
сям'і, ваяваў на фронце і быў цяжка
паранены (дайшоў да Берліна),
пахваў двух сыноў... Усхвалявана
гучала слова сястры М. Лазарука
Тамары Арсенаўны. Яна прыгадала
дзіцячыя і юнацкія гады
будучага вучонага
(у дзіцячым узросце
выявілася яго цяга да творчасці, ён
добра маляваў, пісаў вершы).

Пра асобу выдатнага педагога-
асветніка, яго ідэі і навуковыя
погляды гаварыў прадаўжальнік спраў
і задум Міхася Арсенавіча
А. Бельскі, доктар філалагічных навук,
прафесар БДУ, загадчык
лабараторыі навучання беларускай
літаратуры Нацыянальнага інстытута
адукацыі. Алесь Іванавіч перадаў
прывітанне слухачам і шанаванне
случкай зямлі, якая нарадзіла
вучонага, ад імя кіраўніцтва і
супрацоўнікаў інстытута адукацыі, які
не адзін год узначальваў
і ў якім рупіўся да апошняга дзён
жыцця Міхась Арсенавіч.

На вечарыне выступіў М. Крот,
кандыдат педагогічных навук, вядучы
супрацоўнік Нацыянальнага інстытута
адукацыі, які таксама родам са
Случчыны. Міхась Сцяпанавіч гаварыў
пра творчы і жыццёвы шлях
М. Лазарука, падзяліўся ўспамінамі
пра вучонага і калегу,
з якім працаваў полеч
пятнаццаць гадоў.

Ад імя прысутных землякоў вучонага
са словамі ўдзячнасці выступіла
З. Падліпская, настаўніца беларускай
мовы і літаратуры, кіраўнік гуртка
"Парасткі", сябра Саюза беларускіх
пісьменнікаў, яна, апрача іншага,
гаварыла пра тое, што падручнікі і
дапаможнікі Міхася Арсенавіча
напісаны арыгінальна, з навукова-
метадычнай грунтоўнасцю і
адпавядаюць высокім патрабаванням
сучаснай нацыянальнай школы.

На вечарыне прагучалі вершы Ігара
Клепікава, пляменніка Міхася
Арсенавіча, прывесчаныя памяці
навукоўца і пісьменніка і напісаныя
пасля развітання з ім. Дарэчы, шэраг
твораў І. Клепікава ўжо змешчаны ў
рэспубліканскай перыёдыцы.

Калегі і папечнікі Міхася Арсенавіча
падарвалі бібліятэцы кнігі, падручнікі,
метадычную літаратуру, а сярод
выданняў ёсць і працы вучонага са
Случчыны. Жонка М. Лазарука
перадала бібліятэцы фотаздымкі, якія
адлюстравяюць яго жыццё і
навукова-арганізатарскую дзейнасць.

На вечарыне панавала цёплая і
сардэчная атмасфера.

Пасля мерапрыемства жадаючыя
наведлі вёску Уланава, дзе прайшлі
дзіцячыя і юнацкія гады Міхася
Арсенавіча, наведлі могількі, дзе
спачываюць яго родныя і блізкія,
палюбаваўся слухачамі краявідамі,
якія натхнялі вучонага і пісьменніка на
творчасць. Любоў да роднай зямлі,
сваёй радзімы ён пранёс
праз усё жыццё.

Г. САСІНОВІЧ,
загадчыца бібліятэкі-філіяла № 1
Случкай гарадской ЦБС

ПАЭЗІЯ

Леанід
ДРАНЬКО-МАЙСЮК

3 кнігі
"Паэтаграфічны
раман"

17
Маўчанне — адзенне душы.
Ты ведаў пра гэта, мой дружа,
Аднак жа не здолеў, не здужаў
Стаяць пры маўклівым крыжы
І, нібы засохлую ружу,
Ты скінуў маўчанне з душы.

Што будзе далей, пакажы —
Якое цябе частаванне
Чакае ў халодным тумане
На мілай калгаснай мяжы:
І хлеб, і віно, і адханне?!
Ці камень у крэўскай дзяжы?

Што ведаеш... Не, не кажы.
Я сам усё ведаю гэта —
Дзіцячая доля паэта,
Як стог, патанне ў імжы,
А часам усім белым светам
Зазяе на фінскім нажы.
15 жніўня 2000

18
Пакінь пакінутае назаўсёды
І заставайся з тым, чаго няма,
І пад страхой балотнае гасподы
Душу цяплі жанчынамі дзвюма.

У першай — той, з якою гора — гора,
Жыццё — жыццё з лагоднай просьбай:
"До..."

Жыве твая лянівая прастора,
Жыве тваё стараннае нішто...

Яна, — цябе спавіўшы ў разуменні,
Адчуўшы попл у тваёй цявльбе, —
Перад іконным ценем на калені
Апусціцца і выплача цябе.

Другая ж — паланянка маладосці,
Высокая балючым характвом,
З'яўляецца як меліяда ў гасці
І застаецца меліядным спом.

Яе дыханне рызыкай тутэйшай
Гартае крэматорны твой раман
І пакідае на старонцы першай
Касметыкай напоены цюльпан.

А на апошняй, што яшчэ напішаш,
Здаецца мне, паэзія сама
Падказвае з парнаскага надвышша:
"Душу цяплі жанчынамі дзвюма..."
4 верасня 2000

19
У Менску — людна, гнойна, позна;
Тлум у трамвайнай чарадзе.
Нібыта ля млына завозна, —
Няма каня паставіць дзе.

Вось ты й прыхаў... Пакрыёма
Табе адкрылася, вяспан,
Што Беларусь і там, і дома
Заўжды — купалаўскі курган.
21 верасня 2000

20
Падае снег
У душы як і ў полі;
Падае снег,
І нікога няма;
Падае снег,
Як не падаў ніколі.
Сам ты — у свеце,
І воля — сама.

Сам ты — у свеце,
Узвыклай патолі.
Смерць і жыццё
На дарозе адной.
Падае снег,
Я не падаў ніколі.

З воляй жывеш,
Як з апошняй віной...

Дык жыві — грызі, смакчы
Бурачок ці перчык
І на памяць завучы
Мой палескі вершык:

Робіш нешта — дарабі
І не плюй на прыпек;
Калі весела — не пі,
А як цяжка — выпі.
26 лістапада 2000

21
Даляры памяняць на сон
І спаць, калі магчыма гэта
Да крыку ранішніх варон
Над беларускамоўным гэта.

А немагчыма, дык не спаць;
Купалу згадваць, што ў гатэлі
Край лесвіцы убачыў пляць
Сухіх плясцкаў... Імартэлі...
27 лістапада 2000

22
Маеш тое, што хацеў;
Маеш тое, што жадаў...
Ты ляцеў і — даляцеў;
Падаў ты, але не ўпаў!

Можаш напісаць аб тым,
Як застаўся ты ні з чым,
Бо прывёў з другіх двароў
У свой двор благіх сяброў.

І таксама пра жанчын —
Слова, сказ, абзац адзін,
Што жанчыны і сябры —
Каналёныя дары.

А не хочаш — не пішы,
Захавай спакой душы
І ў міфалагічны сцень
Адпраўляй свой кожны дзень.

Каб узнікнуў сцень такі,
Прачытай на сон радкі:
"Скрыпам выў яловы плот,
Хохлік бегаў ля варот".
26 студзеня 2001

23
Добрага няма нічога,
Кепскага таксама.
Добрае адно — дарога,
І туман, і яма.

Кепскае — дарога тая ж,
Але ў бок зваротны...
У тумане заблукнеш,
Толькі яме родны.
27 студзеня 2001

24
Смецце павінна быць там, дзе смецце.
Зоркі павінны быць там, дзе зоркі, —
А на дасвеці, а на дасвеці
Водар спакою павінен быць горкі...
28 студзеня 2001

25
Яшчэ крыху і больш ужо не трэба...
Дно падзяліла неба напалам,
І ты застаўся ў той прасторы неба,
Дзе святла не пакінута багам.
29 студзеня 2001

26
Адбылося такое — ты толькі што
прыехаў, і я чакаў цябе на людным
праспекце каля "Іспанскага кутка".
Стаяў у празрыстым змроку
вераснёўскага вечара і думаў пра ўсё
адначасна.

Мая адметнасць: думаць пра ўсё
адначасна.

Пра нешта значнае, што ўяўляецца
значным, і пра нешта мізэрнае, што
здаецца мізэрным.

А то й зусім — ні пра што.
Дарэчы, думаць "ні пра што" —
неабходная ўмова, каб адчуваць сябе
паэтам...

Крапаў дожджык, і ў ягоным
суцішаным, ледзьве чутным, крапанні
ўзнікала аддаленая постаць.

Пацалунак ценю
Літара паветра.
Кроза памыснасці.
Гэта была дзяўчына, гімназістка.
Знаёмы з ёю, я не знаў пра яе
нічога.

Пэўна ведаў хіба што адно — з усіх
існых еўрапейскіх местаў найбольш ёй
падабалася Прага:

Ты ў Менску, юная пражанка,
Усум скарынаўскі мяне
На цэлы дзень прыводзіш ранкам
І пакідаеш, як у сне.

А вечарам мяне ты будзіш
І кажаш, сеўшы ля акна:
"З табою ў Менску разам будзем,
А ў Празе буду я адна..."

Я чытаў гэты рыфмаваны жарцік;
чытаў шэптам, каб ніхто не пачуў і не
пасмяяўся з мяне.

Мне было няўтульна, нават колка,
нібыта маю шыю абвівала шыпшынавага
галіна, і я, каб супакоіцца, мусіў быў
спадзявацца на тое, што заўтра ўсё ж
пракажу:

— Ты слаўная. Іншы напіша для
цябе іншыя радкі, больш пранікнёныя і
сур'эзныя, і, магчыма, стане тваім
каханым. Ведай, самая лепшыя
мужчыны — паэты...

І ў гэтую ж хвіліну на праспекце
Скарыны ўбачыў мілаглядную красуню.
Калеку!
Яна ішла, кульгаючы, проста на
мяне.

Абязвечаная неферцішці.
Адкрыты змест беспараднасці.
Надламаная жалейка.
Лебедзь на лёдзе...

Я не быў з ёю знаёмы, але ведаў пра
яе ўсё (акрамя, вядома, яе любімага
еўрапейскага места)!

Я выпусціў з рукі нітку праявітнага
часу, таму апынуўся ў той турэмнай
прасторы, дзе размаўляць ільга толькі
на мове пакутнага крыку.

І роўна столькі, колькі доўжыўся
гэты крык, я не думаў пра цябе, пра
твой нечаканы прыезд...

Прыгажуня кульгавая — хто ты?..
Адкуль?..

У цябе за плячыма адчаю хатуль,
Горб няверы ў душы, як на шыі пятля...
І якая ты зблізку, такая й здаля.

Укасе залацістай заціх вясёлкі,
Нібы лётаць змарыўся начны матылёк,
А на вуснах тваіх — і маўчанне, і боль...
Скрыпка змоўкла, і пахне адно каніфоль.

У вачах — вышыні надальтарнае страх,
Што відочны пры свечках, а не ліхтарях!
У руках — летаргічна пляшчота жыве.
Хто абудзіць яе?! Хто яе пазаве?!

Ты на Менску ідзеш — не таму, каб ісці,
Ты на Менску ідзеш, каб збавенне знайсці
І застацца пры ім, і забыцца пры ім
З прыгажосцю сваёй і калецтвам сваім...

Знебылася ў бясконцай дзівочай журбе,
І дзівочтва тваё, як атрута табе,
І дзівочасць твая не на ўцеку, на здзек...
Гэта, пэўна ж, на здзек, калі цяма навек!

Твой жылот — гэта ластаўкі
заход і ўсход;
Суламіце на зайздрасць твой лёгкі жылот,
Бо не проста пшаніца — карункавы свет,
І не проста лілеі — балетны букет.

Твае грудзі — маланка з агнямі думамі,
Для якое шчаслівага неба няма, —
Толькі дол, толькі змрок...
А няроўны твой крок
Ад Нацбанка — сюды, дзе "Іспанскі куток".

"Добры вечар, спадарыня... Дайце руку...
Будзе добра нам тут, у "Іспанскім кутку"...
Ды ў адказ усё тое ж — маўчанне і боль...
Скрыпка змоўкла, і пахне адно каніфоль!"

Уласнік рызыкаўных метафар, якія
ўжо адвыклі ад звывкае прасодыі;
збіральнік тэлефоннага шуму, якім
поўная ракавіна стомленых нерваў;
уладальнік сыпкае калекцыі
журналісцкага пылу, які нават ад
маленькае слязіны імгненна
ператвараецца ў гразь...

Словам, ты нарэшце з'явіўся,
затулены ў нейкі рыжы фінскі балахон.

Твая гаматная (зручная для дарогі!)
апрапах свядчыла, што ты яшчэ й
вандроўнік, які ўжо даволі надыхаўся
страчаным спакоем.

Мы не бачыліся сем доўгіх месяцаў,
а гэта ж не сем доўгіх дзён.

Каб не бачыліся нейкі там тыдзень,
то, пэўна ж, я тут жа стаў бы
расказваць пра шчаслівую гімназістку і
кульгавую красуню.

І ты таксама ж загаварыў бы аб
нечым падобным.

Аднак разлука далася-такі ў знакі:
мы доўга не размаўлялі як паэты, таму
гаворка наша адразу ж набыла
паэтаграфічныя рысы:

...не трэба чытаць твае кнігі, да
старонак якіх прысохлі сцябліны, лісце,
плясцкі, бо такія кнігі пахнуць смерцю
маленства...

...лепей за ўсё крыўдзіць саміх сябе,
змалку шукаць тое золата, якога няма,
і працягнацца там, дзе ніколі мы не
жылі...

...дзякуй Богу, што мала пішам, што
атрамант наш сухі і што пад нашымі
заходнебеларускімі калыскамі ўсё яшчэ
пацукі грызучы алфавіт...

3 лютага 2001

Збуржынскі і чамаданчык

Першую спробу ўліцца ў шэрагі самага перадавога класа — пралетарыята — я зрабіў акурат пасля заканчэння васьмага класа. Што адыграла галоўную ролю ў прыняцці такога лёсавызначальнага рашэння, далібог, сёння прыпомніць не магу. Але жаданне было такім моцным, што ашаломлены бацькі не здолелі спыніць майго імпульсу. На ўсе іх угаворы прадоўжыць вучобу ў школе, я адказаў толькі адно:

— Пайду ў вяржуню. І стаж для інстытута зараблю, і прафесію атрымаю.

Стаж, дарэчы, тады зараблялі амаль усе, хто хацеў паступіць, бо два гады працы на вытворчасці давалі перавагу перад іншымі абітурыентамі.

— Ты хоць веласіпед калі-небудзь разбіраў? — хмура пашкавіўся мэтр. І атрымаўшы адмоўны адказ, толькі махнуў рукой:

— Я і так ведаў. Не будзе з цябе слесара!

І я пачаў насіць за настаўнікам чамадан з інструментамі. Гэта быў мой адзіны абавязак. Мы ішлі праз такарны цэх, дзе выточвалі каленвалы для рухавікоў, у зборку, спыняліся каля станка, майстар жэстам загадваў мне падаць яму чамаданчык, адчыняў яго, даставаў неабходныя інструменты і паглыбляўся ў працу. Часам ён адрываўся, кідаў на мяне хмурны позірк і загадваў:

— Схадзі ў слясарную, прынясі мне ключ на шаснаццаць.

Але часцей за ўсё, я, адбавіўшы 2-3 гадзіны каля маэстра, падхопліваў з яго рук чамаданчык і мы вярталіся ў свой

зеныш, мая мама ў вёсцы ажно на Расоншчыне. Ды там без мяне трое ў хаце есці просяць.

— Слухай, калі што памагчы трэба, ты пазвані. Вось мой тэлефон.

Мы дайшлі да яе дома. Валя неяк тужліва паглядзела па баках, засунула запіску ў нагрудную кішэньку сукенкі, і пайшла ў пад'езд.

Пазваніла яна неяк месяцы праз тры.

— Ты ведаеш, у нас з Барысам дачушка, Алачка.

— Віншую. Барыс ужо ведае?

— Так. І тэлеграму прыслаў. Ты не хвалойся, мне ад цябе нічога не трэба. Проста часам бывае пагаварыць няма з кім. Вось і пазваніла.

Мы сустрэліся некалькі разоў, гулялі па горадзе — яна з каляскай, я — побач. І калі знаёмых сустрэкалі нас, то здзіўлена касіліся на каляску, а часам

Навум ГАЛЬПЯРОВІЧ

Шляхі і вяртанні

НАВЕЛЫ З НАТУРЫ

Мой галоўны сябра Саша па мянушцы Касіус, дзякуючы бацьку — дырэктару універсальнай базы, уладкаваўся ў майстэрню па рамонне халадзільнікаў, дзе хадзіў у белым халаце, а другі з нашай тройкі — дзядзька Том — стаў вучнем токара на ліцейна-механічным заводзе.

Не хацеў адставаць і я. Але на працу, ды яшчэ ў няпоўны семнаццаць гадоў, уладкавацца было ў нашым невялічкім горадзе не так проста.

А паколькі ўсюды, куды я звяртаўся, былі толькі адмовы, мама з бацькам ціха спадзяваліся, што ўсё рассясецца само сабой, і я вярнуся на "кругі свая".

Ды, як кажуць, не на таго напалі!

У адзін прыгожы дзень, дакладней, раніцу, я ў гумовых ботах, старых штанах, у бацькавым сталінскім фрэнчы стаяў разам з мужыкамі ля саўгаснага клуба, дзе звычайна праходзіў нарад. Мужыкам было крыху няёмка, а нашы пітомніцкія бабы з непадробнай цікавасцю чакалі, як бухгалтараў сынокавыдатнік атрымае брыгадзіраў загад выкідаць гной з кароўніка, бо іншай работы, улічваючы маю кваліфікацыю, мне ніхто б не даверыў.

Брыгадзір разам з аграномкай Аляксандрай Аляксандраўнай, нашай суседкай, з мамінай сяброўкай прыехалі на бартавым "Зіле".

Суровы Раманавіч прайшоў міма, нават не глянуўшы ў мой бок, а Аляксандра Аляксандраўна прыпынілася і дзелавіта запыталася:

— А ты што тут робіш? Мамы тваёй тут няма.

— Я на работу прыйшоў, — гучна і трохі пафасна вымавіў я.

— Божа мой! На якую работу? Ідзі дахаты спаць, а то маме ўсё раскажу.

— Нікуды я не пайду, — стаяў я на сваім. — Пасылайце на работу разам з усімі!

Аляксандраўна пайшла чырвонымі плямамі. Такой злоснай я яшчэ яе не бачыў.

— Добра, чакай! Будзе табе работа! — І яна шыбанула ў клуб.

Хвілін праз пятнаццаць пад'ехаў дырэктар "УАЗік", за рулём якога, як звычайна, сядзеў дзядзька Саша Бялько, а замест дырэктара Міхаіла Іванавіча побач з ім сядзела... мама.

Строга, амаль не расціскаючы вуснаў, яна сказала:

— Не смяшы людзей. Сядай у машыну. Заўтра пойдзеш на работу.

Так я стаў вучнем слесара Полацкага аўтарамонтнага завода. Начальнікам аддзела кадраў там працаваў былы саўгасны галоўны інжынер, і ён, аказваецца, па просьбе мамы ўжо некалькі дзён шукаў, куды б прыстроіць упартага хлапца.

У настаўнікі мне далі самага лепшага слесара завода, заслужанага рацыяналізатара Станіслава Антонавіча Збуржынскага. Яго партрэт вісеў на Дошцы гонару перад праходнай.

Збуржынскі быў сапраўдны ас сваёй справы. Ён рамантаваў станкі, і, як чуйны доктар, мог беспамылкова паставіць дыягназ, а затым і вярнуць да жыцця любы самы складаны механізм.

Відаць, з'яўленне такога вучня, як я, ён успрыняў як асабістую абразу. Кволя, худы, кучаравы хлапчык з белымі, зусім не мазолістымі рукамі, не выклікаў ніякага даверу.

АГМ (аддзел галоўнага механіка, як называўся слясарны цэх).

Там я з зайздасцю пазіраў на другіх вучняў, а іх, акрамя мяне, было яшчэ двое, якія нешта выраблялі ў цісках: драілі наждаком, білі зубіламі, адным словам, нечаму вучыліся.

Бачачы мой сумны выгляд, начальнік цэха малалы інжынер Валодзя Баркан пытаўся:

— Чаго такі хмурны? Можна, крыўдзіць хто?

А што я мог сказаць? Што чамаданчык наш?

Так ішоў другі месяц. Набліжалася здача на разрад. А я ўсё насіў за Збуржынскім чамаданчык і чуў адну-адзіную парадку:

— Купі веласіпед. Разбяры яго да вінніка, а потым паспрабуй сабраць. Тады нешта зразумееш.

Рашэнне саспела, і аднойчы я, мурзаты і прышыблены, пастукаўся ў дзверы начальніка аддзела кадраў і паклаў яму на стол заяву на звальненне.

Ён быў страшна здзіўлены. Пасадзіў мяне за стол, папярэдніе загадаўшы памыць рукі, наліў чаю і ўсё пытаўся, ці не пакрыўдзіў мяне хто.

Але я маўчаў, селусіўшы толькі, што знайшоў іншую працу: разам з сябруком у майстэрні бытавога абслугоўвання.

— Што ж, гэта работа чыстая, — ухваліў мой выбар начальнік аддзела кадраў. — Галоўнае, каб твая мама на мяне не крыўдала. Добра мы з ёй у саўгасе працавалі.

Дамоў я вяртаўся з палёгкай. Не хацелася думаць пра чамаданчык і Збуржынскага, пра якога па іроніі жэсу я, раённы газетчык, потым пісаў нарыс.

Наперадзе мяне чакалі маміны слёзы, бацькаў суровы пагляд і наступная ступенька працоўнай біяграфіі — грузчык бракамержынага цэха завода шкловадкі, на якой я затрымаўся значна даўжэй.

Валя

У яе быў адкрыты просты твар і вельмі ясная ўсмішка. Калі яна ўсміхалася, здаецца, усё навокал рабілася святлейшым. Звалі яе Валя, і яна была дзяўчынай майго сябра па спартыўнай школе Барыса, высокага, хударлявага хлопца з цэнтра, які яшчэ, акрамя футбола, займаўся боксам. Ён і пазнаёміў мяне з ёй, калі мы аднойчы вярталіся з трэніроўкі.

Аказалася, дарэчы, што нарадзіліся мы з Валяй у адзін год і адзін дзень — 14 студзеня, таму, відаць, адразу адчувалі адно да аднаго нешта блізкае, хоць ні Барысу, ды і, напэўна, самім сабе ў гэтым не хацелі прызнацца.

Хутка я даведаўся, што Барыс з Валяй пабраліся шлюбам, і ён адразу пасля вясялля пайшоў у войска. А Валя засталася жыць у яго бацькоў. Нейк я выпадкова сустрэў яе на вуліцы — з вярліным жыватом, з поўнай авоськай у руках.

Я падхапіў у яе авоську, і мы пайшлі разам.

— Што піша Барыс? — запытаў я.

— Служыць у ракетных войсках. Не дзе ў казахстанскім стэпе.

— А як табе жывецца са свякрухай?

— Ды мірыцца можа. Куды ж пад-

нехта з сустрэчных, па-змоўніцку падміргваў: "ах ты, маўляў, зух які!"

Потым мне стала не да яе: трэба было паступаць ва ўніверсітэт, потым зацягнула вучоба, потым, як я даведаўся, Барыс вярнуўся з войска...

Дарэчы, як мне казалі, "добрычліўцы" распавялі яму пра нашы прагулкі, і ён страшна разлаваўся. Але сумленне маё было чыстае, і я гатовы быў сустрэцца з ім у любы дзень.

А яшчэ праз год Барыс пазваніў сам. Гэта было якраз у дзень майго нараджэння.

— Ну што, імянінкі, давайце разам дзень народзін адзначым.

Так я трапіў у госці да Валі з Барысам у іх невялікую аднапакаёвую кватэру, якую ёй далі як жонцы салдата. За Ірачкай у іх нарадзілася Лена, і гэта была ўжо сапраўдная сям'я.

Так час ад часу мы і сустрэкаліся. Барысу вельмі хацелася мець сына, і, нарэшце, калі ім было ўжо далёка за трыццаць, у сям'і паявіўся жаданы хлапчук Ілля. Шчаслівы бацька запрасіў мяне ў адведкі, і я шчыра радаваўся, бачачы поўную сямейную ідэю — выдатная чатырохпакаёвая кватэра, жаданы сын, клапатлівы сціплыя дочки, верная жонка...

Ды, як кажуць, ведаў бы дзе спатыкнуцца... Захварэў Ілля... Качаўся на качэлях у двары, упаў, ударыўся галавой... Валя з Барысам тады пасівелі. Паездкі па інстытутах, клініках, складаная аперацыя... Здаецца, усё абышлося, але засталіся зморшчынкі на тварах, сівізна ў скронях. Абодва неяк раптам пастарэлі.

Аднойчы я пачуў, што Барыс з Валяй ад'язджаюць у Ізраіль. Не паверыў спачатку, бо ніколі, здаецца, Барыс не выказваў такога жадання. Працаваў ён намеснікам дырэктара прафтэхвучылішча, меў аўтарытэт. Валя была інжынерам на нафтаперапрацоўчым заводзе. Ды і што ёй, беларусцы, у тым Ізраіль было рабіць?

Але чуткі аказаліся праўдай. І васьмь Валя з Барысам запрасілі мяне на праводзіны.

— Ты разумееш, — гаварыў мне Барыс, — я ні на што не разлічваю. Але там ужо даўно жывуць бацькі, просяць

прыехаць. Ды і за Іллю перажываю: хочанца, каб хлопец падлячыўся добра, адукацыю мару даць яму харошую.

— А Валя?

— А што Валя? Яна знаеш у мяне якая — куды я, туды і яна.

Я ўжо ведаў, што Валю Барысавы бацькі не надта шанавалі, у іх часам бывалі з ёй сутычкі, і здзіўіўся, што яна гатова ехаць да іх жыць.

Тым не менш, былі праводзіны, на якіх я даведаўся, што Валя з Барысам бяруць з сабой толькі малодшага сына, а замужнія дочки застаюцца ў Полацку.

Аднойчы ў маёй мінскай кватэры а васьмой раніцы раздаўся тэлефонны званок.

— Не пазнаеш? — пачуў я ціхі жаночы голас.

— Таня? — мне падалося, што тэлефануе жончына сястра з Полацка.

— Не, не Таня. Гэта Валя. Я ў Мінску праездам. З Тэль-Авіва. Вось тэлефонную ад мінскай сяброўкі. Вечарам цягнік на Полацк. Мама ў мяне год назад памерла. Еду на гадавіну.

Мы дамовіліся сустрэцца.

Калі яна выйшла з метро, я яе пазнаў адразу. Хоць і пастарэла, хоць і зморшчынак на твары і пад вачыма стала значна больш. Але такая ж прыгожая, з той жа яснай адкрытай усмішкай.

Мы сядзелі пад тэнтам у вулічным кафэ. Кава стыла, але я не звяртаў на гэта ўвагі. Я чуў ціхі роўны Валін голас, і бачыў яе жыццё ў далёкай гарачай краіне.

Аказваецца, бацькі, пажыўшы з імі некалькі год, вярнуліся назад, у Полацк, пакінуўшы ім даўгі за кватэру і пазбавіўшы іх дапамогі ад сваёй пенсіі.

Барыс увесь гэты час падрабляў на выпадковых малярных работах. Валя спачатку мыла падлогу ў офісе, потым лаглядала нейкага багатага пенсіянера, потым уладкавалася рабочай на цяпліцу. Ілля ў Ізраіль аказаўся не яўрэем, а беларусам, таму на прэстыжную вучобу, улічваючы ў дадатак і сямейны бюджэт, разлічваюць не даводзілася.

У армію, між тым, яго ўзялі, і Валя з Барысам засталіся адны ў пяціпакаёвай кватэры, куды дабіраліся толькі глыбокім вечарам пасля 10-12-гадзіннага рабочага дня.

— А нядаўна, — Валя сказала гэта роўным спакойным голасам, — у Барыса прызналі лейкемію. Ён трымаецца мужа. Сабраў мяне з Ілём і сказаў, што колькі Богам адпушчана, столькі і пражыве, і мяняць лад жыцця не збіраецца. Я яго падтрымліваю як магу.

Я не ведаў, што гаварыць. Я глядзеў на яе твар, на спрацаваныя сялянскія рукі, слухаў яе спакойны голас і маўчаў. Хацелася неяк сусцшыць, але словы не знаходзіліся. Я толькі моўчкі паціснуў яе руку.

Валя паглядзела з удзячнасцю.

— Дарэчы, Барыс вельмі часта ўспамінае цябе, радуецца тваім поспехам. Ён так сумавалі па Радзіме першыя гады, што я нават за яго баялася.

— А ты?

— А што я? Ты ж ведаеш, куды іголка, туды і нітка! Маму, васьмь шкада, пахавалі без мяне. Еду цяпер на магілу.

Мы развіталіся, і я доўга глядзеў ёй услед. Толькі цяпер я зразумеў, за што яна мне была дарагая ўсё гэтыя гады.

Яна ішла роўнай спакойнай паходкай, з высока ўзнятай галавой, і здалёк яе нават можна было прыняць за дзяўчыну. І я жадаў ёй шчасця і спакою, і я хацеў, каб яшчэ калі-небудзь раздаўся тэлефонны званок, і я пачуў у трубы: — Гэта я, Валя!

Фота А. МАЦЮША.

Імя Алега Яравенкі мінчукам нічога не гаворыць, хаця ён ужо шмат год працуе фатографам. Вывада, якая прайшла ў Доме дружбы стала для яго першай. На ёй А. Яравенка прадставіў свае фотапрацы апошніх год — нацюрморты і пейзажы. Там многа пазнавальных кадраў: нечаканыя ракурсы Троіцкага прадмесця і Верхняга горада, замалеўкі Свіслачы і мінскіх сабораў. Увогуле, выстава кладзецца ў канцэпцыю прыгожага ілюстраванага альбома ці нават календара. Дарэчы, сам А. Яравенка спадзяецца,

што неўзабаве такі календар з яго фотапрацамі пачаць свет.
Н. Ш.
На здымках: мінскія мясціны
вачыма Алега Яравенкі.

“Роднае слова”, № 5

Старшы навуковы супрацоўнік Нацыянальнага інстытута адукацыі Я. Лаўрэль разважае на актуальную тэму: “Чым замянім сачыненне, або Які від пісьмовай працы прапануем на ўступны экзамен?” Да пытання аб назовах і саманазовах Беларусі і беларусаў у творчасці Францішка Багушэвіча — артыкул В. Ляшук. Слова В. Рагойшы пра аднаго з найбольш вядомых сучасных пісьменнікаў — паэта, эсэіста, літаратуразнаўцу (“Зорка Алега Лойкі”) ў сувязі з яго 70-годдзем абрамяецца вялікімі падборкамі вершаў Алега Антонавіча “Вось мой адчай, бяда, плач і парыв...” і “Сэрцу адкрыта белая даль...”. Лёс і паэзія Н. Тараса, якой споўнілася 85 гадоў, у цэнтры ўвагі А. Андрэювіча (“У кожнай песні доля свая...”). Як далаўненне — вершы юбіляраў і падборцы “Цягнецца сэрца да сэрца...”. Змешчаны артыкул В. Барысенкі “Вобразнае азначэнне ў паэзіі Васіля Віткі”, В. Жураўлёва “Мастацкая функцыя побыту ў раманах Міхася Лынькова “На чырвоных лядах” (часопіс вішчуе аўтара з 70-годдзем), М. Абабуркі “Сінкрэтычнае маўленне ў беларускай мастацкай літаратуры (а яму добрыя змчанні ў сувязі з 60-годдзем), І. Бубновіч “Візаваць, прэміяваць, нармаваць (беларускія адпаведнікі да рускіх дзеясловаў з элементам “ір”), П. Міхайлава “Без дзяцей ціха, ды на старасці ліха” (назвы гадаванцаў у беларускіх гаворках), У. Содаля “Літаратурны музей у Кушылянах”, Е. Лявонава “Прызнаны найлепшымі (Нобелеўская прэмія, яе гісторыя і лаўрэаты), В. Наталевіч “Беларускае Купалле, радывы агонь і рэшткі саларнага культу”, Я. Дэмух “Дзеінік вандруніка, альбо Гісторыя маленькай вёсачкі”. У “Літаратурным ветразі” — вершы Ю. Цыбулькі-Тукай і І. Ляшкевіч. І. Курбека выступае з вершамі-прывячэннямі калегам, Рубрыка “І песню родную люблю я... знаёміць з песнямі В. Шыкаўца. Кнігу П. Васючэні “Сучасная беларуская драматургія” рэцэнзуе А. Карлюкевіч (“Пра талент і майстэрства драматурга”). Вядучы рубрыкі “Шматгалосе рэха” У. Мархель расказвае пра перастаранні верша Ф. Цётчова “Весенняя гроза”, “Адна гроза” і некалькі “навалініц”. Тут жа друкуецца тэкст арыгінала і пераклады на беларускую мову А. Бембеля, В. Зуёнка, П. Макаравіча, Ю. Свіркі, І. Чыгрына, В. Віткі, Я. Міклэшэўскага, самога У. Мархеля і муляра-цесляра РБУ-11 г. Мінска А. Баркоўскага.

Самы Ніжні Тагіл

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 8—9)

Лёгка разрываўся ад даўно забытай нагрукі, у вагах прапльвалі белыя шары, і, не змаўляючыся, мы спыніліся. Трэба было перадыхнуць і заадно прыкінуць, як там з пагоняй і ці не нас чакае “Ка-МАЗ” з дошкамі.

— Добра беглі, — спрабаваў жартаваць Жэня, ды я толькі зубамі скрыгатнуў: мы маглі ўжо гэтак жа добра ляжаць.

Не трацячы часу, падняў з зямлі кавалак арматуры і, асмялеўшы, зазірнуў у кабінку: нікога. Агледзеў з падножкі груза-віка мясцовы адметнасці, прыслухаўся: бышчам ціха і ў гэты момант адбылося з’яўленне Антыхрыста народу: перада мною ўзнік з цемры не зусім цвярозы гаспадар аўто, а па сумяшчальніцтве раскрасдальнік будматэрыялаў.

— Гэй, мужык, — крыкнуў я работніку інтэлектуальнай у нейкім сэнсе працы. — Калі мы зараз паедзем і паедзем вельмі хутка, ты атрымаеш вось гэта, — тышнуў яму пад нос правую руку, адзін з пальцаў якой упрыгожваў масіўны залаты персцёнак, — і табе нейкі час не трэба будзе красці гэтыя няшчасныя дошчачкі.

— А ад каго шыецеся? — з неймаверным, проста наркатэчным спакоем спытаў мужычок. Біты аказаўся хлапчына, не працячок, ныйначай з крымінальным мінулым.

— Ды магазінчык з такімі вось бразготкамі грукнулі.

— А-а, ну тады святая справа, — вывеў былі гоп-стопнік.

Не змаўляючыся, мы ўскочылі ў кабінку.

Я апошні раз азірнуўся на будоўлю веку, якая ўратавала нас, і не без трылогі адзначыў, што яе крэслаці уздоўж і ўперак агеньчыкі-ліхтарыкі: “Не супакойцеся малышы, шукаюць. І правільна, цяпер для іх гэта справа гонару. А то, глядзіш, адны ўцякуюць — іншым захохацца. Гэтак і на бабах застанешся”.

Для нас жа расклад быў іншы: мы атрымалі хвілін дваццаць-трыццаць форы. І вадзіла наш аказаўся на вышыні: “Едзе да мяне”, — кінуў на маё маўклівае пытанне.

“Шукайце, шукайце”, — наказваў я “ліхтарыкам” ужо больш спакойна, калі “КаМАЗ” па-дакарску рвануў з месца...

Камазнік жыў у прыватным доме на ўскраіне горада. Дом, па вызначэнні яго гаспадара, быў прыблатнёны — у тым сэнсе, што з тэлефонам, і мы не стрывалі, пазванілі забытаму, як аказалася, да часу мясцоваму кампаньёну. У прынышы, якому там кампаньёну, — проста апынуліся некай разам у схільным да лэкадумства горадзе Сочы, дзе ён і паналіў нам аб скарбах, асабліва мэблевых, якія ледзь не заларма бяры ў тутэйшых супершопах з падвешанымі да столі ліпкімі стужкамі для знішчэння мух і іншага паскудства. Меркавалі абсысця без яго, але зараз розніцу даўдзятца дзяліць на траіх (халыва, на жаль, не прайшла). Зрэшты, усё грошай не забярэш, а з жыццём, рызыкаючы, як сёння, развітацца можна ў момант. Карацей пазвалі.

Заспаны кампаньён доўга не мог даўмецца, “каму там не спіцца”, але як толькі сціяў, што да чаго, працуе ў імгненна (“Дысцыплінаваны і лёгкі на пад’ём, — падумалі мы. — Гэта добра”). Правільна, дарэчы, падумалі.

Прадыктаваўшы трыюм-не-лішняму адрас гоп-стопніка на пенсі і распавёўшы сісленька пра нашы незвычайныя прыгоды, мы пачулі голас надзеі: “Буду хвілін праз трыццаць-сорак. На белай “сямёрцы”. Пастарайцеся нікуды не выходзіць”.

“А кампаньён у курсе мясцовых звычаяў, — ласкава прайшла мы па новым дружбаку. — І чаго ж ён, гад, у Сочах пра іх сціпла прамаўчаў?”

Камазнік, пачуўшы сапраўдную версію нашых уцекаў, персцёнка не ўзяў (“Хай у мяне пакуль дзесяць пальцаў на руках застанешца”), а толькі напрасіў на пляшкку і паставіў умову, каб чакалі мы “свайго хаўрусніка” на вуліцы, прычым на тым, — тышнуў ён брудным пальцам у акно, — супрацьлеглым ад яго дома баку.

“Вы сёння тут, заўтра там, а мне яшчэ пажыць хочацца. Так што возььце вам Бог, а вась парог...”

Мы палічылі ягоныя довады пераконаўчымі і, узаемна задаволеныя, развіталіся.

Хвіліны здаваліся гадзінамі, але калі мінула іх дваццаць восем (па секундах лічылі), убачылі белую “сямёрку”, пра якую гаварыў наш новы кампаньён. Пытанні “сядаць-не сядаць” у нашай сітуацыі не ўзнікала, і мы ўскочылі ў машыну.

Ехалі настрэнуна. Жэнька сядзеў скасабочыўшыся, грудзі ўперад, а твар да задняга шкла павернуты: ці то пагоню адсочваў, ці то маршрут на ўсякі выпадак запамінаў.

Але хваляваліся мы дарэмна.

Кватэра новага члена “Клуба ахвочых і знаходлівых” была напакавана, як кажучы, пад завязку. Нас з Жэнькам гэта дужа абрадала: “Хто б там што ні казаў, а чым багатейшы чалавек, тым меней шанцаў, што ён нас абрабуче”.

Выдзелішы асобны пакой, нас запрасілі (пасля душа, вядома) “павячэраць

чым Бог паслаў”. “Ты глядзі, нават у гэтым ціхім горадзе Ільфа і Пятрова ведаюць”, — шапнуў мне Жэнька, калі мы з бурчэннем у жыватах (яго рыба і мая катлета па-кіеўску засталіся Людэчы за прэзент, як, зрэшты, і родная сотачка) ішлі на кухню.

Расказаны Віктару ўжо ў поўным аб’ёме баявік “Прыгоды беларусаў у Ніжнім Тагіле” ў гаспадара дома, на наша абурэнне здзіўленне, асабліва пачуццям і суперажыванню не выклікаў. Добрасумленна выслухаўшы ўсе жахі да канца, ён толькі сонна спытаў:

— І што, зусім-зусім не стралялі? Так, старэюць хлопцы, старэюць... От у наш час...

Толькі пад раніцу, стомленыя бурнымі падзеямі і напалеонаўскімі планами, мы паваліліся на аграмаднае румынскае крэсла-ложак. Жэнькаў мозг, нават засынаючы, спрабаваў аналізаваць ход і вынікі перамоў:

— Прафесіянал — сам узяў у меру, а нас напай прыстойна. Цікава, ці шмат лішняга нагаварыў? Але, нямала на грудзі прынялі. Ды як не напіцца пасля такога працоўнага дня? Га-а? Нанава ж, можна сказаць, нарадзіліся.

“І ў кашулі, забыўся ён, ці што”, — дадала мая затуманеная свядомасць.

— Праўду, башка, кажаш, — было апошняе, што вышлінуў я з сябе, адключаючыся.

Прачнуліся мы пад абед (калі меркаваць па пахах, што плылі з кухні), прынялі душ, пагаліліся і, адчуўшы сябе трошкі больш упэўнена, рушылі на пяшчотныя для вушэй гукі, якія падае мяса, калі яго смажыцца-сквірчыць на патэльні.

— Вы ўжо даруйце гасціям нязваным, доўга мы вас учора мучылі гаворкамі? — узяў Жэня на сябе ініцыятыву ў наладжанні кантакту з жонкай таварыша па бізнесу. — Хоць Саша, — валіў ён усё на мяне, — любіць пабалакаць. І пазабавляцца трохі. Напрыклад, нядаўна ў незнаёмым горадзе пайшоў у рэстаран шыкоўны і нават жывы адтуль вярнуўся. І ўсё б добра, ды толькі дагэтуль не зразумеў, што вярнуўся зусім выпадкова... Не слухаешца старэйшых. А пад стол жа пешкі хадзіў, калі некатарыя...

— Ды хоць табе, — абарваў я дэмагога. — Ты лепш успомні разумніка з графескімі замашкамі, аматара люкс-гасцініц.

— Усё нармальна, — падвяла вынікі размінкі гаспадыня кватэры, — ідзіце есці. Віктар хутка пад’едзе.

І сапраўды, праз дзесятак-другі хвілін у кватэры прайзвіў званок, і проста з парога наш новы кампаньён, усміхаючыся, выпаў:

— Сёння ваша чарга наліваць! Усё нашмат лепей, чым я меркаваў! Ну ды пра гэта пазней, спачатку перакусім, — скончыў ён, распрагнаючыся.

— Не, не, не! — захвалываліся мы з Жэнем, займаючы месцы па адзін бок барыкад. — Нам без інфармацыі яда ў горла не палезе. Ты ўжо не муч, не будзь катом.

— Капрызныя гэтыя беларусы, усё ім не так. Але тут я згодны, правільна. Спачатку справа, гэта значыць, крэслы ці самалёты, а ўсё астатняе (тут, не змючў, — ішоў намёк на маіх бедных дзядзяткаў) потым. Добра, будзем лічыць, пераканана. Дык вось, дазвольце зачытаць увесь спіс. — І Віктар пачаў пералічваць: — На каменны кар’ер — два чалавекі... Не разумоўце прыезджыя пановыя жартаў, — паглядзеўшы на нас, канстатаваў ірад. — Хоць, вядома, успомніў. Вы ж учора ГПА на залаты значок здавалі. — Але, улавіўшы строгі погляд жонкі (высёленькі партнёр трапіўся, зрэшты, як і ўсё ў ціхім горадзе днём), прыступіў да справы: — Першае — дванаццаць крэслаў з...

— Віктар, ды перастань ты! Людзі за трыдзевяць зямель не жарыці твае слухачы прыехалі! — прыкрыкнула ўжо на нашага мучыцеля жонка.

— Ды я не жартую. Дванаццаць крэслаў са сталовым гарнітурам. Вытворчасць — Югаславія. От ужо і сапраўды, чалавеку слова сказаць нельга...

— Дык і кажы гэтае слова, — зноў падтрымала нас новая саюзніца, — а не балбачы абы-што.

— Ну добра, добра, не наезджай, — спрабаваў адбіцца Віктар.

— Чытай, чытай, — хорам перайшлі мы ў атаку.

— Другое — дваццаць дзіцячых пакояў. Made in USA

Спіс быў настолькі доўгі (меў усё ж гад права дражніць дзікіх гусей), што, разявіўшы раты і слухачы чарговае мейд ін...”, мы неўзабаве перасталі лічыць, за колькі ходак зможам вывезці скарбы Тутанхамона, у сэнсе — заляжалы ў тутэйшых магазінах дэфіцыт.

— Кляндайк нейкі, — падвёў Жэня вынік агучвання ўсяго спісу.

— Далей, — не супакойваўся наш новы партнёр. — У чыгуначны кантэйнер (фуру) — забыць — на дарогах аблавы з нашых мальцоў дзяжуркаў улазіць...

Усё гэта, трохі звыкшыся з дзівосамі, мы слухалі больш спакойна.

Урэшце рэшт (пасля занятай спрэчкі паміж мною і Жэнем, у якой я выйграў “Армянскі Юбілейны” — цяпер на кожным рагу, а тады ўдзельнічаў агнём не знойдзеш) першую ходку вырашана было зрабіць праверачнай, па многіх пазіцыях адразу не бійць. Узьць для пачатку толькі дзіцячыя, а там відаць будзе.

— Тады — за справу. — Віктар правіў задаткі кіраўніка, і мы пачалі збірацца.

Гадзіны праз паўтары белая сямёрка пад’ехала да склада часоў Пятра Вялікага. Калі я убачыў аграмадную аблезлую гаспадарчую будыніну і побач з ёю старадаўні двухпавярховы асабняк з забітымі вокнамі, чамусьці адразу ж падумаў: “Акурат тут нас і пахаваюць. Разрэжучы на кавалкі-костачкі і раскідаючы па розных кутках Вішнёвага саду” (нягледзячы на рэстаўрацыйна-шкодніцкія работы, склад нагадваў памешчыцкую сядзібу, канфіскаваную і прыстасаваную да інтарэсаў працоўнага народа ў навалінічныя гады).

Але дарэмна гэтак думаў. Паявілася тоўстая загадчыца склада і замест расчлянэння прапанавала нам гарбату, пернікі і іншую ўральскую слодыч. Спрабавала паднагрэць ложаў, спекуляцыю на іх яшчэ і самацветамі. Але падпадны Жэнька адказаў строга: “Самі з вусамі і выхад на каменчыкі прамы ведаем” (ох і хлусіў!). Гаспадыня, на наша здзіўленне і радасць, не пакрыўдзілася і, не трацячы часу, прыступіла да справы:

— Хлопчыкі і праўда ўсе дзіцячыя забяруць? — перапытала з недаверам у Віктара. — Та-ак, за дзень двухмесячны план выканаю. І куды толькі можна сапхнуць два дзесяткі дзіцячых па такой вар’яцкай цане? Бываюць жа чокнутыя.

“Цікава, — прыкінуў я, — амерыканскія дзіцячыя пакоі па так, колькі ж гэта ў нармальных грошах? Ага, па сто трыццаць сімвалічных, скажуць бы, долараў нікому ў Ніжнім Тагіле не патрэбныя. Паўстае пытанне: і куды бандыты глядзяць? Золата пад нагамі валяецца, а яны па старой звычцы спрабуюць залезці ў чужыя кішэні. Эх, хлопцы, хлопцы! Раз-вішце штурхае ўперад, а не дэградацыя. Страцілі вы нюх, страцілі...”

Пагрузка заняла досыць шмат часу: Віктар сачыў, каб рабочыя насілі ўпакоўкі асіярожна (а значыць — пахіну) і складалі іх роўненка — адну да адной (золата, а не кампаньён!). Гадзіны праз чатыры пагрузка драўніны, як гаварылі неапраўдлівыя грузчыкі, была закончана, і, не чакаючы канца змены і не звяртаючы ўвагі на вокрыкі тоўстай загадчыцы, хлопцы пайшлі ўзяць пару-тройку пузыроў. Тут, само сабою, Віктар быў вінаваты, торкнуў, чорт, хлопцам чацвяртнога. Тыя ажно працверзелі. Па дзве белай на рыла?!, — перапыталі здзіўлена. Так, можа здарыцца, што сёння “напрасно старушка ждэт сына домой”, — гледзячы на грузчыкаў, падумаў я. — Літр без закусі — гэта сур’ёзна... Хоць на Урале свае паняцці аб рэкордах...

Але ўзніклі праблемы і ў нас. Калі загрузілі дзіцячыя гарнітуры, выявілася, што ў кантэйнеры застаецца вольнае месца. Прыкінуўшы па сітуацыі, Віктар агучыў дзіўную для сферы бізнесу прапанову:

— На тыя грошы, што належаш мне, возьмем яшчэ адну дэфіцытную па ўсім Саюзе пазіцыю — індыйскія ручнікі — і заткнем дзіркі. Нельга скрыкну няпоўнай адпраўляць. Гарнітурычкі сюды-туды пакоўваюцца, і пад канец падарожжа замест іх атрымаем высакаяскасныя дровы... Наконт грошай — думаю так: адным заездам вы сытыя не будзеце, прыездзе яшчэ, тады і разбяромся.

Такая высакароднасць у той вясылі час была рэдкасцю (ціпер ні пра што такое наогул гаварыць не даводзіцца), і адмаўляцца ад яе было б нечуваным глупствам.

Пакінуўшы Жэню ахоўваць тавар, мы з Віктарам пракаціліся да бліжэйшага прыватнага магазінчыка. Зайшоўшы праз загадчыцу проста на склад, забралі ўвесь наяўны ланце-праньны асартымент і ўдалатак, на ўсякі пажарны, прыхапілі яшчэ дзесятак кітайскіх падушак.

Вярнуўшыся да галоўнай пагрузачнай пляцоўкі, мы заспелі Жэню ў стане лёгкага афекту. Аказваецца, замест запланаваных паўгадзіны нас не было ўсё дзве. Як жа, аднак, у працы час ляшчэ! Бедны Жэнька ледзь не памёр ад розных блягіх думак. Ды й напарніца, здаецца, спрабавала свой шані не ўпусціць. Цікава, адбіў зямляк атаку ці ўсё-такі спазнаў мімалётнае шчасце?

У той далёкі ўжо час чыгуначныя кантэйнеры, што каталіся па краіне туды-сюды, яшчэ не адсочваліся бандытамі, і да грузавой чыгуначнай станцыі мы даехалі без праблем.

Нейкі час быў затрачаны на афармленне розных паперак і ўручэнне лёгкіх прэзентаў прадстаўнікам ніжэйшага бюракратычнага зьяна. Неўзабаве, я сказаў бы, нарэчце-такі, мы вызваліліся ад грузу, які вісеў на нашых карках ужо больш за дванаццаць гадзін.

Рукі були развязані, але чамусьці тут жа захацелася адчуць іх звязанымі, і я ўспомніў прадзючатак. Наўздзіў, і рыбак Жэнька падтрымаў маю іншыятыву. Аднак беспрэцэдэнтная па нахабнасці прапанова кампаньёна Віктара: "Я ведаю адзін класны рэстаранчык..." — нас адразу астудзіла. Гэта як распалены метал у валу акунуць (пра што, дарэчы, яшчэ будзе).

— Не-не, час дадому, дружа. Стаміліся качаваць, — амаль хорам адклікнуліся мы.

"От малайчына, — падумаў я пра Віктара, — ведаў, як уратаваць хлопцаў ад рэпартажу з пятлей на шыі".

...Да адпраўлення рэйса "Свярдлоўск — Масква" заставалася пяць хвілін. Жэнька глядзеў у ілюмінатар (як больш пацярпелама — ён так лічыў — гэтае месца дасталася яму) і вальжна (раслабіўся, змей, ужо трошкі) гаварыў:

— Цікавае ўсё-такі ў нас жыццё. Сяньк. Многія жывуць сабе — хлеб жуюць ды й добра. А мы не проста жывём, а радуемся, што жывём, правільней — што жывымі засталіся. Э-э, а што гэта ты, хлопец, прыціх, бышчам нябожчык? — злёгка штурхануў мяне Жэнька. — Сэрцам чую — чарговым авантуру плануеш. Ты, гэта, канчай жыццём маім адзіным распараджанца. Мысліць-камікадзе...

Але я думаў пра іншае: Ці даляціць да месца прызначэння наш стары, сто разоў заслужаны паветраны лайнер? І наогул, каму гэта прыйшло ў галаву даваць самалётам назву не самых якасных цыгарэт?"

II

— Лена? — крыкнуў я, як толькі на другім канцы паднялі трубку.

— Я слухаю.

— На Заходнім фронце без перамен, — пачаў я з пароля. — Гэта Саша. Ведаю, што зараз Віктар наўрад ці дома, але ўсё роўна звяно. Добрамы навінамі заўсёды прыемна падзяліцца. Наш груз дайшоў цэлы і непахлоджаны. І ўжо рэалізаваны. Уяўляеш, мэблю грузілі аптавіку адразу ў машыну. У яго аж вочы разбегліся ад халівага несусветнай. Гэтак ён сказаў, калі ягоная фура была запоўнена. Наогул, усё о'кэй. Віктараву пайку, як дамовіліся, адклілі, так што хай не хвалюецца. Лен, ты мяне слухаеш?"

— Слухаю...

— А чаму голас у гаспадыні такі журботны? Можна, галубка чаго не дачула? Усё добра, кажу! — ужо крычаў я ў трубку.

— Не, — адказалі на тым канцы дроту, — не ўсё добра.

— Што значыць — не ўсё добра? І што значыць "не"?

— Не, значыць, Віктара няма, — аглушыла мяне Лена.

Я адразу не ўсвядоміў сэнсу гэтых слоў, але адчуў: здарылася нешта кепскае, жадлівае, непраўнае.

— Лена, ты супакойся, калі ласка, а то я не зразумеў. Віктар кудысьці з'ехаў?

— Але, з'ехаў. Туды, адкуль не вяртаюцца. Забілі Віктара. У пад'ездзе чакалі. Без Зуба не абышлася.

І на тым канцы дроту паклалі трубку. Нейкі час я сядзеў, як ачумелы. Празвоньваць Лене не рашыўся і, ратуючыся ад жаху, што апанаваў мяне, аўтаматычна набраў Жэньку.

— Прыходзь, ёсць пытанні, — абарваў ягоная "а-а" і ўдакладніў: — Сур'эзныя.

Жэнька, напэўна, здорава гнаў сваю "шасцёрку", бо прычмаўся хвілін праз пятнаццаць.

— Чаго затаргаўся? — замест "дабрыдзень" пачаў ён з парога. — Мянты выклікалі? Не? Званілі? Правільна! Не крадзі!

— Супакойся, канчай жордаставаць. Я пазваніў Лене. Павіншаваць хацеў, а там... Бяда. Віктара забілі. Яна гаворыць, Зуб, "адзіаснік".

Усмяшка сышла з Жэнькавых вуснаў.

— Та-а-ак, — сказаў ён, сядячы на тымбачку тлумо ў віталіні. — Ты, гэта, Саша, не пажартаваў? — спрабаваў ён адсунуць ад сябе страшную навіну. — Та-а-ак... — паўтарыў і замоўк.

— Тут, пакуль ты выражы па горадзе выпісваў, я сее-тое прыдумаў. Далучыся — добра. Не — сам спраўлюся. А вырашыў і зразумеў я вось што: мне цяпер не заснуць спакойна, пакуль спайкойна спіць Зуб. Папраўдзе, я толькі тады і засну, калі ён на вечны спачын адыдзе. Карашей кажучы, грошы ёсць, здароўе — таксама, так што нечаканы доўг, мяркую, мы аддаць здолеем. Я правільна кажу "мы"?

Жэнька паглядзеў на мяне і, нервуючыся, сказаў:

— Ты лічыш, што я хачу на ўсё жыццё даўжніком застацца? Забілі як з-за цябе, гэтак і з-за мяне! Не ўжо, выбачай, жыць з каменем на шыі — гэта не па мне.

— Добра, добра, я ведаў, дружа, што ты не падвядзеш. Шчыра кажучы, шанц аднаму грукнуць Зуба, мяркую, у мяне хоць і маленькі, але быў, а вось шанцаў застацца пры гэтым жывым, адчуваю, не было.

— Ну, артыст, без сябра хацеў змыцца, — пачаў прыходзіць да памяці Жэнька. — Лячым хоць калі? Ці ў цябе, як заўсёды, свае адметныя задумкі ёсць?

— Ніякіх палётаў! Прозвішчы свяціць не будзем. Паседзем сціпла, цягніком і маім любімым плацкартам. Выйдем, так бы мовіць, у сэнсе — увойдем, у народ. Калі ў правядніцы ў вагоне дзесяць пасажыраў — гэта адно, а калі да паўсотні і

пяціра зайцоў — іншае... Паспрабуў там запомні кожнага.

Праз некалькі гадзін мы выйшлі з дому і пазванілі Лене з галоўпаштамта: лішні раз кватэрны тэлефон засвечваць не варта было.

У далёкім Ніжнім Тагіле трубку ніхто не падмаў. Не падняла яе Лена і за пятнаццаць хвілін да адпраўлення цягніка, калі я звянуў ёй з вакзальнага перагаворнага пункта.

Двое шукальнікаў прыгод, а больш правільна — праблем на сваю галаву, як і калісьці, таксама днём сышлі на станцыі цікавага, як яны гаварылі цяпер, горада. У цягніку іх моцна прымарыла, і зараз абодвум каштавала немалых вылікаў заставацца пільнымі, адсочваць сітуацыю.

Крочачы разам з масамі да аўтобуса (таксі тут, як ужо ведаем, толькі асабліва шустрых дэбютантаў-самазабойцаў возіць), яны ўбачылі непадалёк знаёмага жартуніка. Той актыўна размахваў рукамі і штосьці гаварыў-глумачыў чарговым кліенту-смяротніку наконт люкса і гэтак далей.

Па ўсім, ён пераканаў новага госьця горада, бо той махнуў рукою і сеў у машыну, якая павязе яго ў апошні шлях-дарожку, гэта значыць у госьці да Зуба.

Кемны (гэтак Жэнька цяпер зваў таксіста-залатазубкі) завёў катафалк, мігнуў фарамі, і двое новых знаёмых паехалі — у адной машыне, але ў супрацьлеглых кірунках.

— Ты пабач, — прыпыніўшыся, павярнуўся да мяне Жэнька, — а жартунік, па сумяшчальніцтве, яшчэ і сігнальшчык. Святым знакі падае. Мінудым разам праваронілі...

— Наводчык, — канстатаваў я. — А ты думаў, у госьці да "адзіасніка" мы проста так патрапілі? Не, дружа, выпадковасці і недарэчнасці могуць быць толькі ў сумленных людзей, а ў Зуба ўсё паводле плана. Адпрацавана. Далёка, адчуваю, спартсмен пойдзе. Мянты — ягоныя. Сарокі-таксісты — ягоныя. Рэстаран-маліна — ягоны. Зброя ёсць. Поўны камплект для хроснага бацькі-пачаткоўца. Але тут я на месцы Зуба памятаў бы і іншае: хросных час ад часу адстрэльваюць...

На плошчы перад аўтавакзалам стаяла сем-восем "Ікарусав", апошні раз мытых гадоў дзесяць назад — якраз перад адпраўкай з Венгры ў Саюз непарушны рэспублік свабодных. Мы падыходзілі да аўтобусаў, і пара было прыкіннуць, у які сядзець. Жэня вырашыў лёс не вырабаўваць і "як даехаць да Алтайскай" спытаў у касіркі. Пенсійнага ўзросту, але яшчэ напарфумленая жанчына ўбачыла, напэўна, у Жэньку штосьці ад свайго крэўнага сына і дарогу "да сястры" растлумачыла вельмі даходліва. Хацеў па мясцовых мерках было зусім нядоўга — хвілін дваццаць.

Неўзабаве мы знайшлі свой аўтобус, але дружна прамінулі яго і запыніліся ля суседняга. Пачынаў дзейнічаць сціплы план пад "шпіёнскай" назваю — антыпэрахват. "Увага і яшчэ раз увага", — казалі мы перад ад'ездам. Асірожнасць плюс розум і мінімалізацыя рызык — зарука поспеху. Зрэшты, хто не рызыкне, той ёсць гуляш у заводскай сталюцы за трыццаць сем капеек і мае шанц атруціцца не меншы, чым мы патрапіць у лапы да Зубавых падручных.

Да перапоўненага аўтобуса набліжаўся кіроўца, мы зразумелі: пара — і ўскочылі ў парэднія дзверы, калі яны ўжо зачыняліся. Азірнуўшыся, я пабачыў, што спроб зрабіць тое самае нікім не прадпрымалася. "Нічога, — сказаў сабе, — перастрахавацца ніколі не шкодзіць, асабліва зараз. Ці тыя, што павінны былі нас сустраць, ужо селі? — пачаў вышукваць воўчыя позіркы. Агледзеўся: — Не, здаецца, такіх няма".

Хацеў давацца стаячы. Нядоўгія дваццаць хвілін абярнуліся добрымі пяццюдзясю. Але скончыліся і яны. Трохметровым скачком нам удалося пакінуць агульнадаступны сродак перамяшчэння і не трапіць у лужыну, сярэд якой ён спыніўся. Зрэшты, у хуткім часе мы пераканаліся, што лужына разлілася на ўсю Алтайскую вуліцу.

— Нічога, — падбалдэраваў мяне напарнік, — затое сабакі след не возьмуць.

Прызямліўшыся ўвогуле ўдала (у гразь амаль не запэкаліся), мы агледзелі навакольнаыя дамы: амаль усе "панелькі" былі новыя і аднолькавыя (як мы ў першы прыезд гэтага не заўважылі — забіць мала), і само сабою, "з лёгкай парай", так сказаць, блізняткі як на падбор, прытым інкогніта — без нумароў.

— Добра, што дамы не распісаны, — культурны, значыць, народ жыве, не тое што тыя французы, напрыклад: так і прагнуць вывесці на сцяне які-небудзь пасквіль, — балдэра выпаліў Жэнька. Адвёўшы душу, ужо больш спакойна абгрунтаваў: — Правільна, кажу, што лічбачак не відаць, язык на тое і далдзены, каб да Кіева давесці.

Але вось тут разумнік занадта разгаварыўся. Абарыгены, якія разам з намі вываліліся з аўтобуса, умомант растварыліся, а новыя вылазіць чамусьці не спыталіся. Ну ды нежэ разбярэма...

Разбірацца даваўся гадзін са дзве. Нарэшце мы ўсё ж пазванілі ў дзверы кватэры, гаспадыня якой амаль тры дні

не адказвала на званкі з розных кропак адной шостаі часткі нашай планеты. Не адказала яна і цяпер. Што ж, працём далей згодна з планам. Едзем да самай шустрай і, можа быць, пакуль адзінай у горадзе ўладальніцы вельмі дэфіцытнай купоры з партрэтам дзядзькі Франкліна. Балазе, адрасок у нас быў.

Пра свой візіт мы, само сабою, Людачку не папярэдзілі: раптам красуня захоча пашукаць шчасця на другім беразе. І таму, адчыніўшы дзверы, гаспадыня кватэры ледзь не выпала ў асадак. "Гэта ж трэба, бегункі, аказваецца, зусім ашалелі, — думала, напэўна, яе светлая галованька, — без запрашэння на пагібель вярнуліся. Слаўныя ўсё ж хлопчыкі, адчайныя..."

— Прывітанне самаму дарагому і любімаму ў дзівоцным горадзе мар чалавеку! — грывнуў Жэнька. Малайшом, аднак жа паказаў сябе.

— А-а, хлопчыкі! Жывыя! Я так і ведала, што вы тады ўцяклі, налда ж ужо Зуб шыпеў, вярнуўшыся. Як заведзены гоісаў па зале. Перажываў страшэнна. Глядзець было шкада.

— Люда, ты ўжо выбачай, але неяк няёмка на парозе пра салідных таварышаў гаварыць, — перапыніў красатулю-афіцыянтку Жэнька.

— Ой, і праўда, праходзьце, распранайцеся, — ачомалася нарэшце Люда. — Зараз гарбату пастаўлю. Ці ў вас каве аддаюць перавагу? І гэты негрыянскі напоў у калекцыі ёсць.

— Люда, — зноў настроніў гаспадыню смяльчак Жэнька. — Гарбату-каву пасля будзем піць. І не толькі гарбату, напэўна. Цяпер жа хацелася б іншым заняткам: сее-тое табе распавесці. Увесці цябе ў курс сякіх-такіх планаў. І галоўнае, каб ты ўсё запамніла, не памылілася пасля, бо мы з гэтай хвіліны пераходзім у стан мінэраў на аб'екце.

Пра планы Людзе было расказана падрабязна і дакладна. Каб усё правільна зразумела і не паднесла нам сюрпрыза. План смелай дзючынне спадабаўся, асабліва апошняя яго частка — разліковае: Людачка магла стаць уладальніцай дзясці Франклінаў, а гэта ўжо штосьці нават для чалавека са свабоднага свету, а ў тутэйшым балоце на такія грошы можна было і кватэрку купіць...

Гадзіны праз паўтары-дзве з кабинета дырэктара люкс-рэстарана мы спакойненька назіралі, як мянты-чарнасоценцы, не набліжаючыся да параднага, прыкурвалі адну цыгарэту ад другой. Заўважылі, што рукі ў хлопцаў сьвярбят і сьвярбят ужо даўно. Яны ўсё часцей пазіралі на вокны рэстарана і на свайго галоўнага. А галоўны — на Зуба.

Пачуліся стрэлы. Галоўны мент імгненна павярнуўся да "адзіасніка", але Зуб паказваў зубы не спынаючыся. Малайчына, хлопца, так трываць! Адмыслова мян-тоў выдэрсіраваў. Талент! Дураў, а не Зуб!

Але тут быў, мабыць, паддзены божа — для мянтоў — знак, і "брыгада хуткай дапамогі" рынула ратаваць тых, што патаналі ў крыві. Як і мінудым разам, усё было скончана хвілін за дзясці-пятнаццаць. Удзельніцаў халіяўнага банкету пагрузілі ў знаёмую закрываную турму-аўтобус. Падумалася: "У іх, напэўна, і свае рэкардсмены ёсць. Цікава, які рэкорд наведання-катання ў каталажцы з кратамі?"

Люда, як і дамовіліся, пастукала трыдва-тры. Жэнька да дзвярэй пайшоў, але адчыняць не стаў, аўтаматам спытаў:

— Хто?

— Я гэта, Люда, не бойцеся.

Жэнька прыняў выгляд самца на распеве і, адчыніўшы фанерку-заслонку, гарнарыста прамовіў:

— Прашу!

"Фраер!" — канстатаваў я.

"Дело было к вечеру", але праяг верхышка складалася іншы — прынамсі, гэтак мы зразумелі словы завербаванай намі чужой сярэд свайх Людачкі. Уляцеўшы ў кабінет, яна спехам выклала:

— Дзень на дзень не выпадае, але сёння, здаецца, ён наш. Зуб падчапіў тут аднаго з заезджык. Ванька-таксіст, Зубаў пабрацімчык, яго прывёз. Спікуля ўжо апрацавалі і вось-вось павязуць да Зуба на фазэдну. Параспытаюць пры свечках: што ды як, дзе і колькі. Я аднойчы прысутнічала пры такой гаворцы. Больш не хачу. А цяпер на развітанне скажу галоўнае: Зуб, калі вязе каго-небудзь да сябе, бярэ толькі двух гарылаў, так што, хоць і невялікі, але шанц, другога ў бліжэйшы час не прадбачыцца. Карашей, думайце самі, — ужо не гаварыла, а спявала афіцыянтка-хаўрусніца. — Рашайце самі (якое сапрадна прападае!)

— Што рашаць? Лёс усё за нас размеркаваў, так што — па конях! — Жэнька відавочна браў ініцыятыву на сябе. Што ж, іншы б спрачаўся.

Яшчэ італьянская, "ад сваёй мамы", Людмілінага бацькі "капейка" па-палаўнічому ўчэпіста ўзяла след новай "васьмеркі" "адзіасніка". Гонка на адлегласці доўжылася не больш за паўгадзіны, прайшла наўздзіў спакойна і скончылася пабыллі непрыкметна дамка з мансардамі. Хлопцы праводзілі госьця ў дом, ні разу не азірнуўшыся. Ды і навошта? Яны былі вельмі далёкія ад рэальнасці: прыкідвалі, колькі каму перападзе пасля боса.

Падмывала зазірнуць на агенчык і нас, але пасля невялікай перапалкі кале-

гяльна-мужна вырашылі заставацца на месцы. Для нас яшчэ не надышоў той самы вечар.

А ў падвальчыку-спартзальчыку дамка з мансардамі ішла чарговая серыя фільма жахаў — "месца сустрачы вызначылася акурат апоўдні" (сцэнарый яго ўявіць няжэжка).

Зуб глядзеў на прывязанага да батарэі няўдачлівага аматара падарожжаў і ціха, але ўцямна, натхнёна (не дарэмна — як пасля высветлілася — тры курсы Шчукінскага адолеў) гаварыў:

— Ох і малайчына ж ты, спікульчык наш ненаглядны, любімы, залаты, цудоўненькі! Разумненькі ты наш і багаченькі Бурціна! І што ж цябе, чубка такога кучаравага, занесла ў нашы мясціны таежныя? Няўжо гэтак капустачкі захацелася? І навошта галоўка разумная падштурхнула на дарожку слізкую? Ну, што ж, паможам пакутнічку, пазбавім цябе ад хваробы грашовай, астудзім галоўку гарачую. Сідар, акуні, зрабі ласку, нашага друга ў вадзічку. Акуратненька мачні, без гвалту. Як ты ўмееш...

Сідур-памідор (гэта я па фэйсе ягоным праязджаюся) адчапіў бядачыню ад батарэі, за чупрыну павалок асвятляцца да бочкі з валоў, што стаяла непадалёку. Пасля трэцяга нырца госьць датумкаў, што ў гэтым падвальчыку, зусім не вінным, у чацвер квіткою на жыццё не выдаюць і абарыгены могуць дажартавацца з ім да самага што ні ёсць скону. Хлопец вырашыў, што час ратаваць цела, а не грошы, але сівая брудная карга ўжо прыкмеціла яго на тым, не гэтым беразе.

Праз гадзіну Зуб высветліў не толькі код ячэйкі ў камеры захоўвання, дзе ляжала сумачка з пасагам, але й той факт, што пульс у гастралёра больш не намацаваецца. "Шкада", — хацеў быў сказаць па дабраце сваёй душэўнай, але, улавіўшы позірк звар'яцелых у перадсмяротным шку вачэй, прамаўчаў.

Першы ў Жэнькі на паверху аказаліся слабейшыя за мае, і неўтаймоўнай Людачцы ўсё часцей даводзілася забяўляць сябра-праведніка апошнімі мясцовымі нёсамі.

Я ўжо і сам быў досыць узвінчаны, калі нарэшце запаветная рулетачка-брамка расчынілася і бравая група амаральнага ўздзеяння, гучна выказваючыся на роднай чынгіханскай, пайшла да машыны.

Завялася "васьмёрка", бы той гадзінічак, што зараз цікаў пад яе бензабакам. Люда тонка заўважыла і нашу ўвагу звярнула на тое, што ў тутэйшых краях, па зімовай звывіцы, новыя машыны і ўлетку трохі праграюць. Шамацела на месцы ўжо хвіліну і гэтая. На такі якраз час Жэнька, дэбютант-падрыўнік, і навіў у пякельнай машыне будзільнічак.

Выбух атрымаўся такой сілы (прыгадаліся словы ўмельца-піратэхніка: "За гэтую штучку спрачацца аб цане не варта. Яна канкрэтная праблема вырашае") і аглушыў і асляпіў нас так, што ў першае імгненне здалося, бышчам падарвалася акурат наша бедная "капеечка". І толькі пабачыўшы, як цела "адзіасніка" разам з прыліплым да яго заднімі дзверцамі ляшчы-вяртаецца да брамкі (Во лёс! А толькі ж ты геройме быў...), у нас адкрылася другое дыханне.

Паволі, ледзь шоргаючы шынамі, шэрая "капеечка" пачыкілгала ў бок чыгуначнага вакзала. Да адпраўлення цягніка "Ніжні Тагіл — Масква" заставалася больш як дзве гадзіны, і спяшацца не было куды...

— Саша? — пачуў я жаночы голас у трубіцы і, пазнаўшы яго, падскочыў ад радасці:

— Лена, гэта ты, прапаўшая грамата?

— Я, хто ж яшчэ. Але ты, галоўнае, не хвалюйся і не сьварыся. Зараз усё растлумачу. Толькі не крычы, дай слова сказаць. Пасля таго, як ты зноў пазваніў, я зусім змучылася. Усё час прыгадвала тую ноч. Вы сядзелі, спрачаліся, жартавалі. Як Віктар быў рады, што вы аб'явіліся! Якія планы складалі? Та я ноч бясконца пракручвалася перад вачыма. І я пашіху вар'яцела. Баялася, што дзці адны застаюцца. І калі зрабілася зусім няўсцерп, сабрала Любку, Уладзіка і паехала да мамы. Там мы прабылі два тыдні. Мама ёсць мама. Хадзіла за мною, супакойвала, настаўляла. І адчай паступова прайшоў. А сёння раніцаю мы вярнуліся дадому. Заходзім, і амаль адразу ж — званок. Падбягаю, біру трубку. Уся калачуся, Віктара ўспомніла. Ледзь вышлінула з сябе "але". Чую голас: "Гэта следчы Дангулаў. Мы вырашылі, што неабходна яшчэ раз сустрацца з вамі. Тры дні назад невадомыя падарвалі машыну вельмі паважанага ў горадзе чалавека. Магчыма, тыя ж бандыты, якія забілі вашага мужа". Ты ўяўляеш, Саша? Паважанага чалавека! Га-а? Як табе? Цікава толькі, хто ж гэтую гніду прыкончыў? Помнік такім бандытам ставіць трэба! Саша, ты хоць чуеш мяне?"

— Чую-чую, — супакой я Лену, — чую: помнік бандытам. А сам сабе палумаў: "Вось прыбярэш з дарогі такую погань, і адразу ўбэкавечыш цябе гатовы. Давядзецца, відаць, усё ж мяняць прафесію..."

Што такое "тайдзяпа", або Як мы змагаемся за чысціню нашай мовы?

Слова "тайдзяпа" мы пакуль што ні ў энцыклапедыях, ні нават у самых экзатычных слоўніках не знойдзем. А з'яўляецца яно па ўсіх параметрах і паказчыках эквівалентам такой камбінацыі з чатырох літар, як НКУС. Камусьці ўяўляецца, што выкарыстанне гэтай літарнай камбінацыі — паказчык класіфікацыі адносін да нашай роднай мовы, бо кожная літара тут беспамылкова і адэкватна перакладзена з рускай. У сваім спалучэнні літары НКВД у арыгінале ўтвараюць назву той "фірмы", якая пакінула крывавае след у шматпакутнай гісторыі Краіны Саветаў, у памяці народаў. Назву гэтую на чужыя мовы не перакладаюць, а перадаюць так, як яна гучыць у арыгінале. Само па сабе спалучэнне літар НКУС звычайнаму беларусу з вуліцы або з сельскай мясцовасці нічога не гаворыць. А вось яго рускі арыгінал не можа не адгукацца трывожным, балючым рэхам.

У свой час у Еўропе існавала такая ж самая фірма пад назвай "гестапа". Нашы моўныя заканадаўцы і аўтары запустілі ва ўжытак і ўсеагульнае карыстанне тую чужую назву, не паклапаціўшыся аб перакладзе яе на беларускую мову. А ўтвора на яна ад слоў "Geheime Staats Polizei" — "Тайная дзяржаўная паліцыя". Пачатак гэтых слоў у беларускім варыянце і павінны ўтвараць назву "тайдзяпа". Ну дык што: можа, перахрысцім "гестапа" ў "тайдзяпа", як гэта зрабілі з НКВД? І тады ўжо будзе на ўсе сто працэнтаў па-беларуску?

Кожная мова мае свае законы, уласцівае, нормы. Але колькі разоў здараецца, што яны парушаюцца ці то з прычыны нядабалства нейкіх аўтараў, няўважлівасці, а то і ў выніку некампетэнтнасці або і звычайнага нежадання лічыцца з тымі ці іншымі нормамі і традыцыямі. А яшчэ сустракаюцца

прыклады неўпарадкаванасці нейкіх правіл. Возьмем хоць бы такі. Афіцыйна чамусьці пішуць у нас Рэч Паспалітая. Так называлася Польшча яшчэ ў XV стагоддзі, а потым аб'яднаная польска-літоўска-беларуская дзяржава пасля Люблінскай уніі 1569 года, а таксама Польшча пасля 1918 года. Ды і сённяшня Польшча — гэта таксама Рэчпаспалітая. Праўда, нейкія невукі запустілі ў шырокі ўжытак выдумку, быццам Рэчпаспалітая ўтварылася толькі пасля Люблінскай уніі і існавала да падзелу яе ў канцы XVIII стагоддзя. І ўсё.

Сама па сабе назва Рэчпаспалітая прыйшла да нас з польскай мовы, дзе яна пішацца ў адно слова. Гэта — пераклад лацінскіх слоў "res publica", якія так добра абжыліся і ў рускай і ў беларускай мовах — прытым у злітым напісанні: "рэспубліка". І некай ніхто ад гэтай нормы не пакутуе. Дык чаму мы назву дзяржавы "Рэчпаспалітая" павінны абавязкова дзяліць і парушаць усе нашы традыцыі?

А яшчэ ж некаторыя аўтары ў назве "Вялікае Княства Літоўскае" слова "княства" пішуць з малой літары. Чаму ў назве нашай колішняй дзяржавы дапускаецца малая літара?

Даводзілася мне бываць у розных мясцінах Беларусі, і ўсюды можна было пачуць нейкія свае, мясцовыя асаблівасці мовы. Так, напрыклад, каля Расонаў я чуў, як слова "семяна" ўжывалася ў якасці назойніка адзіночнага ліку: "семяно", "семяны", "з семяноў". Аднак нідзе — ні на Беласточчыне, ні на Наваградчыне, ні на Полаччыне, ні ў іншых месцах я не чуў слоў тыпу "най-добры", "найсмачны", "найпрыгожы". Але вось пачаў сустракаць іх у пазычных творах. І адразу атрымліваецца такое ўражанне, быццам да мёду нехта дадае прыправу з дзегцю. Вядома,

па-руску можна гаварыць і пісаць "предобрый", "премильный", "премудрый", "презаванный". Тое ж самае мы назіраем і ў польскай мове. Але ў нашай мове спрабуюць карыстацца такімі формамі людзі, якія як быццам у штодзённым жыцці думаюць не па-руску і не па-польску. Вось якія дзівы дзіўныя здараюцца.

Некай аднойчы я звярнуўся да газетнага работніка з пытаннем: "Як гэта вы карыстаецеся формулай "прыносім прабачэнне" ў тых выпадках, калі вы самі вінаватыя і павінны былі б прасіць прабачэння? Прабачэнне — гэта дараванне віны. Але калі я правініўся, то абавязаны не прабачаць, не прыносіць прабачэнне, а прасіць, каб мне прабачылі і даравалі віну. Аднак жа ёсць у нас людзі, якія ў практыцы карыстаюцца рускім аналагічным выразам "прыношу извинения" і па гэтым узору ляпаюць па-беларуску "прыношу прабачэнне". Той газетны чыноўнік, пра якога я сказаў вышэй, строім голасам запатрабаваў, каб я не лез не ў свае справы, а на наступны дзень газета зноў "прыносіла прабачэнне".

Здараецца і так, што, мабыць, на рускую мову арыентуюцца нашы заканадаўцы-лінгвісты. У "Хроніцы літоўскай і жамойцкай" расказваецца пра фінал бітвы на Ашмене ў 1321 годзе: "...Тых немцаў, што ўцякалі, літва аж да Ашмены ракі гнала, б'ючы, забіваючы, колючы, страляючы, топячы і хапаючы так, што на кельканаццаць міль па дарогах і палях трупаў нямецкіх поўна было". Слова "кельканаццаць" сустракаецца ў летапісах і сёння жыве ў дыялектах, але ў слоўніку і ў літаратурным ўжытку яго не пускаюць. Ці не таму, што яго няма ў рускай мове? Прытым яно не замяняецца ніякім іншым словам. І калі даводзіцца назваць прыблізную лічбу,

большую за 10 і меншую за 20, то выкручвайся, як хочаш. Продкам нашым пашанцавала, бо іх ніхто не абмяжоўваў, і яны мелі права браць патрэбнае слова з жывой мовы.

Не раз мне даводзілася сустракаць у друку катэгорычнае сцвярджэнне, што хтосьці давёў справу да канца і паставіў усе кропкі над "і". А колькі гэтых "усіх" кропак можна паставіць? Праўда, на братняй нам Украіне можна гаварыць і пра дзве кропкі. Але калі гэтых кропак будзе нават дзве, то ніхто не скажа пра іх "усе". Ды і не ўкраінскую мову такія аўтары маюць на ўвазе, не на яе арыентуюцца. Дык на якую?

Яшчэ 11 ліпеня 1988 г. Максім Танк у сваіх дзённіках пісаў: "Не ведаю, чаму ўдзельніку вайны ў Афганістане называюць у нас "інтэрнацыяналістамі"? У тую пару ўсім тлумачылі, што савецкія салдаты выконвалі там інтэрнацыянальны доўг, таму яны і заслужылі такое ганаровае званне. Тады яшчэ можна было нешта такое сцвярджаць. Але, колькі розуму трэба мець сёння, каб лічыць, што нашы салдаты і сапраўды выконвалі там інтэрнацыянальны доўг? А назва тая ніяк не выходзіць з ужытку.

Здараецца, што камусьці надта захопацца пафарсіць, і ён робіць гэта, не баючыся выставіць на паказ нейкае глупства. Некай трапіў мне на вочы зборнік з лацінскай назвай "Vigilia tertia". Я ўзіраўся і вачам сваім не верыў. Аўтар замест літары "г" (выбуховай) напісаў "к". Для яго, аказваецца, тут усё роўна. А павінна ж быць "Tertia vigilia". Назву зборніка ён, мабыць, пазычыў у В. Брусава. Але чамусьці не даў рады правільна перапісаць.

Мы з дзяцінства навучыліся свята верыць усім прыказкам і прымаўкам. А я, грэшны, пакаюся, што ёсць

такія прыказкі, якія я не давяраю. Нядаўна пры нагодзе адзін знаёмы аўтарытэтна нагадаў мне прыказку: "Пад ляжачы камень вада не цячэ". А я шчыра прызнаюся, што і да гэтага часу не ведаю, як камень павінен рухацца, каб пад яго вада цякла. А яшчэ каму ці для чаго яна пад каменем патрэбная?

Мы часта чуем пра тое, што воран ворану вока не ключе. Можна падумаць, што калі хтосьці камусьці "вока ключе", то адзін з іх з'яўляецца воранам, а другі галубчыкам. І калі мы возьмем такую пару, як Сталін і Троцкі, то каго палічым воранам, а каго — голубам? Або згадаем яшчэ Сталіна і Гітлера, і дзе мы тут знойдзем галубчыка?

Здавалася б, найменш недаверу павінна была б выклікаць прыказка: "Як кот наплакаў". Калісьці і я ўспрымаў яе, як і ўсе, пакуль не здарылася са мною адна гісторыя. Некалькі гадоў таму назад, калі памерла мая суседка па доме і па дачы Леакадзія Вацлаваўна, я быў на дачы. І некай пад вечар пачуў за сцяною страшэнна распачны, жахлівы чалавечы голас. Можна было падумаць, што кагосьці рэжуць. Нешта схпіўшы ў рукі, я адчыніў дзверы з веранды, каб ратаваць чалавека ў бядзе, і аслупянеў: перада мною стаяла кошка Леакадзія Вацлаваўна і крычала дзікім, немым чалавечым голасам. Я вярнуўся назад, нешта ўзяў, каб пакарміць кошку. Ад дачы да нашага дома каля трыццаці кіламетраў. Для мяне і сёння ўся гэта гісторыя застаецца вялікай, невырашальнай загадкай.

Я зусім не збіраюся аспрэчваць глыбінны сэнс народнай мудрасці і невычэрпнае багацце народнага вопыту, уважлівага ў прыказках і прымаўках. Але здараецца, што нават карыстаючыся імі можна спатыкнуцца.

Уладзімір КАЗЬБЯРУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ
Саюз беларускіх
пісьменнікаў;
рэдакцыя газеты
"Літаратура і мастацтва"
ВЫХОДЗІЦЬ
З 1932 ГОДА

Галоўны рэдактар
Алесь ПІСЬМЯНКОЎ

РЭДАКЦЫЙНАЯ РАДА:

Вольга БАРАБАНШЧЫКАВА

Святлана БЕРАСЦЕНЬ,

Павел ВЕРАБ'ЁЎ,

Алесь ГАЎРОН —

адказны сакратар,

Мікола ПІЛЬ,

Алесь МАРЦІНОВІЧ,

Яўген РАГІН,

Людміла РУБЛЕЎСКАЯ,

Віктар ШНІП —

першы намеснік

галоўнага рэдактара

АДРАС
РЭДАКЦЫІ:

220005, Мінск,
вул. Захаравы, 19

ТЭЛЕФОНЫ:

прыёмная рэдакцыі — 284-8461

намеснікі галоўнага рэдактара — 284-8525, 284-7985

АДДЗЕЛЫ:

публіцыстыкі — 284-8204

пісьмаў і грамадскай думкі — 284-7985

літаратурнага жыцця — 284-8462

крытыкі і бібліяграфіі — 284-7985

паэзіі і прозы — 284-8204

музыкі — 284-8153

тэатра, кіно — 284-8153

выяўленчага мастацтва — 284-8462

фотакарэспандэнт — 284-8462

бухгалтэрыя — 284-8462

Тэл./факс — 284-7965

Пра перадачу просьба

спасылацца на "ЛіМ".

Рукпісы рэдакцыя не вяртае і не рэцэнзуе.

Пазіцыя рэдакцыі

можа не супадаць з меркаваннямі і думкамі аўтараў публікацый.

Набор і вёрстка камп'ютэрнага цэнтра тыднёвіка "ЛіМ"

Выходзіць раз на тыдзень

па пятніцах

Друкарня Рэспубліканскага

унітарнага прадпрыемства

"Выдавецтва

"Беларускі Дом друку"

(г. Мінск, пр. Ф. Скарыны, 79)

Індэкс 63856 Наклад 2506

Нумар падпісаны ў друку

26.7.2001 г. у 17.30

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 715

Заказ 4215

Д 123456789101112
М 123456789101112

Балада пра рогі, або Няверная жонка-2

З прыцемкаў берага-мола,
Быццам адна з камет,
Ты падаеш голая,
Пудзіш цэлы сусвет.

...Вусны твае цалуе
Вогненны Арыён...

Б'юцца голыя ногі,
Плынь адбірае цябе.
Месяца вострыя рогі
Рэжуцца на ілбе.

Мікола МЯТЛІЦКІ

Ці начытаўшыся Лоркі,
Ці ўспомніўшы Ленеу Парыж,
Нібы няверная жонка,
Ты голай у ноч бяжыш.

Не, каб спытаць дазволу,
Даць дапісаць радкі.
З прыцемкаў берага-мола
Кідаешся ў плынь ракі.

Я за табой цікую,
Нібы які шпіён.
Бачу: цябе цалуе
Вогненны Арыён.

Грудзі твае і ногі
Песцяць аж дзве рукі.
У мяне праразаюцца рогі
На лбе, як маладзікі...

Вось ужо цэлы тыдзень
Хаваюся ад людзей.
Што ж нарабіў ты, злыдзень,
Вогненны ліхадзей?

Нічыпар ШЭРАНЬКІ

Пахмельныя адведзіны

Па дымку, што з коміна плыве,
Бачу: цётка тут яшчэ жыве.
Мікола МАЛЯЎКА

А ўздыхала, а журмылася як,
Бы ў апошні раз на стол стаўляла гляк.
Аж глядзі ты — уецца з коміна дымок,

Далёкі скачок

На лыжах я б лясеў над Парыжам,
Як вароны над Менскам ляцяць.
Віктар ШНІП

Крануўшы ўяваю альпійскі схіл,
Даю радкам узрушлівы разгон.
Мой творчы ўзлёт сягнуў за небасхіл,
Над сонным Менскам спудзіўшы варон.

Цётчын твар ля бровара узмок.
Зазірне дзесятак гультаёў —
Уміг налье ім чаркі да краёў.
І дзядзькі, забыўшыся на ўзрост,
Прапануюць за Маляўку тост:
— Каб умеў і далей радкі вязаць
І дымок дзе уецца падказаць!

Бліскачучы рыфмы, быццам снег з-пад лыж,
І студзязь шал чароды шэрых хмар:
О Божухна, ды пада мной Парыж!
Над брамаю б'е чырванню ліхтар!

Пазты! Кіньце зратычны ўсхліп
Цадзіць чарнільна змучаным пяром,
Бо другародна ўсё: найпершым Шніп
Нястомным быў пад гэтым ліхтаром.

А мы мантажнікі-высотнікі...

Фота Я. КОКТЬША